

*Haltonen
Markus
2.8.1999
Jaan Pirkh-*

RENGON KIRKKO

Rakennushistoriallisia ja arkeologisia tutkimuksia
1984

Ritarihuoneella 30. syyskuuta 1985
Markus Hiekkänen
Museovirasto
Rakennushistorian osasto

RENGON KIRKKO

Rakennushistoriallisia ja arkeologisia tutkimuksia 1984

SISÄLTÖ

Yleistä	1
Kaivausten toteutus	2
Puretun lattian rakenne	6
Rakennejäännökset pohjois- ja eteläseinän vieressä	6
Seinien perustukset	7
Rappaus	8
Oviaukot	9
Länsiovi	9
Asehuoneen ulko-ovi	10
Asehuoneen ja runkokuoneen välinen ovi	10
Sakariston ovi	11
Kellarin ovi	11
Saarnatuolin ovi	12
Havaintoja ikkuna-aukoista	13
Muita rakenteita	13
Haudat	16
Hautaluettelo; runkokuone	17
Hautaluettelo; asehuone	27
Luettelo mittauspiirustuksista	28
 Kuvaluettelo	
Esineluettelo	

KATSO MYÖS DIAT NRO-T 36707-36851

YLEISTÄ

Rengon kirkon rakennushistorialliset ja arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi keväällä 1984. Tällöin oli seurakunnan elimissä jonkin aikaa kestäneen suunnittelu- ja selvitystyön jälkeen mm. tehty päätös, jonka mukaan kirkkosalin ja asehuoneen "lattian puinen alusrakenne on tarkoitus muuttaa kova-aineiseksi" (Rengon srk:n kirje museovirastolle 24.5.1984). Perusteluna päätökselle oli lattiasienien oletettu uhka sekä paloturvallisuus. Lattiasientä kirkossa oli havaittu jo vuonna 1964, jolloin sakariston lattia tehtiin betonirakenteiseksi (ks. lääninarkkitehti Hannu K. Vainion muistio 21.4.1964 sekä Rengon srk:n ja muinaistieteellisen toimikunnan kirjeenvaihto toukokuussa 1964; RHO ark.). Päätöksessä 1984 tukeuduttiin myös VTT:n suorittamiin tutkimuksiin. Arkeologisten tutkimusten aikana kävi kuitenkin ilmi, että sienivaara olisi aiheeton, mikäli v. 1895 tehty lattiaanalustan tuuletusjärjestelmä olisi korjattu.

Päätös lattian muuttamisesta puupohjaisesta betonipohjaiseksi merkitsi päätöstä lattian alapuolella olevien kulttuurikerrosten ja erikäisten rakennusjäännösten tuhoutumiseksi. Tämän vuoksi päätettiin museoviraston ja Rengon seurakunnan välillä pidettyjen neuvottelujen seurauksena suorittaa koko tuhottavaa aluetta koskeva arkeologinen kaivaustutkimus sekä rakennuksen historiaa koskeva tutkimus niiltä osin kuin se korjaustyön takia oli mahdollista. Tutkimustyön suorittajaksi määrättiin allekirjoittanut ja valvojaksi tutkija Marja Terttu Knapas.

Tutkimusten aikana sujui yhteistyö seurakunnan edustajien, kirkon korjaustoimikunnan puheenjohtajan Aarne Koivulan, kirkkoherra Seppo Laaksin ja seurakunnan taloudenhoitajan Riitta Juottosen kanssa täysin kitkatta keskinäisen ymmärryksen vallitessa. Museoviraston edustajana työmaalla on allekirjoittaneella täysi syy kiittää heitä heidän auliin apunsa ja tukensa johdosta.

KAIVAUSTEN TOTEUTUS

Kuvataul. 24,25,72, ja 73 Kirkon sisustusta alettiin purkaa 3.7.1984, jolloin ensimmäisenä poistettiin penkit. Tämä työ saatiin päätökseen 9.7. Tässä vaiheessa suojattiin myös alttaritaulu ja urut.

Kt.76-82 Lattian purku aloitettiin 11.7. sen jälkeen kun penkkien alla olevat
Kt. 87,88, lämmityslaitteet oli poistettu. Vasojen ja pääkannattajien purkamiseen päästiin 18.7. Kuorin lattia betonilaattoineen saatiin sen si-
98:3-4 jaan purettua vasta elokuun alussa.

Kt.84,85 Alusrakenteiden poistamisen aikana ja sen jälkeen haravoitiin ja la-
kaistiin kulttuurikerroksen pinta puhtaaksi rakennus- ym. jätteistä
ja varsinainen kaivuutyö seulomisineen aloitettiin 1. kerroksen osalta 19.7.

Kt.90:1 Lukuunottamatta kuoria kaivettiin runkokuoneen 1. kerros kokonaan
lapioin. Työvaihe valmistui 27.7. Kysymyksessä oli pääasiassa myöhem-
pää kaivausta selkeyttävä tasoittaminen. Kulttuurikerroksen pinnan
korkeus vaihteli nimittäin huomattavasti johtuen mm. tuuletuskana-
vien ojista ja niiden kaivamisesta syntyneistä maakasoista sekä sähkökaapelien vetämisessä syntyneistä epätasaisuuksista. Myös lehteripilarien perustustöissä sekä asetettaessa pääkannattajia paikalleen on syntynyt epätasaisuutta.

Lounaisviisteen kohdalla kulttuurikerroksen pinta oli tasolla +106.50 ja sitä kaivettiin (1.kerros) tasoon +106.35. Pohjoisseinällä, luoteisviisteen ja sakariston välillä, olivat vastaavat luvut +106.60-65, +106.30-35 sekä keskimmäisen eteläikkunan kohdalla +106.50 ja +106.30.

Kt.112:1 2. kerrosta kaivettiin jonkin verran lapioin salin lounaisosassa. Tässä vaiheessa (30.7.) oli kuitenkin siirryttävä kaivamaan lastoil-
la sillä ensimmäiset haudat alkoivat tulla näkyviin. Koko sali kaivettiinkin tämän jälkeen koskemattomaan maakerrokseen asti lastoin. Hautojen kohdat ja niiden ympäristö puhdistettiin vielä tarkemmin hammasharjoin ja kahvilusikoin, jotta vainajien luut eivät liikkuisi ja jotta löydettäisiin mahdolliset hautoihin mukaan pannut esineet ja rahat.

Ks.tutk. Kulttuurikerroksen ja geologisen kerroksen rajan korkeus vaihteli pohja salin eri osissa. Länsiosassa se oli +105.60 ja +105.70 välillä, salin keskiosassa +105.80 ja +106.10 välillä ja kuorissa +105.90 ja +106.10 välillä. On kuitenkin otettava huomioon, että paikalliset vaihtelut olivat suuria. Hautojen pohjasyvyys vaihteli +105.40 ja +106.20 välillä.

Kt.37-43 Maaperä koostui runkokuoneesta pääasiassa hienojakoisesta aineksesta. Huomattavimpana piirteenä oli se, että runkokuoneen pohjois- ja koillisosissa maaperä oli tiukkaa glasiaalisavea, joka jyrkästi rajautui lounaassa hienojakoiseen hiesuun ja hiekkaan. Tämä raja kulki linjalla (luoteesta kaakkoon) urkulehterin koillispilasteri - haudan 26 itäpää - haudan 7 eteläreuna - hautojen 29 ja 30 väli - haudan 9 itäosa - hauta 21 - hauta 34 - hauta 52 - kuoriseinä (ks. tutkimuspohja, haudat).

Hiesu- ja hiekka-alue puolestaan rajoittui lounaassa karkeahkoon moreenisoraan. Vaihteluväyhyke oli huomattavasti epäselvempi kuin edellä, mutta raja kulki suunnilleen linjalla länsioven eteläpieli - urkulehterin lounaispilari - haudan 41 itäosa - asehuoneen oven länsipieli. Tätä karkeata soraa oli myös keskikäytävän kohdalla länsioven ja urkulehterin koillis- ja kaakkoispilarin rajoittamalla alueella. Täällä sitä oli kuitenkin vain pintakerroksessa; syvemmällä maaperä muuttui samanlaiseksi tasajakoiseksi hiekaksi kuin edellä on kuvattu. Mahdollisesti kysymyksessä on paikalle tuotu sora - esim. tasoituseros - runkokuoneen lounaisosasta. Huomionarvoista nimittäin on, että hautojen 59, 60 ja 63-68 täytemaassa ei tätä soraa ollut.

Kt.113,114 Asehuoneen lattia vasoineen ja N-S -suuntaisine pääkannattajineen purettiin 1. ja 2.8. Kuten runkokuoneesta, peitti täälläkin kulttuurikerroksen pintaa vahva roskakerros, joka ensin haravoitiin pois. Pinnassa oli myös suuria kiviä (pääkannattajien tukia), jotka hal- kaistiin ja poistettiin.

Kulttuurikerroksen pinta oli asehuoneen kaakkois-, itä- ja koillisosassa korkeudella +106.30, salinoven ja sähkökaapin kohdalla +106.40 sekä ullakon oven kohdalla +106.20. 1. kerrosta alettiin kaivaa lapioin 7.8. Kysymyksessä oli lähinnä tasointa ja 1. taso oli koko asehuoneesta korkeudella +105.95 - +106.00 (16.8.). Seuraavat viisi ker-

rosta kaivettiin lastoin 5 cm paksuisina, minkä jälkeen kaivamista jatkettiin vain niissä kohdissa, joissa näkyi kulttuurimaata ts. jäljempänä käsiteltävien hautojen ja itäseinän rakennejäännöksen kohdalla. - Maaperä asehuoneessa oli hienoa, kellertävää hiekkaa.

Kt.101

Kaivauksen aikana tavattujen esineiden löytöpaikat dokumentoitiin sekä runko- että asehuoneessa seuraavalla tavalla. Sankoihin lapioitiin pintakerroksissa maata noin 0,5 m² suuruiselta alueelta ja kukin kaivaja painoi mieleensä kaivamansa kohdan. Seulonta-asemalla (joka koostui kahdesta paikalla rakennetusta keinuseulasta siirtolavan päällä; seulaverkon silmäkoko 5 mm) löytyneet esineet pantiin löytöpusseihin, joihin merkittiin ao. kaivauskohdan etäisyys ja suunta jostakin rakennuksen kiinteästä yksityiskohdasta, kuten ovien tai ikkunoiden pielistä, nurkista, lehterin pilareista tai pilastereista jne. Etäisyys merkittiin 0,5 m tarkkuudella ja suunta ilmansuuntina olettamalla, että rakennus on tarkalleen itä-länsi-suuntainen (mitä se suinkaan ei ole; ks. tutkimuspohja, magneettipohjoinen). Lisäksi merkittiin pussiin kyseinen kaivauskerros. Siirryttäessä lastakaivaukseen merkittiin esineiden löytöpaikat lähinnä hautojen suhteen tai mainitsemalla missä haudan osassa esine on ollut. - Tiedot on sellaisinaan siirretty pusseista historian toimiston pääluetteloon ja Rahakammion pääluetteloon (Rahakammiossa int. Pekka Sarvas). 14C-, tiili-, laasti-, rakenne- ja maanäytteet on luetteloitu rakennushistorian osaston fragmenttivarastoon.

Runko- ja asehuoneen kokonaiskaivauksen lisäksi tehtiin kirkon ulkopuolelle muutamia kaivantoja osin rakennusteknisistä, osin tieteellisistä syistä.

Kt.98

Routimisvaaran torjumiseksi tehtiin routalevyjä varten länsi- ja eteläportaalin sekä sakariston ulko-oven eteen (länsiportaalin kohdalla myös sivuille) 2 x 3-4 x 1 m suuruiset kaivannot kaivinkoneella. Eteläportaalin edessä maaperä oli samanlaista hienoa hiekkaa kuin asehuoneessa ja sitä oli liikuteltu sähkötöiden yhteydessä. Länsiportaalin edessä ja sivuilla maaperä oli soraa, lukuunottamatta noin 40 cm vahvuista tummahkoa, hienojakoista kulttuurikerrosta (lähinnä tasausta ja täyttöä). Sakariston ulko-oven edustalla oli noin 30 cm vahvuisen kulttuurikerroksen (täyttöä) alla ensin noin 60 cm vahvuinen kerros silttiä, jonka alla oli puhdas glasiaalisavi noin 90 cm

syvyydessä. - Kaikista kaivannoista tuli esiin ihmisen luita. Sakariston oven edessä niitä oli vielä tiukassa savessakin ja osa näistä oli sellaisessa asennossa, että niistä voitiin päätellä ainakin yhden vainajan tulleen haudatuksi N-S -suuntaisesti pään ollessa pohjoisessa.

Kt.70.71,
99,100

Kirkon alkuperäisen pohjakaavan selvittämiseksi kaivettiin runkokuoneen luoteis- ja koillisviisteiden ulkopuolelle 14.9. kaksi 5 x 3,5 m laajuista kaivantoa. Työ tehtiin traktorikaivurilla noin 10 cm vahvuksina kerroksina. Luoteisviisteen kaivannossa oli maaperä karkeaa moreenisoraa, jossa oli jonkin verran ihmisen luita. Minkäänlaisia merkkejä tai jälkiä siitä, että runkokuoneen luoteisosassa olisi jossakin vaiheessa muutettu viisteiseksi ei ollut havaittavissa (esim. jälkiä kiviperustuksesta, anomalia maalajeissa). Koillisviisteen kohdalla tuli noin 20 cm vahvuksen kulttuurikerroksen ja noin 50 cm vahvuksen silttikerroksen alta vastaan puhdas lasiaalisavi (jonkin verran ihmisen luita havaittiin). Minkäänlaisia merkkejä tai jälkiä siitä, että runkokuoneen koillisosassa olisi jossakin vaiheessa muutettu viisteiseksi ei ollut havaittavissa (esim. jälkiä kiviperustuksesta, anomalia maalajeissa).

Mittaustyön kirkossa suorittivat työmestari Pauli Savolainen ja Reino Peltonen Hämeenlinnan Vanhasta linnasta 22.8. ja 14.9. välisenä aikana (ks. luetteloa mittauspiirustuksista). Ammattimaisen valokuvauksen suoritti P.O. Welin. Kesäkuussa 1984 hän kuvasi kirkon sisältä ja ulkoa sellaisena kuin se oli ennen purku-, korjaus- ja kaivuutöiden alkua. 22. ja 24.9. hän kuvasi kirkon sellaisena kuin se oli kaivuutyön päätyttyä ja hautojen ollessa kokonaan esillä. Allekirjoittanut suoritti valokuvausdokumentointia koko tutkimustyön ajan. Osteologista aineistoa dokumentoi 13.-14.9. FT Milton Nunez Kastelholmasta.

Kaivuutyön suorittamaan palkkasi seurakunta renkolaisia ja hämeenlinnalaisia työntekijöitä. Näitä tunnollisia ja huolellisia henkilöitä on kiittäminen muun ohessa siitä, että arkeologisteknisesti erittäin vaikeat ruumishaudat voitiin detaljoidusti tutkia. Kaivajina toimivat Tom Arvela, Erkki Hynninen, Sirkka ja Päivi Jokela, Marjatta Karjalainen, Heikki "James" Kehusmaa, Ilkka Laaksi, Martti Lehtosaari, Johanna Lähteenkorva, Markku Mäkinen, Aila Nieminen,

Kari Pulkki, Eila ja Markku Rantanen, Tellervo Saukonieni ja Marika Strandén.

Runkohuoneessa kaivettiin koko sen pohja-ala lukuunottamatta ymmärrettävistä syistä kaivamatta jääneitä urkulehterien pilarien sekä pääkannattajien aluskivien kohtia. Koska runkhuoneen pohjapinta-ala on 236 m^2 ja kaivamatta jäi tästä $25,5 \text{ m}^2$ tuli kaivauksen kokonaispinta-alaksi runkhuoneessa $215,5 \text{ m}^2$. Asehuoneesta puolestaan kaivettiin sen eteishuoneena oleva tila kokonaan eli yhteensä 15 m^2 . Kaivamatta jäivät eteishuoneesta tiilisellä väliseinällä erotetut porrashuoneen ja sen alla olevan mittarikeskuskomeron kohdat eli yhteensä $4,5 \text{ m}^2$. Sakaristossa ei jouduttu suorittamaan kaivaustutkimusta, joten sen kulttuurikerros säilyi lopulliselta tuhoutumiselta (yht. $21,5 \text{ m}^2$, josta vähennettävä kellarin pohja-ala).

PURETUN LATTIAN RAKENNE

Kt.78,80-
82

Sekä runkhuoneessa että asehuoneessa oli lattian rakenteena arinaholvi. Pintamateriaalina oli $15,0 \times 6,5 \text{ cm}$ pontatut lankut. Ne oli naulattu N-S -suuntaisiin vasoihin, joiden väli oli noin 60 cm . Vasojen paksuus oli $25\text{--}28 \text{ cm}$ ja leveys $12\text{--}14 \text{ cm}$. Vasojen kaksi kapeaa ja yksi leveä sivu oli salvottu, mutta toinen leveä sivu oli saha-jälkinen. Todennäköisesti vasat on tehty sahaamalla yksi $25\text{--}28 \times 25\text{--}28 \text{ cm}$ parru kahtia. Vasat oli ilman nauvoja sijoitettu neljän O-W -suuntaisen ja neljän viisteiden vieressä olevan pääkannattajan päälle. Pääkannattajien läpimitta oli noin $30 \times 30 \text{ cm}$. Kannattajat oli tuettu alla oleviin suuriin kiviin, jotka oli kaivettu kulttuurikerrokseen ja tuettu kiilakivin; osa kivistä on kalkkijäljistä päätellen entisestä muurista. Kuorissa oli lattian alempi rakenne samanlainen kuin muualla runkhuoneessa, mutta ylempänä oli vuoraan vanhan puulattian pinnalle tehty betonivalu, jossa oli helmivastuslämmitys. Kuorin lattia oli kolme nousua korkeammalla kuin salin lattia ($+107.10$ resp. $+107.35$). - Asehuoneessa oli lattian rakenne samanlainen kuin runkhuoneessa.

RAKENNEJÄÄNNÖKSET POHJOIS- JA ETELÄSEINÄN VIERESSÄ

Kt.86,89,
90

Jo 1. kaivauskerroksessa alkoi salin pohjois- ja eteläseinän keskivaiheilla tulla esiin kaksi rakennejäännöstä. Pohjoisseinän jäännök-

Ks.tutk. sen länsireuna oli itäisen pohjoisikkunan keskikohdalla ja itäreuna pohja 1,3 m saman ikkunan itäpielestä itään. Jäännöksen N-S -pituus oli 2,2 m. Se koostui muuratuista kivistä ja erittäin rapautuneista tiilistä; myös kalkkilaasti oli voimakkaasti rapautunutta eikä sillä ollut sidontakykyä. Jäännökselle oli aluksi vaikea määrätä tarkkoja rajoja päinvastoin kuin eteläseinän vieressä olevalle jäännökselle. Tästä syystä siitä tutkimuksen aikana tarpeettomasti poistettiin materiaalia, mistä johtuen sille, samoinkuin eteläseinän jäännökselle, annettiin kaivauksen kuluessa ja sen jälkeenkin ilmeisen väärä tulkinta.

Ks.pohja- Eteläseinän rakennejäännöksen länsireuna sijaitsi 0,8 - 0,9 m itään piirros asehuoneen oven itäpielestä. Sen pohja-alan muoto oli suunnilleen suorakaide, kooltaan 2,2 - 2,5 m (O-W) ja 1,9 - 2,1 m (N-S). Epätasaisen yläpinnan korkeus vaihteli +106.41 ja +106.53 välillä. Päinvastoin kuin pohjoisseinän jäännös oli eteläseinän rakennejäännös erittäin vankka ja kestävä eikä siinä voinut havaita rapautumista; kalkkilaasti oli kivenkovaa. Päämateriaalina oli käytetty lohkottua kiveä, sen sijaan jäljet tiilistä olivat erittäin vähäiset. Ajoituksen kannalta lienee merkittävää, että rakenteen länsisivusta muuraukseen kuuluvana löytyi viisitahkoisen ruodetiilen katkelma. Tutkimuksen loppuvaiheissa hakattiin rakenteen yläpuolelta seinästä irti rappausta noin 3 x 3 m laajuiselta alueelta. Rappauksen alla olevassa kivipinnassa ei voinut havaita mitään jälkiä rakenteen jatkumisesta ylöspäin, ei myöskään jälkiä sidekivistä.

SEINIEN PERUSTUKSET

Ks.tutk. Runkohuoneen seinien perustukset olivat 2,2 - 2,3 m levyiset (itse seinän paksuus vaihteli runkohuoneen eri osissa 1,5 ja 1,8 m välillä) pohja ja niiden sivut olivat pystysuorat. Vain anturassa oli näkyvissä alkuperäistä laastia, varsinaisessa perustuksessa oli paikkauslaastia. Anturakivet oli asetettu suhteellisen säännöllisiin riveihin sekä sisä- että ulkopuolella; poikittaisasettelua seinän suhteen ei kuitenkaan voinut havaita. On huomattava, että ulkopuolella havaintoja voitiin tehdä ainoastaan luoteis- ja koillisviisteen kohdalla. - Asehuoneessa perustuksen rakenne oli samanlainen kuin runkohuoneessa, mutta täällä (lähinnä itä- ja eteläseinä) oli anturakiveys vieläkin

huolitellumpi kuin runkokuoneessa. Perustuksen sisäsivu oli pystysuora ja se ulkoni varsinaisesta seinästä 20-30 cm (itäseinällä vähemmän kuin eteläseinällä). Asehuoneen ulkopuolelta ei ole havaintoja, mutta mikäli oletetaan perustuksen ulkonema siellä samansuuruiseksi kuin sisäpuolella, saadaan perustuksen leveydeksi itäseinän osalta 1,6 - 1,7 m ja eteläseinän osalta 2,2 - 2,3 m (itäseinän paksuus 1,20-1,35, eteläseinän 1,70 - 1,85 m). Seinien myöhäinen tiilivuoraus on kuitenkin otettava huomioon paksuutta arvioitaessa.

RAPPAUS

Runkokuoneen sisäseinissä on seinien vieressä olevien pääkannattajien tukikiviin asti ulottuva laastikerros, joka alaosassa on lähes 10 cm vahvuinen. Sisäseinissä on loiva kallistus ulospäin. Tätä rappausta hakattiin irti eteläseinän rakennejäännöksen yläpuolelta (ks.ed.), itäisen pohjoisikkunan itäpuolelta sekä sakariston oven itäpuolelta. Kaikissa kolmessa kohdassa oli seinä rappauksen alla sileäksi lohkotua kiveä, joiden välissä oli pieniä kiilakiviä. Näiden ulkopinta oli samassa tasossa kuin lohkottujen rakennuskivien ulkopinta. - Asehuoneen pohjois-, itä- ja eteläseinissä on tiilivuoraus, jonka päällä on rappaus ja maali. Asehuoneen vanha kalkkimaalattu kiviseinäpinta on näkyvissä porrashuoneen länsi- ja pohjoisseinällä. Täällä on myös maalirajana näkyvissä vanhan N-S -suuntaisen tynnyriholvin muoto sekä koristemaalattuja lautoja tästä holvista (oven yläpuolella).

Kt.93:1,
3, 94

Rakennuksen ulkoseinissä oli näkyvissä kahdenlaista saumarappausta. Stratigrafisesti vanhempi on sormiin sileältä tuntuva rappaus, jota on mekaanisesti hyvin vähän tasoitettu. Tämä näkyi "pisaroina" ja pullistumina sekä loivina epätasaisuuksina. Rappaus oli hienolla hiekkalla sekoitettua ja väriltään harmaata; se istui erittäin lujasti alustassaan ja oli kovaa. Rappauksen pinnassa oli valkoinen kalkki-maali.

Kt.93:2

Em. rappausta on siellä täällä paikattu toisenlaisella rappauksella, jonka pinnassa ei ole kalkkimaalia. Tämä uudempi rappaus on karkeasekoitteista (hiekkaa jossa jyvien raekoko vaihtelee 0,4 mm ja 10,0 mm välillä). Yleissävy on harmaa, mutta eriväriset hiekkajyvät an-

Kt.23 tavat pinnalle vivahteikkuutta. Eniten tätä tappausta on umpeenmuuratun itäikkunan ympärillä.

Kt.94 Asehuoneen ulkopuolella ulko-oven länsipuolella noin 1 m korkeudella maasta saattoi murtopinnassa havaita stratigrafisesti vieläkin vanhempaa rappausta kuin kaksi em.. Tämä rappaus saattaa kuulua alkuperäiseen valumuuraukseen.

Kirkon korjauksen aikana paikattiin muurisaumojen hius- ja muut halkeamat sekä saumat, joista rappaus oli irronnut, konservattori Pentti Pietarilan antamien ohjeiden mukaan.

OVIAUKOT

Länsiovi

Länsioven alkuperäistä kynnystasoa ei voitu selvittää myöhempien betonikorotusten takia (nyk.taso +107.28). Myöskään oviaukon aiemmasta muodosta ei voinut tehdä havaintoja v. 1895 rakennetun eteisen takia.

Kt.95:1,3 Routalevykaivantoja tehtäessä tuli eteisen eteläseinän ja runkahuoneen länsiseinän kulmauksesta esille suurehko laakakivi, joka on saatanut liittyä alkuperäiseen kynnykseen. Sen näkyvä osa oli kooltaan 65 x 65 cm ja se jatkui eteisen perustuskivien samoin kuin kaivannon eteläseinämän alle. Kiven pinta oli korkeudella +105.7. Kivi on muurattu kiinni länsiseinään todennäköisesti aivan anturakivien yläpuolelle; se ei ole liitteessä seinään. Askelten aiheuttamaa kulumista ei kiven pinnassa näkynyt.

Kiven kohdalla kaivannon eteläseinässä oli seuraavanlainen kerrosjärjestys. Nykyisen maanpinnan (+106.55) alla pintamultaa tasoon +106.50, tämän alla laastinsekainen täyttö (?)kerros tasoon +106.35, tämän alla multaa, jossa karkeahkoja kasvinjuuria tasoon +106.30 ja tämän alla tummaa likamaata, jossa puunpalasia ym. roskaa, kiven tasoon (+105.7).

Asehuoneen ulko-ovi

- Kt.94 Asehuoneen oviaukko laajenee nykyisin sisäänpäin ja sen ulkopuolelle on tiiliportaali. Asehuoneen puulattialle nousevien portaiden purkamisen ja oviaukon pohjan pölynimuripuhdistuksen jälkeen kävi ilmi, Ks.pohja- että oviaukko aikaisemmin on ollut tasaleveä. Aukon pohjassa, sen piirros itäosassa oli nimittäin N-S -suuntaisessa rivissä jälkiä kolmen juok- 1:20 sutiilen sarjasta. Sarjan pohjoisimman tiilijäljen itäpuolella oli Kt.114 jälki edellisiin nähden poikittain muuratusta tiilestä (ks. mittaus "Asehuoneen ulko-ovi"; tiilijälkien pinta +106.21-23; tiilimitat 31 x 13 x ?, 27 x 14 x ?). Sarjan eteläisimmästä tiilestä, sen länsilinjassa, jatkui etelään laastisauma noin 25 cm matkalla. Tiilisarjan luoteiskulman etäisyys nyk. oviaukon itäseinästä on 55 cm ja eteläosan 37 cm. Tiilien ja sauman itäpuolella oli oviaukon pohjassa jälkiä ilman järjestystä muuratuista tiilistä ja niiden katkelmista. Sen sijaan nyk. oviaukon keskellä ja siis sarjan länsipuolella koostui pohja pinnaltaan puhtaista kivilaaoista (+106-21-24).

Nyk. oviaukon luoteisosassa puolestaan näkyi osa kahdesta ed. tavoin juoksuun muuratusta tiilestä (+106.21; pohjoisemman tiilen pituus ollut noin 30 cm). Näistä pohjoisemman tiilen pohjoisreuna on samassa linjassa kuin oviaukon itäpuolen rakenteen pohjoisreuna. Molemmat tiilenjäljet häviävät nyk. aukon länsimuurauksen alle. Ulkoseinässä portaalin länsipuolella näkyy näiden kahden tiilenjäljen itälinjasta kohtisuoraan laskettuna 42 cm päässä länteen entisen oviaukon tiilipielen itäreuna. Voidaan olettaa, että aiemman oviaukon ulkopieliessä on ollut kaksinkertainen suorakulmainen (?) tiiliprofilointi; sisäpieliessä ei profilointia jäljistä päättäen ole ollut. Myös voidaan todeta, että oviaukkoa on symmetrian vuoksi siirretty itään päin. Tiilijälkien perusteella on aikaisempi ovi ollut leveydeltään 1,46 m ja se on kulkenut kohtisuoraan muurin läpi (mittauksessa "tutkimuspohja" virhe).

Asehuoneen ja runkokuoneen välinen ovi

Oviaukon aiemmasta muodosta ei uudelleenmuurausten takia tutkimusten aikana voinut saada selvää. Sen sijaan aikaisemmasta kynnystasosta oli mahdollista tehdä havaintoja.

Kt.65,
113

Korjauksen aikana puretun puulattian taso oli oviaukossa (kuten muual-
lakin) +107.10. Puuoven kynnyks oli tehty tiilitukien ja kahden kiven
varaan (+106.74-78). Aukon lounais- ja kaakkoiskulmassa oli osittain
tiilirevetöinnin alla kaksi kiveä (+106.95 ja +106.98). Näiden sekä
osittain kynnyksen tukitiilien ja -kivien alla aukon eteläosassa oli
suuri O-W -suuntainen kivilaaka, joka länsiosastaan tunkeutui vähin-
tään 0,4 m ja itäosastaan 0,25 m pieliin alle. Pituudeltaan kivi on
ainakin 2,1 m, leveydeltään 0,5 m ja paksuudeltaan 0,40-0,45 m. Ase-
huoneen pohjoisseinän linjasta se tunkeutuu etelään noin 0,35 m. Ki-
ven pinta poikkosi kynnyksalueen muista kivistä siinä, että se koko
näkyvältä osaltaan oli erittäin sileä ja pehmeäpiirteinen. Kysymyk-
sessä on aivan ilmeisesti askelten aiheuttama kuluminen ja kivi on
mitä todennäköisimmin ollut asehuoneen ja runkokuoneen välinen (al-
kuperäinen?) kynnyks tai ainakin eteläosa siitä. Oviaukon pohjoisosas-
sa olevat kaksi laakakiveä, joiden pinta on vain 6-7 cm (+106.50 ja
+106.60) mainittua kiveä korkeammalla, eivät nimittäin olleet lain-
kaan kuluneita. - Uutta lattiaa rakennettaessa jätettiin kivi paikal-
leen sorakerroksen ja betonin alle.

Sakariston ovi

Sakariston ovesta saadut tiedot olivat varsin vähäiset. Sakariston
Ks.leikkaus lattia oli 0,45 m korkeammalla kuin salin lattia (+107.10; oviaukos-
sa kaksi porrastusta). Aukon eteläosassa työntyy kummastakin pieli-
muurista aukkoon kivi (+107.03 ja +106.99). Kivien välissä ei ollut
lainkaan seinäperustusta tai jälkiä aikaisemmasta kynnyksestä, mut-
ta em. kivet antavat aiemman kynnyksen vähimmäiskorkeuden. Perustuk-
sen tai kynnyksjälkien puuttuminen on todennäköisesti aiheutunut sii-
tä, että yksi lattianalustan tuuletushormeista (ks. jälj.) on raken-
nettu kulkemaan oven alta. Oviaukon kaakkoispuolella voitiin havai-
ta pysty tiilimuuraus, jossa juoksut olivat pielen suuntaiset.

Kt.84:3

Kellarin ovi

Umpeenmuuratun kellarin oven kohdalta ja sivuilta hakattiin irti rap-
pausta aukon rakenteen selvittämiseksi. Tällöin voitiin todeta, että
noin 30 cm jäljelle jätetyn kynnykspuun alapuolella oli 1,3 m pituinen
O-W -suuntainen kivi, jonka itäpää ulottuu umpeenmuuratusta ovile-
vystä noin 0,55 m itään. Kivi lepää anturakivien varassa ja sen ylä-

pinta on tasolla +106.82. Kiven päällä on ilman järjestystä muurattu- ja tiiliä, tiilenkatkelmia ja tukipuita aina nykyiseen kynnykseen asti, jonka yläpinta on tasolla +107.12. Puuoven itäpieli on rakennettu suhteellisen huolimattomasti muuratuista tiilistä ja alkuperäistä oviaukkoa on kavennettu itäpuolelta yhden kokotiilen mitalla (noin 28 cm).

Alkuperäinen sauma näkyi selvänä votsina. Vanhan aukon itäpieli on tehty huolellisesti muuratuista tiilistä, sen sijaan länsipieltä on huolimattomasti korjattu. Pieliprofiloinnista ei voitu havaita jälkiä, joskin sellainen todennäköisesti on ollut.

Ennen umpeenmuurausta on oven korkeus ollut 1,73 m (huomaa kuitenkin mahd. lakiprofilointi; kynnyspuu +107.12, laki +108.85) ja leveys 0,78 m. Alkuperäisen oven pielileveys on ollut 1,07 m. Mikäli edellä kuvattu pitkänomainen kivi on ollut alkuperäisen oven kynnys, tulee sen korkeudeksi 2,02 m vähennettynä mahdollisella lakiprofiloinnilla.

Oviaukko on muurattu umpeen siten, että peilijaoteltu ovilevy on jätetty paikalleen ja sen edessä olevaan syvennykseen on muurattu tiiliä kapealle kyljelleen; muuraus on huolimatonta.

Saarnatuolin ovi

Saarnatuolin takaa on aikaisemmin ollut kulkuyhteys vinosti seinämuurin läpi sakariston puolelle. Osa tämän aukon ääriviivoista erottui epäselvästi rappauksessa saarnatuolin takana (mittaus "Vanhat aukot saarnatuoliseinällä"). Aukon korkeus jäi määrittämättä, sillä sekä ylä- että alaosa jäivät saarnatuolin rakenteiden taakse. Laki on kuitenkin ollut korkeammalla kuin +110.74 ja kynnys alempana kuin +109.58. Aukon pielileveys salin puolella on ollut 0,82 m. Sakariston puolella oli rappauksen alla näkyvissä aukon länsipieli 0,83 m päässä huoneen kaakkoisnurkasta. Myös pyörökaarinen yläosa kuului rappauksen läpi, mutta itäpieli sen sijaan jäi huoneen itäseinän rappauksen (ja tiilivuorauksen?) taakse.

HAVAINTOJA IKKUNA-AUKOISTA

Kt.91:3 Itäisen pohjoisikkunan tiilestä muuratun itäpielen itäpuolella näkyy muurissa olka (korkeudella +109.37), josta nousee pystysauma. Tämän sauman itäpuolella näkyy vanha tiilipieli, joka ulottuu korkeuteen 110.77 eli arkkipoltin alareunaan asti. Olka osoittanee aikaisemman ikkuna-aukon pohjan korkeuden muurin ulkopinnan tasossa. Ikkunan korkeutta ei voitu määrittää. - Nykyisen ikkuna-aukon tiilisen länsipielen länsipuolella näkyy lähinnä ikkunaa olevien muurikivien itäreunassa jälkiä poranrei'istä. On syytä olettaa, että ikkuna-aukkoa on laajennettu paitsi ylös ja alas myös länteen.

Kt.92:2 Katkelma edelläkuvatun kaltiaasta tiilipieltä näkyy myös keskimmäisen eteläikkunan itäpuolella, missä se ylhäällä ulottuu arkkipoltin alareunaan asti. Myös täällä - aukon länsipuolella - on jälkiä poranrei'istä.

Länsi-ikkunan peittää suurimmaksi osaksi tiiliportaali. Ikkunakomeron kaaren olat näkyvät kuitenkin osittain kattolappeiden molemmin puolin, niiden keskivaiheilla.

MUITA RAKENTEITA

Kt.111 Välittömästi eteläseinän rakennejäännöksen (ks.ed) vieressä, sen koillispuolella paljastui 2. kerroksen kaivamisen aikana voimakkaan likamaan alue, joka ulottui noin 60 cm syvyyteen kulttuurikerroksen pinnasta laskien. Alueen koko oli noin 0,60 x 0,75 m ja sitä reunustivat pohjois- ja eteläsivulla alunperin ilmeisesti pystyyn asetetut hieman laakamaiset kivet. Myös itse likamaa-alueella oli runsaasti kiviä. Laastiporoa tai tiiltä ei rakenteessa ollut, ei myöskään nokea tai hiiltä. Eteläseinän rakennejäännökseen likamaa-alue rajoittui siten, ettei sen voi olettaa olevan jäännöstä vanhempi.

Salin luoteisosassa, läntisen pohjoisikkunan länsipielestä noin 1,5 m lounaaseen alkoi 3. kerroksen kaivamisen aikana tulla esiin laajahko, 1,5 m pitkä (O-W) ja 1,2 m leveä (N-S) likamaa-alue. Se pieneni nopeasti laajuudeltaan kaivettaessa seuraavia kerroksia, mutta sen pohja oli kuitenkin syvemmällä (+105.90) kuin ympäröivän alueen kulttuu-

rikerroksen pohja (+106.00). Likamaan keskiosassa oli noin 30 cm vahvuinen läpimitaltaan 15-25 cm suuruisista kivistä koostuva "latomus", jonka laajuus oli noin 0,5 x 0,6 m. Likamaassa ei ollut laastiporoa, tiiltä, hiiltä, nokea tai puujätettä. Mainittakoon, ettei alueella tai sen lähiympäristössä ollut jälkiä haudoista.

Asehuoneen itäosassa, samalla etäisyydellä sekä pohjois- että eteläseinästä, tuli 1. kerroksessa (noin +106.95) näkyviin jokseenkin pyöreä ($\varnothing$ 50 cm) likamaa-alue, jonka reunoja kiersi kivikehä. Likamaa-alue jatkui suunnilleen samanlaajuisena 2. ja 3. kerroksen läpi (3. kerroksen pinta +106.85), mutta kapeni sen jälkeen siten, että se 5. kerroksessa oli läpimitaltaan noin 40 cm. Likamaa-alue hävisi tasolla +106.60. 5. ja 6. kerroksessa olivat kivet suurempia kuin ylempänä. Ne olivat kaikki lohkottuja ja selvästi aseteltu pystyyn likamaa-alueen reunan laidoille. Likamaassa ei ollut laastiporoa, tiiltä, nokea, hiiltä tai puujätettä. Kysymyksessä on todennäköisesti jonkinlaisen (puisen?) tukipylvään tai jalustan perustuskuoppa kiilakivineen.

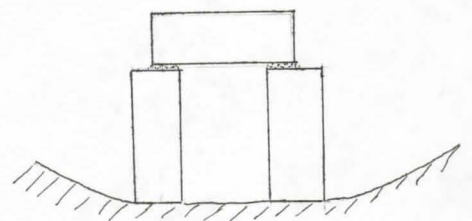
TUULETUSHORMIT

Lattian alla on todennäköisimmin 1890-luvun korjauksen yhteydessä rakennettu ilmanvaihtojärjestelmä arinaholvin pitämiseksi kuivana. Järjestelmä perustuu luonnollisiin paine-eroihin (tuulenpuoli-tyvenpuoli, auringonpuoli-varjonpuoli) seinien anturan läpi eri puolilla kirkkoa tehdyillä aukoilla ja niitä yhdistävillä tiilihormeilla.

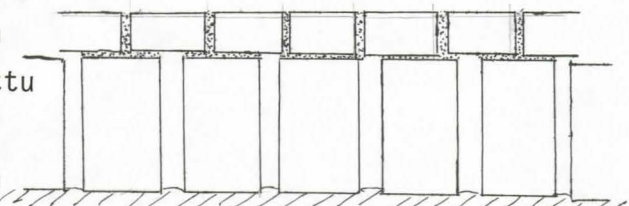
Kt.84

Hormit kulkivat lattian alla seuraavasti. "Pää"hormi mutkitteli vinosti poikki kirkkosalin läntisen eteläikkunan alta sakariston oven (todennäköisesti jatkuakseen sakariston ikkunan alla olleeseen aukkoon). Toinen hormi lähti myös läntisen eteläikkunan alta kulkien läntisen pohjoisikkunan alla olevaan aukkoon. Kolmas lähti itäisen eteläikkunan alla olevasta aukosta ja jatkui sakariston oven alle yhtyäkseen "pää"hormiin.

Hormit oli tehty noin 40 cm syviin loivaseinäisiksi kaivettuihin ojiin. Hormien seinät oli rakennettu suoraan ojan pohjalle pystyyn asete-

tuista tiilistä siten, että tiilien väliin jäi 1,5 - 2 m levyinen rako (ks. piirros). Näin syntyneet "seinät" oli sidottu toisiinsa päälle poikittain muuratuilla tiilillä, joiden

Kt.92:3

väliin ei ollut jätetty rakoja. Rakennuksen ulkopuolella anturan läpi tehtyjä aukkoja suojasivat tiilestä tehdyt pulpettikattoiset (pellistä) komerot, joiden etuseinässä olevasta aukosta ilma virtasi.

Kt.114:4

Hormit purettiin jo kaivausten alkuvaiheessa ja ulkopuoliset komerot 9.-10.8. Aukot muurattiin umpeen.

Kt.82:2

Kt. 83

Laho- ja sienivauriot, joita varsin paikallisesti esiintyi lattiarakenteissa ja jotka viime kädessä aiheuttivat kirkon lattiarakenteen uusimisen betonipohjaiseksi, olivat todennäköisesti syntyneet kahdesta syystä. Toinen on se, että vedettäessä esim. sähkökaapeleita kirkkoon on hormoneja ymmärtämättömyydessä särjetty ja tukittu siten ilman kulku. Toisen mahdollisen syyn kertoi seurakunnan rakennustoimikunnan puheenjohtaja Aarne Koivula: ennenkuin kirkkomaalle hankittiin roskasäiliöt oli monen haudalla kävijän tapana työntää kukkien käärepaperit em. komeroiden aukkoon. Molemmat syyt ovat vaikuttaneet ilmanvaihdon estymiseen arinaholvissa ja sitä kautta sienen ja lahon syntyyn. On kuitenkin todettava, että molemmat olivat erittäin paikallisia ja ne olisi voitu korjata vaihtamalla vioittuneet osat ja korjaamalla ilmanvaihtojärjestelmä. Uuden vioittumisen pelossa ja museoviraston myötävaikutuksella jouduttiin kuitenkin ylimitoitettuun korjaukseen ja sitä kautta kirkon interiöörin tarpeettomaan muuttamiseen sekä lattian alla olleiden vuosisataisten kulttuurikerrosten ja -jäännösten tuhoamiseen.

Mainittakoon vielä, että restaurointitöiden yhteydessä korjattiin kirkon kattoa paikkaamalla vuotokohdat ja vaihtamalla varsinkin itä- ja länsipäädyn paanuja (vanhan paanun muoto, ks. fragmenttivarasto) uusittiin. Koko katto tervattiin myös. Nämä työt suoritti närpiöläinen liikeyritys.

Lisäksi voidaan todeta, että kirkkomaan eteläporttia laajennettiin länteen päin purkamalla pieni osa kiviaitaa. Aikaisempi portinpylväs käytettiin uudelleen.

HAUDAT

Ks.tutkimuspohja Kirkon sisältä löytyi kaivauksissa hautoja, joista osa ilmeisesti on raunioajalta, osa sitä vanhempia. Johtuen kirkon raunioajasta eivät myöhäiset 1700-luvun hautaukset olleet tuhonneet vanhempia hautoja kuten monessa muussa kirkossa. Siten Rengossa tarjoutui Suomessa ainutlaatuinen tilaisuus tutkia vanhempaa hauta- ja hautauskulttuuria. Kukin hauta tutkittiinkin erittäin tarkoin omana kokonaisuutenaan. Ensimmäisten hautojen alkaessa tulla esiin siirryttiin lapio-kaivauksesta lastakaivaukseen ja myöhemmin lusikka-hammasharja -kaivaukseen. Kukin hauta kaivettiin haudan pohjatasoon asti, siten, että luut ja muut haudan jäänteet jätettiin paikalleen. Eräitä hautoja ei voitu kaivaa kuin osittain sen vuoksi, että ne jäivät osittain kiinteiden rakenteiden alle tai olivat liian lähellä niitä (sortumisvaara).

Kt.58 Hautauksia on ollut enemmän kuin seuraavasta hautaluettelosta käy ilmi. Varsinkin pintakerroksesta eri puolilla runkokuonetta kerättiin nimittäin uudelleenhaudata varten talteen useita säkillisiä irtoluita (yht. 36 irtokallosa). Salin kaakkoisosasta löydettiin jopa varta vasten rakennettu kivireunainen luukuoppa - kooltaan 2,2 x 0,7 m - joka oli täynnä luita. Usean vainajan luita oli lisäksi kasassa hautojen 10 ja 17 välissä samoin kuin eteläisen pilasterinperustuksen ja hautojen 17, 31 ja 32 välissä. Runsaasti irtoluita oli myös laajalla alueella salin lounaisosassa. Asehuoneessa niitä sen sijaan oli silmiinpistävän vähän.

Hautojen numerointi seuraavassa luettelossa on sama kuin kaivausten aikana tehdyssä hautakortistossa (selvyyden vuoksi on asehuoneen haudat merkitty kirjaimin erotukseksi runkokuoneen numeroiduista haudoista). Tämän vuoksi luettelossa on numeroita, joilla ei ole "hauta"-merkitystä: kaivauksen aikana muutamat aluksi haudoiksi tulkitut kohteet osoittautuivat nimittäin olevan jotain muuta kuin hauta (esim. luukuoppa). Numerointi ei noudata mitään "topografista" järjestystä kirkon sisällä. Se osoittaa pikemminkin sen, missä järjestyksessä haudat tutkimuksen kuluessa tulivat näkyviin ja merkittiin hautakortistoon.

Hautaluettelosta käyvät ilmi pääasiassa seuraavat seikat (luettelo

- on tarkoitettu käytettäväksi yhdessä tutkimuspohjan "Haudat" kanssa).
- haudan sijainti, joka on merkitty suhteessa johonkin kirkkorakennuksen kiinteään yksityiskohtaan sekä lähimpiin hautoihin;
 - haudan suunta, joka on merkitty asteina (kehä 360°) kompassisuunnasta (ks. tutkimuspohja) siten, että vainajan kallo on etäispiste;
 - hautakuopan laajuus vainajan tasossa (= v.t.) mikäli se oli mahdollista määrittää;
 - laasti- ja tiiliporon esiintyminen haudan täytemaassa;
 - onko haudattu arkussa vai ei; arkun mitat v.t.;
 - vainajan asento mikäli se ei ole selällään; kallon asento mikäli se ei ole kasvot suoraan ylöspäin; käsien asento; jalkojen asento mikäli poikkeuksellinen.

HAUTALUETTELO: RUNKOHUONE

Kt.69,
110 Hauta 1. Sij. et. pilasterinperustuksesta 0,5 m N, lähimmät haudat 2 ja 15, peittää suurimmaksi osaksi haudan 22. Suunta 285. Hautakuopan mitat v.t. 205 x 55-45 cm. Laasti- ja tiiliporoa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi alavatsalla, vasemman käden asentoa ei voitu määrittää.

Kt.110 Hauta 2. Sij. et. pilasterinperustuksesta 1,3 m N, kahden pääkannattajan tukikiven välissä siten, että haudan NW- ja O-osa ovat niiden alla, läh. haudat 1 ja 3. Suunta 272. Hautakuopan leveys noin 55 cm, pituutta ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Ei jälkiä arkusta. Vas. käsi alavatsalla, oikean käden asentoa ei voitu määrittää.

Kt.110 Hauta 3. Sij. et. pilasterinperustuksesta 1,8 m N siten, että haudan W-osa on pääkannattajan tukikiven alla, lähimmät haudat 2 ja 58. Suunta 272. Hautakuopan leveys noin 30 cm, pituutta ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkkuhautaus, arkun mittoja ei voitu määrittää. Vainaja maatonut, käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.51 Hauta 4. Sij. et. pilasterinperustuksesta 2,3 m N, lähimmät haudat 9, 53 ja 58. Suunta 282. Hautakuopan mitat v.t. 160 x 55-40 cm. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Nauloista päätellen arkkuhautaus, arkun mittoja ei voitu määrittää. Kädet alavatsalla, oikea lähempänä rintaa. Huom. Vainajan vasemman sääriluun N-puolella vähäisiä jälkiä vauvaiässä kuolleen lapsesta (ks. hauta 8, ei merkitty tutkimuspohjaan).

Kt. 48,51, 104 Hauta 5. Sij. keskellä salia, lähimmät haudat 48 ja 56. Suunta 288. Hautakuopan mitat v.t. 200 x 70-55 cm. Laasti- ja tiiliporoa. Arkusta jälkiä itäpäässä, ollut täällä leveydeltään 30 cm, pituutta ei voitu määrittää. Kädet lantion päällä, vasen lähempänä rintaa.

Kt.108 Hauta 6. Sij. it.N-ikkunasta 2,6 m S, osittain haudan 7 alla, lähimmät haudat 14, 18 ja 29. Suunta noin 266. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää kallistunut oikealle. Oikea käsi suorassa kulmassa pallean päällä, vasenta ei voitu määrittää.

Kt.108 Hauta 7. Sij. it.N-ikkunasta 2,5 m S, osittain haudan 6 päällä. Suunta 289. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää kallistunut vasemmalle. Vasen käsi hiukan yli suorassa kulmassa rinnan päällä, oikeaa ei voitu määrittää.

Hauta 8. Sij. it.N-ikkunasta 6,2 m SSO vainajan H4 vasemman sääriluun N-puolella aivan vieressä. Jäljellä vain vähäisiä luujälkiä vauvaiässä kuolleen lapsesta. Suuntaa ei voitu määrittää. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Nauloista ja joistakin hiilijuomuista päätellen arkkuhautaus, arkun mittoja ei voitu määrittää. Käsien asentoa ei voitu määrittää. Huom. Ei merkitty tutkimuspohjaan.

Kt.53 Hauta 9. Sij. kesk.S-ikkunasta 5,2 m N, lähimmät haudat 4 ja 10. Suunta 278. Hautakuopan rajoja v.t. ei voitu määrittää, ylempänä kuoppa vain hiukan laajempi kuin arkku. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkkuhautaus, sen sivuseinät kaartuvat, varsin hyvin säilyneet (tervatut laudat). Arkun mitat v.t. 180 x 32-35 cm. Pää kallistunut vasemmalle. Yläruumiin muut luut kadonneet (hautaa ehkä tyhjennetty), joten käsien asentoa ei voitu määrittää.

Hauta 10. Sij. kesk.S-ikkunasta 4,9 m N, lähimmät haudat 9, 19, 21 ja 33. Suunta 286. Hautakuopan mitat v.t. 180 x 55-30 cm. Laasti- ja tiiliporoa. Ei jälkiä arkusta. Kädet alavatsan päällä siten, että vasen jyrkemmässä kulmassa oikean ranteen päällä. Oikeat sormiluut vasemman lanneluun päällä.

"Hauta 11" osoittautui luukuopaksi, ks. johdanto.

Kt.107 Hauta 12. Sij. välittömästi pohjoisen pilasterinperustuksen vieressä, sen kaakkoispuolella, O-osa hautojen 13 ja 43 alla. Suunta 288. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Kädet hiukan yli suorassa kulmassa toistensa päällä, oikea vasemman päällä.

Kt.107 Hauta 13. Sij. pohjoisesta pilasterinperustuksesta 0,5 m SO, osittain haudan 12 päällä, vieressä hauta 43. Suunta 186. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää hiukan hallistunut oikealle. Kädet faaraoasennossa siten, että oikea ranne on vasemman päällä. Vainajan vasen kyynärpää on vainajan H43 oikean kyynärpään päällä.

Kt.48,49, 104 Hauta 14. Sij. it. N-ikkunasta 3,8 m SS0, itäosa haudan 29 kallon vieressä, lähellä haudat 48, 59 ja 60. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (lentohiekkaa). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi luonnottomassa kulmassa kohti oikeaa olkapäätä, vasen olka ja käsi pääkannattajan tukikiven kuoppaa kaivettaessa tuhoutunut.

Kt.109,110 Hauta 15. Sij. välittömästi et. pilasterinperustuksen vieressä N-puolella, lähellä haudat 1, 17 ja 31. Suunta 281. Hautakuopan mitat 172 x 35-20 cm. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Vainaja puolittain vasemmalla kyljellään (tuskin olisi muuten saatu mahtumaan hautakuoppaan), kallo kokonaan vasemmalle kallistunut. Vasen käsi loivasti oikean lantion päällä, oikea käsi jyrkemmässä kulmassa, sormiluut vasemman käden kyynärpään päällä.

"Hauta 16" osoittautui luukuopaksi, ks. johdanto.

Kt.119 Hauta 17. Sij. et. pilasterinperustuksesta 2,7 m ONO, lähellä haudat 31, 32 ja 57. Suunta 293. Hautakuoppa näkyvissä W- ja N-osassa, leveys noin 60 cm, pituus vähintään 180 cm. Paljon laasti- ja tiili-poroa. Arkkuhauta, arkun leveys W-päässä 37 cm, pituutta ei voitu määrittää. Vasen käsi suorakulmaisesti pallean päällä, oikea välittömästi sen alapuolella.

Kt.43 Hauta 18. Sij. it.N-ikkunasta 1,5 m SW, lähellä haudat 7 ja 26. Suunta noin 290. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Luuranko pahoin hajonnut johtuen näh-

tävästi saven painosta ja liikkumisesta. Oikea käsi alavatsan päällä, vasenta ei voitu määrittää.

Kt.54,125 Hauta 19. Sij. it.S-ikkunasta 4,8 m N, lähimmät haudat 20, 33-35. Suunta 291. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 168 x 42-30 cm. Kallo vasemmalle kallistunut. Oikea käsi lähes suorassa kulmassa alavatsan päällä, vasen loivassa kulmassa vasemman lantion päällä.

Kt.53-56 Hauta 20. Sij. SO-viisteen ikkunasta 3,3 m NW. Suunta 296. Hautakuoppa joka puolella muutamaa senttiä laajempi kuin arkku. Runsaasti laasti- ja tiiliporoa. Arkun sivuseinät kaartuvat, sen mitat 188 x 42-32 cm. Vasen käsi alavatsan päällä, oikea yli 90° kulmassa rinnalla. Arkun ympärillä kolme lapsenhautaa (34-36).

Hauta 21. Sij. sakaristonovesta 5 m SSO, lähellä haudat 10,19 ja 20. Suunta 285. Hauta tuhoutunut pahoin tuuletushormeja rakennettaessa. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkusta jäljellä vain W-osa, leveys 38 cm. Vainajasta jäljellä vain sääriluut.

Hauta 22. Sij. et.pilasterinperustuksesta 0,6 m NNW, suurimmaksi osaksi haudan 1 alla, vain länsiosa voitiin kaivaa esiin, lähellä haudat 1,2,49-51. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää kallistunut vasemmalle. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.44,62 Hauta 23. Sij. asehuoneen ovesta 2,5 m NNW, lähellä haudat 41,49 ja 51. Suunta 281. Hautakuoppa hiukan laajempi kuin arkku. Laasti- ja tiiliporoa. Arkku 186 x 38-30 cm. Kädet alavatsan päällä, sormet päällekkäin.

"Hauta 24" osoittautui olevan jonkin muun jäännös kuin hauta.

Kt.52,112 Hauta 25. Sij. sakaristonovesta 3 m SSO, lähellä haudat 21,27 ja 28. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Kädet risteävät ranteiden kohdalla alavatsan päällä, oikea vasemman päällä.

Hauta 26. Sij. länt.N-ikkunan eteläpuolella, lähellä haudat 18 ja 61. Jäi osittain kaivamatta, koska NO-osa on urkulehterin tukipilarin perustuksen alla. Suunta 296. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (lentohiekk). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Vainaja puolittain vasemmalla kyljellään, pää kuitenkin kallistunut oikealle. Oikea käsi pallean päällä, vasen rinnan alaosan päällä.

Kt.43,52 Hauta 27. Sij. sakaristonovesta 2 m SS0, lähellä haudat 25 ja 38. Suunta 286. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (Tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Kädet alavatsan päällä, oikea vasemman päällä, risteävät ranteista.

Kt.109 Hauta 28. Sij. NO-viisteen ikkunasta 2,5 m SW, lähellä haudat 25,37, 42 ja 62. Suunta 285. Hautakuoppa jokseenkin yhtä laaja kuin arkku. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 177 x 45-30 cm. Arkku tyhjennetty, vainajasta jäljellä vain alaleuka ja myssy.

Kt.49,104, 106 Hauta 29. Sij. it.N-ikkunasta 3,5 m S, S-puoli tuhoutunut hautaa 30 kaivettaessa, lähellä haudat 5,6,14 ja 48. Suunta 284. Hautakuoppa N-puolella 5 cm laajempi kuin arkku. Ei poroa. Arkun mittoja ei voitu määrittää. Pää vasemmalle kallistunut. Vasen käsi vinosti alavatsan päällä, oikea hävinnyt.

Hauta 30. Sij. it.N-ikkunasta 3,8 m S, lähellä haudat 5,14,29 ja 48. Suunta 285. Hautakuopan leveys 55 cm, pituutta ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi suorakulmaisesti siten, että kämmenluut vasemman käden kyynärpään päällä. Vasen käsi oikean lantion päällä.

Kt.119 Hauta 31. Sij. kesk.S-ikkunasta 1 m N, lähellä haudat 17,32 ja 57. Suunta 301. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 177 x 50 cm. Vainajasta jäljellä vain oikea puoli. Oikea käsi vatsan päällä.

Kt.119 Hauta 32. Sij. kesk.S-ikkunasta 1,8 m N, lähellä haudat 17 ja 31. Suunta 284. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laastiporoa ja isoja tiilenkappaleita. Arkun leveys 0-päässä noin 30 cm, pituutta ei voitu määrittää. Oikea käsi suorakulmaisesti vatsan päällä, vasen alavatsan päällä.

Hauta 33. Sij. SO-viisteen ikkunasta 3 m NW, lähellä haudat 10,19, 40,44 ja 46. Suunta 293. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 195 x 35 cm. Tyhjennetty, arkussa vain sääriluut ja selkänikamia.

Kt.109 Hauta 34. Sij. NO-viisteen ikkunasta 4,2 m SW, aivan kiinni haudassa 20, lähellä haudat 28 ja 37. Suunta 296. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 63 x 17 cm. Kädet pitkin kylkiä.

Kt.125 Hauta 35. Sij. NO-viisteen ikkunasta 4,7 m SW, aivan kiinni haudassa 20, lähellä haudat 19,36,33 ja 52. Suunta 297. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 58 x 17 cm. Kädet pitkin kylkiä.

Hauta 36. Sij. NO-viisteen ikkunasta 4,9 m SW, aivan kiinni haudassa 20, lähellä haudat 19, 21 ja 35. Suunta 295. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 59 x 17 cm. Vasen käsi pitkin kylkeä, oikeaa ei voitu määrittää.

Kt.125 Hauta 37. Sij. NO-viisteen ikkunasta 2,2 m SSW, lähellä haudat 28, 42 ja 52. Suunta 271. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Huonokuntoinen, käsien asentoa ei voi määrittää.

Kt.112, 125 Hauta 38. Sij. NO-viisteen ikkunasta 1 m SW, lähellä haudat 27,28 ja 62. Suunta 282. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Haudan O-osa jäi kaivamatta, koska oli alttari-rakennelman tukihirren aluskivien alla. Oikea käsi jyrkässä kulmassa rinnalla, melkein kaulalla, vasen alavatsan päällä.

Kt.120, 121 Hauta 39. Sij. it.S-ikkunasta 2,5 m N, lähellä haudat 33,46 ja 57. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Arkkuhaudaus, arkusta jäljellä hiiltyneitä juomuja, mittoja ei voitu määrittää. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Hauta 40. Sij. SO-viisteen ikkunasta 2 m NW, lähellä haudat 33,34, 44 ja 52. Suunta 283. Hautakuopan leveys W-osassa 45 cm, pituutta ei voitu määrittää. Ei poroa. Vain W-osa voitiin kaivaa, O-osa on

pääkannattajan tukikiven alla. Ei jälkiä arkusta. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.50

Hauta 41. Sij. länt. S-ikkunasta 2,3 m NNO, lähellä hauta 23. Suunta 281. Hautakuopan rajat epäselvät (sora). Ei poroa. Arkkuhautaus, arkusta ei kuitenkaan v.t. näkynyt jälkiä. Kädet alavatsan päällä, vasen oikean päällä.

Kt.60,
125

Hauta 42. Sij. NO-viisteen ikkunasta 1,8 m SSW, lähellä haudat 37 ja 62. Suunta 280. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.48

Hauta 43. Sij. pohj. pilasterinperustuksen SO-kulman O-puolella, lähellä haudat 12 ja 13. Suunta 285. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää poissa. Kädet suorassa kulmassa pallean päällä siten, että menevät toistensa ohi ranteiden kohdalla, vasen lähempänä rintaa kuin oikea.

Kt.117

Hauta 44. Sij. SO-viisteen ikkunasta 1 m NW, lähellä haudat 40 ja 45-47. Suunta noin 286. Hautakuopan leveys noin 70 cm, pituutta ei voitu määrittää, koska itäosa pääkannattajan (ja myös alttarirakennelman) tukikiven alla. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. On todennäköisesti kaksoishautaus, mutta täysin varmaa tämä ei ole, sillä itäosaa ei voitu kaivaa alttarirakennelman sortumisvaaran takia. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.55,58,
121

Hauta 45. Sij. SO-viisteen ikkunasta 0,7 m NW, lähellä haudat 44 ja 47. Suunta 285. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Raajoja polvien alapuolella ei voitu kaivaa, koska jäivät seinämuurin vieressä olevien tukikivien alle. Oikea käsi suorakulmaisesti pallean päällä, vasen alavatsan päällä.

Kt.58,120,
121

Hauta 46. Sij. SO-viisteen ikkunasta 2,2 m WNW, lähellä haudat 39, 44,45 ja 47. Suunta 203. Hautakuopan raja W oli 15 cm etäisyydellä arkusta. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 150 x 46-30 cm. Haudan eteläpää vahingoittunut luukuopan rakentamisen yhteydessä. Käsien asentoa oli tämän vuoksi vaikea määrittää, mutta lantion kuopassa oli sormiluita.

Kt.58,121 Hauta 47. Sij. SO-viisteen ikkunasta 2 m WNW, lähellä haudat 39 ja 44-46. Suunta 40. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 66 x 30-29 cm. Haudan kaivaminen tuhonnut haudan 45 W-osan. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.49 Hauta 48. Sij. it.N-ikkunasta 4,4 m S, lähellä haudat 5,14,29 ja 30. Suunta 282. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 65 x 30-15 cm. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Hauta 49. Sij. et.pilasterinperustuksen vieressä W-puolella, sen O-osaa leikkaa hauta 50, muut läh. haudat 22 ja 23. Suunta 285. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Laasti- ja tiiliporoa jonkin verran. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi vasemman lansion päällä, vasen pallean päällä.

Hauta 50. Sij. et.pilasterinperustuksen vieressä W-puolella. Suunta 197. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 67 x 22 cm. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.62,128 Hauta 51. Sij. et.pilasterinperustuksesta 1,2 m NW, lähellä haudat 22,23 ja 54. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 182 x 35-30 cm. Kädet alavatsalla siten, että oikea käsi vasemman päällä.

Hauta 52. Sij. SO-viisteen ikkunasta 2,3 m NW, lähellä haudat 20,35 ja 40. Suunta noin 285. Jäljellä vain vasen reisuluu ja lantio, O-osa jää alttarin tukirakennelman alle. Ei yläruumista. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Hauta 53. Sij. kesk.S-ikkunasta 4 m NNW, lähellä haudat 1,4,9 ja 17. Suunta 271. Haudan W- ja O-osa jäävät pääkannattajan tukikiven alle. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Kädet lantion päällä ristissä.

hauta 54. Sij. asehuoneen ovesta 3,5 m N, lähellä haudat 51 ja 55. Suunta 285. Haudan W- ja O-osat jäävät pääkannattajan tukikivien alle. Tyhjennetty, vain sääri- ja varvasluut jäljellä. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun pituus vähintään 140 cm, leveyttä ei voitu määrittää.

Hauta 55. Sij. asehuoneen ovesta 4 m N, lähellä haudat 54 ja 56. Suunta 283. W-osa jää pääkannattajan tukikiven alle. Laasti- ja tiiliporoa. Arkun leveys 0-päässä vähintään 30 cm, pituutta ei voitu määrittää. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

Kt.49

Hauta 56. Sij. asehuoneen ovesta 4,5 m NNO, lähellä haudat 5,55 ja 58. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Paljon laasti- ja tiiliporoa. Arkun leveys W-päässä vähintään 45 cm, pituus vähintään 185 cm. Oikea käsi rinnan päällä, vasen pallean päällä.

Kt.119

Hauta 57. Sij. it.S-ikkunasta 2,2 m NNW, lähellä haudat 17,32,39 ja 46. Suunta 294. Tuli esiin hienojakoisen puhtaan hiekan alta, mutta alempana haudan täyteaassa oli runsaasti laasti- ja tiiliporoa. Arkun mitat 66 x 21 cm. Kädet pitkin kylkiä.

Kt.49,64

Hauta 58. Sij. et. pilasterinperustuksesta 2,2 m N, lähellä haudat 3,4 ja 56. Suunta 294. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. laasti- ja tiiliporoa. Arkun leveys 40 cm, pituutta ei voitu määrittää. Kädet ristissä lantion päällä siten, että oikea käsi vasemman päällä. Huom. Hauta tehty ennen hautoja 3 ja 4.

Kt.45,47

Hauta 59. Sij. it.N-ikkunasta 5 m SW, lähellä haudat 14,60 ja 66. Suunta 290. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Arkkuhaudaus, arkun mittoja ei voitu määrittää. Pää kallistunut vasemmalle. Oikea käsi suorassa kulmassa pallean päällä siten, että kämmenluut vasemman käden kyynärpään päällä. Vasen käsi alavatsan päällä.

Kt.47,122,
127

Hauta 60. Sij. it.N-ikkunasta 5,5 m SW, lähellä haudat 59,63 ja 66. Suunta 286. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Tiedot poron olemassaolosta puuttuvat. Arkkuhaudaus, arkun mittoja ei voitu määrittää. Oikea käsi suorassa kulmassa pallean päällä, vasen käsi oikean lantion päällä.

Hauta 61. Sij. länt.N-ikkunasta 2,5 m S, lähellä haudat 26,65 ja 66. Suunta noin 284. Esille voitiin kaivaa vain reisi- ja sääriluut, muu osa haudasta jäi urkulehterin tukipilarien aluskivien alle. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta.

- Kt.60 Hauta 62. Sij. NO-viisteen ikkunasta 1,3 m SW, lähellä haudat 28,38 ja 42. Suunta 282. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää (tiukka savi). Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi suorassa kulmassa pallean päällä, vasen oikean lantion päällä.
- Kt.47,122 Hauta 63. Sij. länt.N-ikkunasta 5 m SSO, lähellä haudat 59,60,64 ja 66. Suunta 283. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi jyrkässä kulmassa rinnalla, vasenta ei voitu määrittää.
- Kt.45,122 hauta 64. Sij. länt.S-ikkunasta 4,8 m N, lähellä haudat 60,63 ja 67. Haudan S-osa jäi kaivamatta urkulehterin tukipilarien takia. Ei poroa. Arkun leveys vähintään 32 cm, pituutta ei voitu määrittää. Kädet jyrkässä kulmassa rinnan päällä.
- Kt.45,46, 123 Hauta 65. Sij. länsiovesta 3,1 m O, lähellä haudat 61,67 ja 68. Suunta 281. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Arkun mitat 170 x 40-35 cm. Pää kallistunut oikealle arkun nurkkaan. Oikea käsi vinosti lantion päällä, vasen suorassa kulmassa pallean päällä.
- Kt.47,122 Hauta 66. Sij. länt.N-ikkunasta 4,2 m S, lähellä haudat 59-61 ja 67. Suunta 288. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. O-osa tuhoutunut kaivettaessa hautaa 59. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Pää kallistunut vasemmalle. Kädet suorassa kulmassa vatsan päällä siten, että vasen ranne on oikean ranteen päällä.
- Kt.46,123 Hauta 67. Sij. länt.N-ikkunasta 5,6 m S, lähellä haudat 60,63,65 ja 66. Hauta 66 peittää osittain NO-osan. Suunta 277. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Todennäköisesti arkkuhautaus. Kädet suorassa kulmassa vatsan päällä, oikea vasemman päällä.
- Kt.46,123 Hauta 68. Sij. länsiovesta 2,5 m O, lähellä haudat 65 ja 67. Suunta noin 283. Koko O-osa tuhoutunut hautaa 65 kaivettaessa. Ei laasti-poroa. Ei jälkiä arkusta. Käsien asentoa ei voitu määrittää.

HAUTALUETTELO: ASEHUONE

Kt.65,118 Hauta A. Sij. välittömästi asehuoneen ja runkokuoneen välisen oven S-puolella, lähellä hauta D. Suunta 297. Hautakuopan rajat saattoi erottaa, hiukan laajempi kuin hautaus. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Jalat ristissä nilkoista siten, että vasen oli oikean päällä. Kädet alavatsan päällä siten, että risteävät kyynärvarsien kohdalla, vasen oikean päällä.

Kt.65,115, Hauta B. Sij. asehuoneen ulko-oven aukosta 0,5 m WNW. Suunta noin 296. Hautakuopan laajuutta ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta, paitsi hiiltynyttä lautaa vainajan päällä (haudan - ei arkun - kansi?). Vainaja eräänlaisessa hokkerasennossa hiukan vasemmalla kyljellään polvet koukussa siten, että oikea jalka "heitetty" vasemman yli. Kädet luonnottomasti taipuneet kaksinkerroin olkapäiven päälle siten, että kämmenpuoli oli ylöspäin.

Kt.65,115, Hauta C. Sij. asehuoneen ulko-oven aukosta 1,2 m N, hautojen B ja D välissä. Suunta 271. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Oikea käsi suorana pitkin kylkeä, vasen loivasti lantion päällä.

Kt.65 Hauta D. Sij. asehuoneen ulko-oven aukosta 2,5 m N, hautojen A ja C välissä. Suunta 281. Hautakuopan rajoja ei voitu määrittää. Ei poroa. Ei jälkiä arkusta. Joko kaksoishautaus tai hautaus, joka tuhonnut vanhemman haudan. Oikea käsi loivasti lantion päällä, vasenta ei voitu määrittää.

LUETTELO MITTAUSPIIRUSTUKSISTA

1. Pohja 1:50, kiinteät puurakenteet.
2. Tutkimuspohja 1:50, muuratut rakenteet, kivi.
3. Tutkimuspohja 1:50, haudat.
4. Pohjapiirros sekä leikkaukset A-A ja B-B 1:20, eteläinen pilasterinperustus.
5. Pohjapiirros 1:20, asehuoneen ulko-ovi.
6. Leikkaus 1:20, vanhat aukot saarnatuoliseinällä.

Kaikki mittaukset R. Peltonen ja P. Savolainen 22.8. - 14.9.1984.

RENGON KIRKKO 1984

KUVATAULUT

1. Suunnitelma Rengon kirkon kellotornia varten. Kirkon eteläfasadi ja pohja. "Rengo Capell Kyrka i Tawastehus Lähn". Orig. RVA. Neg.Hist. KA 41312a. Valok. RHO 18582.
2. Rengon kirkko ja Murilan kylää. Akv. F.A. Sjöström 1869. KM 33039:2. Neg. Hist.KA 79116.
3. Osa edellisestä. Valok. RHO 18583.
4. "Plan af Renko kyrka". Selim Lindqvist. SMY:n taidehist.retkikunta 1887. Neg. Hist.KA 79121. Valok. RHO 18584.
5. Kirkko lounaasta. Akv. Agathon Reinholm. SMY:n IV taidehist.retkikunta 1887. Neg. Hist.KA 43843.
6. Sama kuin ed. Valok. RHO 18585.
7. Sakaristoon ja kellariin johtavat oviaukot. Selim Lindqvist. SMY:n IV taidehist.retkikunta 1887. Neg. Hist.KA 79119. Valok. RHO 18586.
8. Holviruoteen osa kuorissa. Agathon Reinholm. SMY:n IV taidehist.retkikunta 1887. Neg. Hist.KA 79120.
9. Sama kuin ed. Valok. RHO 18587.
10. Keskiaikainen puuveistos. Selim Lindqvist. SMY:n IV taidehist.retkikunta 1887. Neg. ? Valok. RHO 18588.
11. Interiööri koilliseen päin ennen v. 1915. Neg. Hist.KA 11138. Valok. RHO 18589.
12. Kirkko ennen v. 1933 lounaasta Rehbindein tieltä. L.Wennervirta. Neg. Hist.KA 15914. Valok. RHO 18590.
13. Kirkko ennen v. 1932 luoteesta. L.Wennervirta. Neg. Hist.KA 15915. Valok. RHO 18591.
14. Kirkko luoteesta. Valokuvattu kuvassa näkyvän ja paikalla vielä olevan hautakiven perusteella vuoden 1932 jälkeen (kivessä teksti: "*Ensio Saarinen 14/12 1915 +1/11 1932 kuoli veden uhrina"). Pohjola 1848. Valok. RHO 18592.
15. Kirkko etelästä 1930-luvulla (?). Neg. Hist.KA 90838. Valok. RHO 18593.
16. Kirkon pohjoissivua 1930-luvulla (?). Neg. Hist.KA 11142. Valok. RHO 18594.
17. Kirkko etelälounaasta. P.O.Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17443.
18. Kirkko etelästä. P.O.Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17444.
19. Kirkko länsiluoteesta. P.O.Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17445.
20. Kirkon pohjoisseinää luoteesta. P.O.Welin kesäk.1984. Valok.RHO 17446.
21. Kirkko pohjoisesta. P.O.Welin kesäk.1984. Valok. RHO 17447.

22. Kirkko pohjoisluoteesta. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17448.
23. Kirkko itäkoillisesta. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17449.
24. Interiööri koilliseen. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17450.
25. Interiööri kaakkoon urkulehteriltä. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17451.
26. Kuori alttarilaitteineen lounaasta. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17452.
27. Sakariston ovi ja saarnatuoli etelästä. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17453.
28. Saarnatuoli etelälounaasta. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17454.
29. Interiööri länsilounaaseen. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17455.
30. Urut ja urkulehterin kalustusta pohjoiskoillisesta. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17456.
31. Urkulehterille johtavat portaot länsioven pohjoispuolella. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17457.
32. Seinälampetti (Tynell?). P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17458.
33. Eteläseinää lampetteineen sekä asehuoneen ovi. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17459.
34. Länsieteinen ja ulko-ovi idästä. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17460.
35. Asehuoneen interiööri etelästä. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17461.
36. Sakariston interiööri etelästä. P.O. Welin kesäk. 1984. Valok. RHO 17462.
37. Yleiskuva salista kaivaustyön loputtua. Kuvattu alttaripöydän päältä länteen. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18595.
38. Yleiskuva salista kaivaustyön loputtua. Kuvattu urkulehterin keskivaiheilta itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18596.
39. Yleiskuva salista kaivaustyön loputtua. Kuvattu länsieteisen kynnykseltä itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18597.
40. Yleiskuva salin keskiosasta kaivaustyön loputtua. Kuvattu urkulehterin keskivaiheilta itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18598.
41. Yleiskuva salin keski- ja itäosasta kaivaustyön päätyttyä. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itäkaakkoon. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18599.
42. Yleiskuva salin pohjois- ja itäosasta kaivaustyön päätyttyä. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18600.

43. Salin pohjoisosaa. Vasemmalla ylhäällä urkulehterin koillisin pilari. Etualalla hauta 26, sen takana hauta 18 sekä haudat 7, 21, 27 ja 38. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18601.
44. Hautoja asehuoneen ovesta ja eteläisestä pilarinperustuksesta pohjoiseen. Alinna oikealla haudan 23 jalkaosa. Ylhäällä oikealla hauta 15. Vasemmalla ylhäällä hauta 9. Vasemmalla keskellä hauta 5. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18602.
45. Hautoja salin länsiosassa keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Keskellä alhaalla hauta 64, vasemmalla ylhäällä hauta 65, oikealla ylhäällä hauta 59. Kuvattu etelästä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18603.
46. Haudat (vasemmalta lukien) 68, 65 ja 67 salin länsiosassa keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Kuvattu etelästä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18604.
47. Haudat (ylhäältä lukien) 63, 60, 66 ja 59 salin länsiosassa keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18605.
48. Hautoja salin keskiosassa lähellä pohjoisseinää. Vasemmalla alhaalla hauta 18, oikealla alhaalla hauta 14, oikealla keskellä hauta 5, oikealla ylhäällä hauta 9 ja vasemmalla ylhäällä hauta 43. Vasemmalla keskellä pohjoisen pilasterin perustusta. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18606.
49. Hautoja salin keskiosassa. Ylhäältä lukien 58, 56, 5, 48 (lapsenhaudan jäännös), 30, 29, 14, 6 ja 7. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18607.
50. Salin eteläosaa. Oikealla edessä urkulehterin kaakkoisin pilari perustuksineen ja sen takana tiilinen kaminanperustus, asehuoneen ovi-aukko sekä eteläisen pilasterin perustus. Vasemmalla edessä hauta 41 ja sen takana hauta 23. Kuvattu lännestä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18608.
51. Hautoja eteläisen pilasterinperustuksen pohjoispuolella. vasemmalla alhaalla hauta 4, oikealla alhaalla hauta 5, vasemmalla ylhäällä hauta 1. Vasemmassa yläkulmassa eteläisen pilasterinperustan luoteiskulma. Kuvattu koillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18609.
52. Haudat 25 (ylhäällä) ja 27 (alhaalla) sakariston ovesta eteläkaakkoon. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18610.
53. Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalla alhaalla hauta 9, oikealla alhaalla hauta 31, vasemmalla ylhäällä hauta 20. Oikeassa yläkulmassa kivien reunustama tyhjennetty luukuoppa. Kuvattu urkulehterin eteläosasta itään. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18611.
54. Hautoja kuorissa ja keskikäytävän kohdalla. Etualalla vasemmalta haudat 33, 19, 36 (lapsenhauta), 20 ja 34 (lapsenhauta). Kuvattu idästä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18612.
55. Hautoja kuorin keski- ja eteläosassa. Etualalla haudat 34 (lapsenhauta) ja 20, vasemmalla ylhäällä hauta 45. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18613.

- 56-57. Haudat (ylhäältä lukien) 19, 35, 36, 20 ja 34 kuorin keskiosassa (35, 36 ja 34 lapsenhautoja). Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18614-15.
58. Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalta lukien haudat 45, 47, 46 ja 39. Taustalla tyhjennetty luukuoppa. Kuvattu alttaripöydän päältä koillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18616.
59. Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalta lukien haudat 45, 47, 46 ja 39. Kuvattu alttaripöydän päältä koillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18617.
60. Hautoja kuorin koillisosassa. Ylhäältä lukien haudat 37, 42, 62 ja 38. Oikealla keskellä haudan 20 itäpää. Kuvattu luoteesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18618.
61. Hauta 10. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18619.
62. Hautoja asehuoneen ovesta pohjoiseen. Keskellä hauta 23, oikealla alhaalla hauta 49, oikealla ylhäällä hauta 51, vasemalla keskellä hauta 41. Kuvattu pystysuoraan urkulehteriltä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18620.
63. Hauta 61 salin luoteisosassa (vas.alhaalla). Oikealla alhaalla irtokalloja. Oikealla ylhäällä lehteripilarin peruskivi. Kuvattu pohjoiskoillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18621.
64. Haudan 58 länsiosa. Kuvattu pohjoiskoillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18622.
- 65-66. Asehuone kaivaustyön päätyttyä. Alhaalla ulos johtavan oven kynnys. Vasemalla ylhäällä saliin johtavan oviaukon alkuperäinen kynnyskivi. Haudat ylhäältä lukien A, D, C ja B. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18623-24.
- 67-68. Hauta B asehuoneessa. Kuvattu etelästä. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18625.
69. Eteläinen pilasterinperustus ja asehuoneen ovi. Taustalla kaminanperustus ja urkulehterin kaakkoispilaria. Edessä keskellä hauta 15, oikealla haudat 49, 22, 1 ja 2. Kuvattu koillisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18626.
70. Kirkon koillisviiste ja sen perustus kaivauksen päätyttyä. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18627.
71. Kirkon luoteisviiste ja sen perustus kaivauksen päätyttyä. Viisteen keskellä näkyvä ulkonema on ilmanvaihtokopin perustus. Kuvattu länsilounaasta. P.O. Welin 24.9.1984. Valok. RHO 18628.
- 72:1-4 Sisustuksen purkutöitä. Penkit on poistettu, mutta penkkilämmityslaitteet ovat vielä paikallaan. Alttaritaulua suojataan kovalevyllä.
:1 ja :2 kuvattu salin lounaisosasta kuoriin päin.
:3 urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon.
:4 urkulehterin pohjoisosasta itäkaakkoon.
M. Heikkinen 9.7.1984. Neg. RHO 62062, 62063, 62058 ja 62068.
- 73:1-2 :1 Alttaritaulua suojataan kovalevyllä,
:2 lamppetti.
M. Hiekkänen 9.7.1984. Neg. RHO 62056, 62057.

- 74:1-4. :1 Sakariston ovensuole salin puolelta.
:2 Asehuoneen oven länsipuoleista seinää salin puolelta.
:3 Lounaisviisteen kaakkoisnurkka.
:4 Kuori urkulehterin pohjoisosasta kuvattuna alttaritaulun suojaamisen jälkeen.
M. Hiekkanen 9.7.1984. Neg. RHO 62055, 62065, 62066 ja 62067.
- 75:1-4. Kirkkosali penkkien poistamisen jälkeen.
:1 Kuorin kaakkoisosasta länteen,
:2 ja :3 Kuorin kaakkoisosasta luoteeseen,
:4 Salin luoteisosa etelästä.
M. Hiekkanen 9.7.1984. Neg. RHO 62059, 62060, 62061 ja 62064.
- 76:1-2. Purkutöitä kirkossa. Penkilämmityslaitteet on poistettu ja lattialankutusta on alettu purkaa salin pohjoispuolella.
:1 Kuorin kaakkoisosasta luoteeseen.
:2 Kuorin keskiosasta länteen.
M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RHO 64614 ja 64619.
- 77:1-3 Purkutöitä kirkossa. Ks. ed. kuvataulu. M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RHO 64608, 64615 ja 64620.
- 78:1-4. Purkutöitä kirkossa. Lattialankutusta on alettu purkaa salin pohjoispuolella.
:1 Salin lounaisosasta sakaristoon päin. Keskellä urkulehterin kannatinpilari.
:2 Lattialankutuksen alta paljastuneita vasoja salin pohjoispuolella. Kuvattu idästä.
:3 Sama kuin ed. Kuvattu lännestä.
:4 Irrotettuja vasanosia.
M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RHO 64611, 64612, 64617 ja 64618.
- 79:1-3. Purkutöitä kirkossa. Lattialankutusta on alettu purkaa salin lounaisosassa.
:1 Kuori idästä.
:2 Kuvattu itäkoillisesta.
:3 Pohjoisesta.
M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RHO 64616, 64607 ja 64613.
- 80:1-3. Purkutöitä kirkossa. Salin pohjoisosassa on lankutus purettu keskikäytävälle asti.
:1 Kuorin eteläosasta länteen,
:2 Kuorin eteläosasta luoteeseen.
:3 Urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon.
M. Hiekkanen 16.7.1984. Neg. RHO 64610, 64609 ja 64624.
- 81:1-3. Purkutöitä kirkossa. Ks. ed. kuvataulu.
:1 Urkulehterin eteläosasta koilliseen.
:2 Salin lounaisosasta koilliseen.
:3 Salin lounaisosasta itään.
M. Hiekkanen 16.7.1984. Neg. RHO 64623, 64622 ja 64621.
- 82:1-4. Purkutöitä ja kaivauksen alkuvaihetta.
:1 Vasat ja osa pääkannattajista on purettu ja siirretty ulos. Kuvattu kuorin eteläosasta länteen.
:2 Yksityiskohta eteläpuolisesta lahonneesta pääkannattajasta urkulehterin itäpuolella. Alinna tiilistä tuuletushormia. Molempien päällä sähkökaapeleiden suojakotelo. Vasemmalla ylhäällä vasa. Kuvattu eteläkaakosta.

:3 Betonilaatan alta paljastunutta puulattiaa kuorin eteläosassa. Kuvattu idästä.

:4 Pintaroskaa puhdistetaan salin kaakkoisosassa. Tom Arvela ja Erkki Hynninen istuvat kuorin lattialla, haravan varressa Johanna Länteenkorva, Marika Stranden ja Mikko Salo. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon.

M. Hiekkanen 18.7.1984. Neg. RHO 64557, 64575, 64552 ja 64564.

83:1-4. Yksityiskohtia lattian alusrakenteesta.

:1 Lahoja ja lattiasientä etelänpuolisessa pääkannattajassa urkulehterin länsipuolella (vrt. kuva 82:2). vasemmalla ylhäällä sähkökaapeleiden suojakotelo, taustalla tuuletushormia. Kuvattu pohjoisesta.

:2 Pohjoispuolinen pääkannattaja sekä vasa ja sienivaurioineen urkulehterin itäpuolella. Kuvattu koillisesta.

:3 Pohjoispuolisen pääkannattajan ja vasan yhtymäkohta (ks. ed.kuva). Kuvattu kaakosta.

:4 Vasoja ja etelänpuolinen pääkannattaja urkulehterin itäpuolella. Vasemmalla sähkökaapeleiden suojakotelo, taustalla asehuoneen ovi. Kuvattu pohjoisesta.

M. Hiekkanen 18.7.1984. Neg. RHO 64578, 64567, 64577 ja 64576.

84:1-3. :1 Portaita puretaan asehuoneen oven edessä 24.7.1984.

:2 Pintaroskia korjataan pois salin itäosassa 18.7.1984. Pääkannattajat vielä paikallaan. vasemmalla alhaalla ja keskellä ylhäällä tuuletushormia. M. Salo ja J. Länteenkorva haravoivat. T. Arvela istumassa. Kuvattu urkulehteriltä länteen.

:3 Näkymä urkulehterin eteläosasta sakariston suuntaan 18.7.1984. Pääkannattajat ja tuuletushormi vielä paikoillaan.

M. Hiekkanen. Neg. RHO 64547, 64563 ja 64570.

85:1-4. 1. kerros on kaivettu loppuun. Irtokiviä halkaistaan ja siirretään pois. Kuorin betonivalu on purettu.

:1 Näkymä kuoriin, jossa puretaan betonin alla ollutta puulattiaa.

:2 Näkymä länsioven kynnykseltä itäkoilliseen. Martti Lehtosaari suunnittelee kivien halkaisemista.

:3 Sama kuin ed., mutta itään. M. Lehtosaari ja T. Arvela halkaisevat kiveä.

:4 Näkymä kuorin pohjoisosasta länsilounaaseen. 2. kerrosta on alettu kaivaa salin lounaisosassa.

M. Hiekkanen 27.7.1984. Neg. RHO 64705, 64697, 64708 ja 64699.

86:1-2. :1 Salin pohjoisosa 1. kerrosta kaivettaessa. Kuorin betonivalua puretaan. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itään.

:2 Salin eteläosa 1. kerroksen kaivamisen aikana. Oikealla asehuoneen oviaukko. Kuvattu urkulehterin eteläosasta itään.

M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64571 ja 64565.

87:1-4. Salin 1. kerroksen kaivaus on käynnissä ja kuorin betonivalua puretaan.

:1 Urkulehterin eteläosasta koilliseen.

:2 Urkulehterin eteläosasta itään.

:3 Urkulehterin pohjoisosasta itään.

:4 Urkulehterin pohjoisosasta itäkaakkoon.

M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64550, 64549, 64562 ja 64556.

88:1-4. Sama tilanne kuin edellisessä kuvataulussa.

:1 Urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon.

:2 Kuorin eteläosasta länsiluoteeseen.

:3 ja :4 Kuorin eteläosasta luoteeseen.

M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64555, 64558, 64551 ja 64574.

- 89:1-3. Sali 1. kerroksen kaivamisen aikana.
:1 Kuorin eteläosasta länteen. Eteläinen pilasterinperusta on tullut esille.
:2 Eteläinen pilasterinperusta ja asehuoneen oviaukko. Kuvattu urku-lehterin eteläosasta itään.
:3 Kuorin eteläosasta luoteeseen.
M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64572, 64548 ja 64573.
- 90:1-5. Kaivaustilanne 9.8.1984. 2.kerros on suurimmaksi osaksi kaivettu salissa. Kuorissa aloitetaan 1.kerrosta.
:1 Länsioven kynnykseltä itään. Markku Mäkinen ja M. Niemi kaivavat hautoja.
:2 Sama kuin ed.
:3 Kuorin pohjoisosasta lounaaseen.
:4 Kuorin eteläosasta luoteeseen.
:5 Salin pohjoisosasta etelään kohti asehuonetta.
M. Hiekkanen 7.8.1984. Neg. RHO 64695, 64701, 64703, 64702 ja 64706.
- 91:1-3. :1 ja :2 Kuorin betonilaatan alla ollutta puulattiaa puretaan 30.7. 1984. :1 etelästä, :2 pohjoisesta.
:3 Pohjoisseinän ikkuna välittömästi sakariston länsipuolella.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64704, 64698 ja 64712.
- 92:1-3. :1 Eteläseinän ikkuna asehuoneen länsipuolella.
:2 Eteläseinän ikkuna välittömästi asehuoneen itäpuolella.
:3 Luoteisviisteen tuuletushormikaappi ja seinän halkeama.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64714, 64710 ja 64713.
- 93:1-3. :1 Asehuoneen itäseinää.
:2 ja :3 Kahta eri-ikäistä rappautta runkokuoneen itäpäädyssä.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64711, 64709 ja 64696.
- 94:1-3. :1 ja :2 Asehuoneen portaali ja vanha ovenpieli.
:3 Salin pohjoisosaa 1. kerroksen kaivamisen aikana.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64715, 64716 ja 64700.
- 95:1-3. :1 ja :3 Routasuojakuopan kaivamisen yhteydessä esille tullut mahdollinen kynnyskivi länsiportaalin eteläpuolella 7.8.1984. :1 lännestä :3 luoteesta.
:2 Routasuojakuoppaa kaivetaan sakariston itäoven edessä. Kuvattu idästä.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64693, 64707 ja 64694.
- 96:1-4. Kirkkomaan portin länsipylvästä irrotetaan ja porttiaukkoa laajennetaan länteen 24.7.1984. Kuvattu koillisesta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64566, 64559, 64560 ja 64561.
- 97:1-4. Yleiskuvia kirkkotyömaalta 27.7.1984. Portin pielessä siirtolava, jonne kannetaan paareilla irtokiviä kirkon sisältä. Vasemmalla seurlonta-asema siirtolavan päällä. Kuvattu etelälounaasta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64545, 64544, 64543 ja 64546.
- 98:1-4. :1 ja :2 Routasuojakuoppaa kaivetaan länsioven purettujen portaiden kohdalla 7.8.1984. Kuvattu pohjoisluoteesta.
:3 ja :4 Salin vasaa kannetaan Kirkkotien eteläpuolella 18.7.1984. Kuvattu lännestä.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64553, 64554, 64568 ja 64569.

- 99:1-3. Mahdollisen alkuperäisen suorakulmaisen runkorakennuksen perustusta etsitään luoteisviisteen kohdalla 14.9.1984. Kuvattu pohjoiskoillisesta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64683, 64684 ja 64685.
- 100:1-3. :1 Koillisviisteen perustusta tutkimuskuopan kaivamisen jälkeen 14.9.1984. Kuvattu idästä.
:2 Pohjoisseinän ja koillisviisteen yhtymäkohta ja perustus tutkimuskuopan kaivamisen jälkeen 14.9.1984. Kuvattu pohjoisesta.
:3 Haudan 17 reisiluuta mitataan 7.9.1984. Kuvattu kaakosta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64660, 64668 ja 64677.
- 101:1-3. :1 Ks. kuvaa 100.
:2 ja :3 Kulttuurikerrosta seulotaan 8.9.1984. Tellervo Sankoniemi kaataa hiekkaa ja Aila Nieminen seuloo. Kuvattu koillisesta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64678, 64663 ja 64664.
- 102:1-3. Alkuperäisen koilliskulman sijaintia arvioidaan (lehtikuva). Kuvattu koillisesta. Mauri Halla-Aho. Valok. RHO 18085.
- 103:1-2. Hauta 4 2.kerroksen tultua kaivetuksi.
:1 Pohjoisesta.
:2 Idästä.
M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64642 ja 64637.
- 104:1-3. :1 Vasemmalta oikealle haudat 5, 14, 30, 29 ja 6 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu idästä.
:2 Etualalla hauta 5, vasemmalla ylhäällä hauta 14, taustalla haudat 6 ja 7 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelästä.
:3 Haudat 29 (vasemmalla) ja 30 (oikealla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelälounaasta.
M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64625, 64647 ja 64650.
- 105:1-2. Hauta 5 2.kerroksen tultua kaivetuksi.
:1 Pohjoiskoillisesta.
:2 Etelästä.
M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64652 ja 64649.
- 106:1-3. :1 ja :2 Haudat 30 (vasemmalla) ja 29 (oikealla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisesta ja pohjoiskoillisesta.
:3 Hauta 14 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelästä.
M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64653, 64651 ja 64648.
- 107:1-3. :1 Haudat 12 (oikealla) ja 13 (vasemmalla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi.
:2 ja :3 Hauta 13 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kaikki kuvat pohjoisesta.
M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64654, 64641 ja 64655.
- 108:1-3. :1 Hauta 6 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Oikealla näkyvät haudan 7 reisi- ja sääriluut. Kuvattu pohjoisesta.
:2 Hauta 7 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisluoteesta.
:3 Haudat 6 (etualalla) ja 7 (takana) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu itäkaakosta.
M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64657, 64657 ja 64656.
- 109: -3. :1 Haudan 28 löytötaso 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Taustalla koillisviisteen perustusta, vasemmalla alhaalla haudan 34 pintaosaa.
:2 Hauta 28 kuten ed. kuvassa mutta pohjoisluoteesta. Taustalla hautojen 20 ja 34 pintaosaa.

:3 Hauta 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Taustalla oikealla eteläinen pilarinperustus, oikealla alhaalla haudan 1 itäosaa. Kuvattu pohjoiskoillisesta.
M. Hiekkänen 17.8.1984 (:1 ja :1) ja 16.8.1984 (:3). Neg. RHO 64627, 64626 ja 64659.

- 110:1-3 :1 Hauta 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Oikealla eteläistä pilarinperustusta, vasemmalla haudan 1 itäosaa. Kuvattu länsilounaasta.
:2 Haudat 2 ("sahattu pääkallo") ja 3 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Vasemmalla haudan 1 pohjoisosaa. Kuvattu idästä.
:3 Haudat (ylhäältä lukien) 3, 2, 1 ja 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Etualalla eteläistä pilarinperustusta. Kuvattu etelästä.
Mi. Hiekkänen 16.8.1984. Neg. RHO 64635, 64636 ja 64634.
- 111:1-3. :1 Haudat (oikealta lukien) 17, 32 ja 31 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu luoteesta.
:2 Eteläisen pilarinperustuksen eteläpuolella ollut rakennejäänös. Alhaalla haudan 15 itäosaa. Kuvattu pohjoisesta.
:3 Eteläisen pilarinperustuksen itäpuolella ollut rakennejäänös. Vasemmalla ylhäällä haudan 15 itäosaa. Kuvattu länsilounaasta.
M. Hiekkänen 14.8.1984 (:1) ja 17.8.1984 (:2 ja :3). Neg. RHO 64633, 64630 ja 64629.
- 112:1-3. :1 Hautoja kaivetaan salin koillisosassa. Oikealla Marjatta Karjalainen ja hauta 20, keskellä Sirkka Jokela ja hauta 38, vasemmalla Markku Mäkinen ja hauta 25. Kuvattu lounaasta.
:2 Yleiskuva salin luoteisosasta 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu itäkaakosta.
:3 Haudat 17, 32 ja 31 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu luoteesta.
M. Hiekkänen 17.8. (:1 ja :2) ja 14.8.1984 (:3). Neg. RHO 64631, 64628 ja 64632.
- 113:1-3. :1 Asehuoneen ja runkokuoneen välinen alkuperäinen kynnyskivi 1.kerroksen tultua kaivatuksi. Kuvattu eteläkaakosta.
:2 Sama kuin ed. kuvattu etelälounaasta.
:3 Asehuoneen pohjoisosa 1.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelästä.
M. Hiekkänen 16.8.1984. Neg. RHO 64638, 64639 ja 64640.
- 114:1-4. :1 Asehuoneen eteläosa 1.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisesta.
:2 Asehuoneen ulko-oven kynnystaso, länsiosa. Kuvattu koillisesta.
:3 Asehuoneen ulko-oven kynnystaso, itäosa. Kuvattu luoteesta.
:4 Luoteisviisteen puretun tuuletuskaapin jäännökset sekä umpeenmuurattu tuuletusaukko. Kuvattu luoteesta.
M. Hiekkänen 16.8. (:1-3) ja 10.8.1984 (:4). Neg. RHO 64643, 64644, 64645 ja 64658.
- 115:1-3. :1 ja :2 Asehuoneen hauta B kokonaan esille kaivettuna 7.9.1984. Kuvattu kaakosta ja idästä.
:3 Asehuoneen haudan C itäpää "suolapusseineen". Kuvattu itäkaakosta.
M. Hiekkänen, neg. RHO 64671, 64670 ja 64674.
- 116:1-3. :1 Asehuoneen hauta C, vasemmalla hauta B. Kuvattu itäkoillisesta.
:2 Asehuoneen hauta C. Kuvattu idästä.
:3 Sama kuin ed., itäpää.
M. Hiekkänen 7.9.1984. Neg. RHO 64676, 64669 ja 64675.
- 117:1-3. :1 Olosuhteiden pakosta kaivamatta jäänyt kaksoishauta 44 alttarirakennelman alla. Kuvattu länsilounaasta.
:2 Asehuoneen haudat (ylhäältä lukien) A, D ja C. Kuvattu etelästä.
:3 Asehuoneen hauta A ylhäältä.
M. Hiekkänen. Neg. RHO 64673. 64672 ja 64665.

- 118:1-3. :1 Asehuoneen hauta D kuvattu idästä.
:2 Asehuoneen hauta A kuvattu kaakosta.
:3 Asehuoneen hauta D kuvattu pohjoisesta.
M. Hiekkänen. Neg. RHO 64687, 64686 ja 64666.
- 119:1-3. :1 ja :2 Haudat (ylhäältä lukien) 17, 32 ja 31 kokonaan esille kaivettuina. Kuvattu etelästä ikkunalaudalta.
:3 Hauta 57 kuvattu lounaasta.
M. Hiekkänen 7.9.1984. Neg. RHO 64681, 64692 ja 64682.
- 120:1-3. :1 Haudat 39 (oikealla) ja 46 (vasemmalla) kokonaan esille kaivettuina. Kuvattu pohjoisesta.
:2 Haudan 46 eteläpää ylhäältä.
:3 Hauta 47 kuvattu lännestä.
M. Hiekkänen. Neg. RHO 64680, 64691 ja 64689.
- 121:1-3. :1 Haudat 39, 46, 47 ja 45 lounaasta.
:2 Sama kuin ed. mutta lännestä.
:3 Haudat (ylhäältä lukien) 46, 47 ja 45 koillisesta.
M. Hiekkänen. Neg. RHO 64679, 64690 ja 64688.
- 122:1-3. :1 Hauta 64 etelälounaasta. Ylhäällä oikealla hauta 63.
:2 Haudat (vasemmalta lukien) 64, 67, 63, 66 ja 60. Kuvattu kaakosta.
:3 Haudat 68 (vasemmalla) ja 65. Kuvattu etelälounaasta.
M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64593, 64601 ja 64606.
- 123:1-3. :1 ja :3. Yleiskuva hautaryhmästä keskikäytävällä lehterin alla. Kuvattu lännestä.
:2 Haudat (vasemmalta lukien) 68, 65, 67 ja 66. Kuvattu kaakosta.
M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64587, 64600 ja 64591.
- 124:1-3. :1-3 Hautoja keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Kuvattu etelästä.
M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64592, 64594 ja 64599.
- 125:1-3. :1 Hauta 35 kokonaan esille kaivettuna. Kuvattu ylhäältä.
:2 Haudan 19 länsipää. Kuvattu pohjoisesta.
:3 Haudat (ylhäältä lukien) 38, 62, 42 ja 37. Kuvattu etelästä.
M. Hiekkänen. Neg. RHO 64586, 64603 ja 64585.
- 126:1-3. :1 Hautoja salin keskiosassa. Kuvattu lehteriltä.
:2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä.
:3 Hautoja salin itäosassa ja kuorissa. Kuvattu lehterin eteläosasta.
M. Hiekkänen 24.9.1984. Neg. RHO 64595, 64590 ja 64581.
- 127:1-3. :1 Haudat 59 ja 60 sekä 63. Kuvattu etelästä.
:2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä.
:3 Hautoja salin itäosassa ja kuorissa. Kuvattu lehteriltä.
M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64602, 64582 ja 64588.
- 128:1-3. :1 Haudat 23 ja 51. Kuvattu lehteriltä.
:2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä.
:3 Hautoja salin itäosassa. Kuvattu lehteriltä.
M. Hiekkänen 24.9.1984. Neg. RHO 64598, 64589 ja 64583.
- 129:1-3. :1 Hautoja asehuoneen ovesta pohjoiseen. Kuvattu lehteriltä.
:2 Hautoja salin eteläosassa. Kuvattu lehteriltä.
:3 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu lehteriltä.
M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64596, 64579 ja 64697.

- 130:1-2. :1 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu koillisesta.
:2 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu lehteriltä.
M. Hiekkanen 24.9.1984. Neg. RHO 64604 ja 64580.
- 131:1-2. :1 Sakariston ovi ja osittain esiin hakattu entinen kellarin ovi.
Kuvattu etelästä.
:2 Maija Kairamo ja Marja Terttu Knapas tarkastamassa koillisviis-
teen ulkopuolelle tehtyä kaivantoa 17.9.1984.
M. Hiekkanen. Neg. RHO 64584 ja 64605.
- 132:1-3. :1 Luoteisviisteen ulkopuolelle tehty kaivanto. Kuvattu länsilounaas-
ta.
:2 Koillisviisteen perustusta. Kuvattu pohjoisesta.
:3 Sama kuin kuvassa :1 mutta lännestä.
M. Hiekkanen 17.9.1984. Neg. RHO 64661, 64667 ja 64662.

MV / RHO

21.06.1994

VIITE / REFERENS

Rengon kirkko, Markus Hiukkanen 1984

ASIA / ÄRENDE

Rengon kirkon löytöluettelon mukaisesti
luetteloidut esineet 86041: 1-43 on
toimitettu RHO:n fragmenttivarastosta
21.06.1994 Kansallismuseoon Seija
Sarkki - Isomaaalle Rengon kirkon
näyttelyä varten.

Helsinki 21.06.1994

Eino Rönkkö

Eino Rönkkö

RENGON KIRKKO

LÖYTÖLUETTELO

Rengon kirkon arkeologisissa ja rakennushistoriallisissa tutkimuksissa heinä-syyskuussa 1984 esiin tulleet löydöt. Ks. Markus Hiekkasen tutkimuskertomus ja mittauksen rakennushistorian osastolla. Ks. myös fragmenttivarasto ja Rahakammio.

- :1 Rengassolki, hopeaa, koristelematon, varras litteä, neula kierretty vartaassa olevan ohennuksen ympäri. Kehän Ø 18 mm, neulan pituus 18 mm.
Löytöpaikka: luukuoppa kaakkoisviisteen lounaiskulman kohdalla.

- :2 Solki, vyöstä tai kengästä, messinkiä, soikea, kehä kor. pyöreähköin nupein (yht. 23 kpl). Neula ja orsi puuttuvat. Mitat: 42 x 30 mm.
Lp: Kaakkoisviisteen ikkunan koillispielestä 2 m länsiluoteeseen, 1. kerros, pinta.

- :3 Sormus, hopeaa, umpinainen, koristamaton, vartaan poikkil. segmenttimäinen, kehän sisäpinnalla leimassa kirjaimet V.P., kruunu, luku 813H C5 ja kaupunkileima. Läpim. 22,5 x 21 mm, vartaan lev. 5,5 mm.
Lp: Sakariston oven länsipielestä 3,5 m länsilounaaseen, 1. krs.

- :4 Sormus, sormiluun ympärillä, umpinainen, koristamaton, vartaan poikkileikkaus segmenttimäinen. Läpim. 23 mm, vartaan leveys 6 mm.
Lp: Hauta 17, vasen käsi, nimetön.

- :5 Sormus, sormiluun ympärillä, ollut umpinainen mutta katkennut, koristamaton, vartaan poikkileikkaus litteä. Läpim. 23 mm, vartaan leveys 3 mm.
Lp: Hauta 56 vas. tai oik. käsi, nimetön.

- :6 Sormus, sormiluun ympärillä, umpinainen, koristamaton, vartaan poikkileikkaus paksun segmenttimäinen. Läpim. 20 mm, vartaan leveys 3 mm.
Lp: Hauta 56 vas. tai oikea käsi, nimetön.

- :7 Sormus tai puukontupen hela, messinkiä, umpinainen, varras litteä, korist. hienoin pilkku- ja pisteviivoin. Läpim. 19 mm, vartaan leveys 5 mm.
Lp: Läntisen pohjoisikkunan itäpielestä 1 m itäkaakkoon, 1.krs.

- :8 Koristeneulan katkelma, varsi katkennut, nuppi vihreää emalia(?), jossa vaaleita raitoja. Pituus 17 mm, nupin Ø 6 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 3 m etelään, 1.krs.

- :9 Koristeneulan katkelma, varsi katkennut, nuppi kukkamainen, kellertävää ja tummanruskeaa lasimassaa. Pituus 20 mm, kukan Ø 9 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 1 m eteläkaakkoon, 1.krs.

- :10 Koristeneulan katkelma, varsi katkennut, nuppi tummaa lasimassaa, jossa vaaleampia nauhoja. Pituus 21 mm, nupin Ø 7 mm.
Lp: Asehuoneen salinoven itäpielestä 5 m pohjoiseen, 1.krs.
- :11 Koristeneula, nuppi sinistä ja vaaleaa lasimassaa. Pituus 48 mm, nupin Ø 7 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 2 m, 2.krs.
- :12 Koristeneula, nuppi kirkasta lasia, sen sisällä lasista kukkakoriste. Pituus 25 mm, nupin Ø 8 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 2 m etelään, 1.krs.
- :13 Nuppineula, hopeaa, pituus 44 mm.
Lp: Sakariston oven länsipielestä 3,5 m etelään, 2.krs.
- :14 Nuppineula, hopeaa, pituus 27 mm.
Lp: Hauta 25 oikean jalan varvasluiden seassa.
- :15 Nuppineula, hopeaa, pituus 42 mm.
Lp: Läntisen eteläikkunan länsipielestä 2 m pohjoiseen, 1.krs.
- :16 Nuppineula, hopeaa, pituus 21 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 1,5 m lounaaseen, 1.krs.
- :17 Nuppineula, hopeaa, pituus 25 mm.
Lp: Urkulehterin kaakkoispilarista 2 m itäkaakkoon, 3.krs.
- :18 Nuppineula, hopeaa, pituus 28 mm.
Lp: Hauta 10, rinnaalta selkärangan vierestä.
- :19 Kirjanhela, messinkiä, koristeaiheena ehkä ihmiskasvot. Mitat 26 x 9 mm.
Lp: Läntisen eteläikkunan länsipielestä 1 m koilliseen, 1.krs.
- :20 Napin katkelma, messinkiä, osa murtunut pois, nelireikäinen, litteä. Mitat 17 x 21 mm.
Lp: Läntisen pohjoisikkunan länsipielestä 3 m lounaaseen, 2.krs.
- :21 Nappi, messinkiä, reunaa kiertää koholista, keskelle muodostettu neljä reikää tasavartisen ristin muotoisella kuviolla. Läpim. 16 mm.
Lp: -
- :22 Nappi aluslevyineen, nappi puuta, nelireikäinen, alus messinkiä. Napin läpim. 22 mm, aluslevy 23 mm.
Lp: Läntisen pohjoisikkunan alapuolelta anturakivien päältä.
- :23 Nappi, samanmuotoinen kuin :21.
Lp: Läntisen eteläikkunan itäpielestä 4 m koilliseen, 1.krs.
- :24 Nappi, hopeaa (?), sileä, koristamaton, taakse valettu tenkki. Läpim. 12 mm.
Lp: Läntisestä eteläikkunasta pohjoiseen 2 m, 1.krs.

- :25 Nappi, terästä, korist.kohoneliöllä, jonka kulmissa painanteet, sekä kolmella samankeskisellä ympyrällä, joista toiseksi sisin sahalaitareunainen. Läpim. 13 mm.
Lp: Läntisen pohjoisikkunan länsipielestä 2 m lounaasee, 1.krs.
- :26 Hakanen, messinkiä, mitat 12 x 11 x 4 mm.
Lp: Asehuoneen kaakkoisnurkka, 3.krs.
- :27 Hakanen, messinkiä, toinen silmukka hiukan auennut, mitat 14 x 10 x 5 mm.
Lp: Asehuoneen kaakkoisnurkasta 1,5 m luoteeseen, 2.krs.
- :28 Koukku, messinkiä, pituus 27 mm.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 2,5 m luoteeseen, 2.krs.
- :29 Avain, taskukellosta ? Alaosa rautaa, renkaat messinkiä.
Lp: Kaakkoisviisteen ikkunasta 1 m pohjoisluoteeseen, 2.krs.
- :30 Kakulat, kehä pronssia, kiristyslankoja ei jäljellä, lasit irrallaan, ei nenäpehmustusta. Toisesta linssistä pieni pala murtunut. Kakkuloiden leveys 87 mm, korkeus 53 mm. Linssien Ø 35 mm, paksuus 2 mm.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 2 m luoteeseen, 1.krs.
- :31 Kakulat, kehä pronssia, linssit kiristetty paikoilleen pronssi-langalla, nenäosa pehmustettu kehävartaan ympärille kiedotulla langalla. Toinen linssi ehjä, toinen rikkoutunut reunasta viiteen osaan mutta paikallaan. Kakkuloiden leveys 87 mm, korkeus 43 mm. Linssien Ø 34 mm, paksuus 2 mm.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 4 m pohjoiskoilliseen, 1.krs.
- :32 Kakulat, kehä pronssia, linssit kiristetty 8-muotoisilla pronssi-lenkeillä, nenäosa pehmustettu kehävartaan ympärille kierrettyllä langalla. Toinen linssi puuttuu. Kakkuloiden leveys 92 mm, korkeus 42 mm. Säilyneen linssin Ø 36 mm, paksuus 2 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan itäpielestä 1,5 m etelälounaaseen, 1.krs.
- :33 Kakulat, rautaa, taivutettu pahasti, alkuperäinen muoto ei enää tunnistettavissa, linssejä ei jäljellä. Vyyhden leveys 68 mm, korkeus 36 mm.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven itäpielestä 2 m pohjoiseen, 1.krs.
- :34 Kakulat, rautaa, taivutettu pahasti, alkuperäinen muoto ei enää tunnistettavissa, kehä katkennut kolmeen osaan, linssejä ei jäljellä.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 3,5 m luoteeseen, 1.krs.
- :35 Kakkuloiden linssi, läpim. 34 mm, paksuus 2 mm.
Lp: Pohjoisseinän itäikkunan länsipielestä 1 m etelään, 1.krs.

- :36 Kakkuloiden linssin katkelma, kärkiväli 30 mm, paksuus 1,5 mm.
Lp: Pohjoisseinän itäikkunan länsipielestä 3,5 m etelälounaaseen, 2.krs.
- :37 Koristelevy, kuparipeltiä, suorakulmainen, korist.prässätyin aurinkosymbolein, joiden välissä nelilehtisiä kukka-aiheita. Kahdella pitkällä sivulla 7-terälehtisiä kukkia rivissä. Mitat 62 x 40 mm.
Lp: Haudasta 17 välittömästi koilliseen hautakuopan ulkopuolelta irtoluiden seasta, 4.krs.
- :38 Postiinipiipun pesän katkelma, yläosa valkoinen, alaosan lasitus vaaleanruskeaa. Mitat 24 x 18 mm, seinämän paksuus 2 mm.
Lp: Sakariston oven länsipielestä 2,5 m länsilounaaseen, 1.krs.
- :39 Savipallo, harmaa, lohkeillut, Ø 11 mm.
Lp: Länsiöven eteläpielestä 3 m itään, 1.krs.
- :40 Savipallo, pyöreä, hiukan litistetty, punainen, mitat 18 x 8 mm.
Lp: Koillisviisteen ikkunan kaakkoispiielestä 2 m lounaaseen.
- :41 Helmiä, 30 kpl, mustia, fasetoituja.
Lp: Hauta 17 kaulan sivulla ja alla.
- :42 Helmiä, 39 kpl, hiukan läpinäkyvää, maitomaista lasia, pyöreitä ja tynnyrinmuotoisia.
Lp: Hauta 4, kaulan ympäriltä ja alta.
- :43 Helmiä, A) 46 kpl, mustia, fasetoituja, yksi puolikas. B) 4 kpl, punaista lasia, fasetoituja. C) 1 kpl, sinistä lasia, fasetoitu. D) 1 kpl, maitomaista, hiukan sinertävää lasia, pyöreä. E) 1 kpl, kellertävää luuta tai sarvea, pyöreä.
Lp: Hauta 23, leuan alta.
- :44 Ikkunalasin katkelmia, 4 kpl, läpinäkymättömiksi hapettuneita.
Lp: Sakaristonoven länsipielestä 3,5 m etelään, 2.krs.
- :45 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, ruskea, läpinäkyvä.
Lp: Itäisestä pohjoisikkunasta 3 m kaakkoon, 1.krs.
- :46 Ikkunalasin katkelmia, 6 kpl, kirkasta ja hilseillyttä lasia.
Lp: Keskimmäisestä eteläikkunasta 3 m pohjoiseen, 2.krs.
- :47 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, ruskeita.
Lp: Sakaristonoven itäpielestä 1,5 m kaakkoon, 1.krs.
- :48 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, vaaleanruskeita.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 3 m lounaaseen, 1.krs.
- :49 Ikkunalasin katkelmia, 7 kpl, ruskeita.
Lp: Länsiöven pohjoispiielestä 2 m itään, 1.krs.

- :50 Ikkunalasin katkelmia, 6 kpl, vaaleanruskeita.
Lp: Lätisen eteläikkunan länsipielestä 2 m pohjoiseen, 1.krs.
- :51 Ikkunalasin katkelmia, 4 kpl, läpinäkymättömiä.
Lp: Länsioven eteläpielestä 3 m itään, 1.krs.
- :52 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, ruskeita.
Lp: Sakaristonoven itäpielestä 2,5 m eteläkaakkoon, 2.krs.
- :53 Ikkunalasin katkelmia, 6 kpl, ruskeita.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 3 m lounaaseen, 1.krs.
- :54 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, läpinäkymättömiä.
Lp: Lätisestä eteläikkunasta pohjoiseen 2 m, 1.krs.
- :55 Ikkunalasin katkelmia, 6 kpl, kirkkaita, hilseilleitä.
Lp: Koillisviisteen ikkunan luoteispielestä 2 m länsilounaaseen, 1.krs.
- :56 Ikkunalasin katkelma, läpinäkymätön.
Lp: Keskimmäisen eteläikkunan länsipielestä 2 m luoteeseen, 2.krs.
- :57 Ikkunalasin katkelmia, 11 kpl, vaaleanruskeita.
Lp: Koillisviisteen ikkunan luoteispielestä 1,5 m länsilounaaseen, 1.krs.
- :58 Ikkunalasin katkelmia 9 kpl, vihertäviä.
Lp: Lätisen pohjoisikkunan länsipielestä 2 m lounaaseen, 1.krs.
- :59 Ikkunalasin katkelma, ruskeaa lasia, jossa pala laastia.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 2 m etelään, 1.krs.
- :60 Ikkunalasin katkelmia, 3 kpl, kaksi ruskeaa, yksi hopeanhohtoinen.
Lp: Sakaristonovesta 2 m etelään, 1.krs.
- :61 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, läpinäkymättömiä.
Lp: Kaakkoisviisteen ikkunan koillispielestä 0,5 m pohjoisluoteeseen, 2.krs.
- :62 Ikkunalasin katkelmia, 4 kpl, ruskeita.
Lp: Keskimmäisen eteläikkunan edustalta.
- :63 Ikkunalasin katkelma, kirkas, hilseilevä.
Lp: Lätisen eteläikkunan länsipielestä 3 m pohjoisluoteeseen, 4.krs.
- :64 Ikkunalasin katkelma, läpinäkymätön.
Lp: Asehuoneen kaakkoisnurkasta 2,5 m luoteeseen, 2.krs.
- :65 Ikkunalasin katkelmia, 23 kpl, ruskeita, hilseileviä.
Lp: Koillisviisteen ikkunan edustalta.
- :66 Ikkunalasin katkelma, läpinäkymätön.
Lp: Koillisviisteen ikkunasta 2 m lounaaseen, 1.krs.

- :67 Ikkunalasin katkelmia, 2 kpl, toinen läpinäkymätön, toinen kirkas.
Lp: Hauta 31, pääpuoli, täytemaa, 3.krs.
- :68 Ikkunalasin katkelma, läpinäkymätön.
Lp: Läntisen eteläikkunan itäpielestä 1,5 m pohjoispuoteeseen, 4.krs.
- :69 Ikkunalasin katkelma, ruskea.
Lp: Koillisviisteen ikkunan kaakkoispielestä 2,5 m lounaaseen, 3.krs.
- :70 Ikkunalasin katkelma, kirkas, hilseilevä.
Lp: Läntioven eteläpielestä 2 m kaakkoon, 4.krs.
- :71 Astian katkelma, puristelasia, korist. mandorlakuvioiden, joissa helmi-reunus, kuvioiden välissä nuoli- ja tähtikuviointia. Mitat 44 x 26 x 7 mm, mandorla 28 x 12 mm.
Lp: Itäisestä pohjoisikkunasta 6 m etelään, 2.krs.
- :72 Astian katkelma, samanlaisesta kuin :71, mitat 21 x 8 x 6 mm.
Lp: Läntisen pohjoisikkunan länsipielestä 3 m lounaaseen, 2.krs.
- :73 Lasilevyn katkelma, kirkas, reunat koholla, ollut pyöreä, mitat 41 x 23 x 1 mm.
Lp: Asehuoneen koillisosa, 1.krs.
- :74 Lasipullon pohjakatkelma, ruskea.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven itäpielestä 2 m pohjoiseen, 1.krs.
- :75 Lasipullon palastia, 6 kpl, ruskeita.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 2 m luoteeseen, 1.krs.
- :76 Ankkuri, rautaa, leveys 120 mm, terät 94 ja 120 mm.
Lp: Hauta 33, pääpuoli, arkun ja hautakuopan seinämän välissä, 2.krs.
- :77 Sulanutta lasia, vihertävää, pituus 32 mm.
Lp: Itäisen eteläikkunan länsipielestä 1 m luoteeseen, 2.krs.
- :78 Saviastian palanen, kellertävää savea, ulkopinnassa lasituksen jälkeä.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 2,5 m etelälounaaseen, 1.krs.
- :79 Savenpalanen tai juuririkastuma, pyöreä, läpim. 12 mm.
Lp: Asehuoneen länsiosa.
- :80 Tervanpaloja, 6 kpl.
Lp: Hauta 17, nilkkaluiden kohdalta.
- :81 Pelinappula?, kellertävää luuta tai sarvea, päässä pallo ($\varnothing$ 9 mm), sen alla profilointia, varsi kapenee päätä kohti, kok.pituus 28 mm.
Lp: Hauta 28, jalkopää, arkun ja hautakuopan seinämän välistä, 2.krs.

- :82 Kalannikama, Ø 6 mm, paksuus 5 mm.
Lp: Lätisen eteläikkunan länsipielestä 4 m pohjoisluoteeseen, 1.krs.
- :83 Kiila, rautaa, pituus 94 mm, leveys 18 mm.
Lp: Kaakkoisviisteen ikkunan koillispielestä 3,5 m luoteeseen, 1.krs.
- :84 Levy, rautaa, kolmiomainen, lyhyin sivu hiukan kartiomainen, mitat 70 x 32 mm.
Lp: Itäisen pohjoisikkunan länsipielestä 3,5 m lounaaseen, 1.krs.
- :85 Lyötenaula, rautaa, var.kahdella siivellä, pit. 37 mm, kanta 37 mm.
Lp: Asehuone, hauta A, jalkopää, 5.krs.
- :86 Raudanpala, taivutettu spiraalille.
Lp: Koillisviisteen ikkunan luoteispielestä 0,5 m lounaaseen, 1.krs.
- :87 Rengas, rautaa, läpim. 23 mm.
Lp: Asehuoneen ja salin välisen oven länsipielestä 5 m pohjoiseen, 2.krs.
- :88 Kaareva raudanpala, toinen pää taivutettu, toisessa päässä pieni reikä.
Lp: sali.
- :89 Nauloja 3 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 10, 2.krs.
- :90 Nauloja, 2 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 11, 2.krs.
- :91 Nauloja, 4 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 17, pääpuoli, 2.krs.
- :92 Nauloja, 6 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 28.
- :93 Naula, arkusta.
Lp: Hauta 9.
- :94 Nauloja, 2 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 21, pääpuoli.
- :95 Nauloja, 15 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 4.
- :96 Nauloja, 5 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 8.
- :97 Nauloja, 3 kpl, arkusta.
Lp: Hauta 9, 2.krs.
- :98 Kiila, rautaa, terä taipunut, kanta murtunut, mitat 140 x 35 x 25 mm.
Lp: Lätisestä eteläikkunasta 2 m pohjoiseen, 1.krs.

- :99 Kangasta
Lp: Hauta 51, täytemaa.
- :100 Kangasta.
Lp: Hauta 35, kallosta.
- :101 Kangasta ja epä-m. orgaanista ainetta
Lp: Hauta 17, kallosta.
- :102 Kangasta.
Lp: Hauta 10, kallosta.
- :103 Kangasta.
Lp: Hauta 4, kallosta.
- :104 Kangasta
Lp: Hauta 20, kallosta.
- :105 Kangasta
Lp: Hauta 5, rinnan päältä.
- :106 Arkunpala.
Lp: Hauta 28.
- :107 Kangasta
Lp: Hauta 56, kallosta.
- :108 Orgaanista ainetta.
Lp: Asehuone, hauta C, oikean reisiluun päältä, läheltä polvea.
- :109 Kangasta
Lp: Hauta 23.
- :110 Kangasta.
Lp: Hauta 9, täytemaa, 2.krs.
- :111 Pala nahkaista päähinettä, jossa pieniä helmiä.
Lp: Hauta 28, kallo.
- :112 Kangasta ja hiuksia ?
Lp: Hauta 23, takaraivo.
- :113 Kangasta
Lp: Hauta 49, täytemaasta, 3.krs.
- :114 Näyte
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".
- :115 Näyte
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".
- :116 Näyte
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".
- :117 Näyte
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".
- :118 Näyte, mm. hampaita
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".

- :119 Näyte
Lp: Asehuone, hauta C, oikean jalan vieressä ollut "pussi".
- :120 Näyte
Lp: Hauta 48, pääpuoli
- :121 Näyte
Lp: Hauta 50, töttema.
- :122 Näyte
Lp: Eteläisen pilasterinperustuksen länsipuolella ollut laasti- ja tiilikappale
- :123 Näyte
Lp: Hauta 17, täytemaa, 2.krs.
- :124 Näyte
Lp: Kirkon ulkopuolelta läntisen eteisen eteläpuolelta "kynnyskiven" ja muurin yhtymäkohdasta, n. 50 cm maanpinnasta alaspäin.
- :125 Näyte
Lp: Hauta 49, täytemaa.
- :126 Näyte
Lp: Asehuone, hauta A, täytemaa.
- :127 Solisluu, oikea tai vasen, pituus 141 mm.
Lp: Hauta 1.
- :128 Solisluu, oikea, pit. 132 mm.
Lp: Hauta 2.
- :129 Solisluu, oikea, pituus 120 mm.
Lp: Hauta 4.
- :130 Solisluu, oikea, pituus 115 mm.
Lp: Hauta 5.
- :131 Solisluu, oikea, pituus 114 mm.
- :132 Solisluu, oikea, pituus 139 mm.
Lp: Hauta 10.
- :133 Soilisluu, vasen, pituus 118 mm.
Lp: Hauta 12.
- :134 Solisluu, oikea, pituus 122 mm.
- :135 Solisluu, oikea, pituus 122 mm.
Lp: Hauta 14.
- :136 Solisluu, vasen tai oikea, pituus 149 mm.
Lp: Hauta 15.
- :137 Solisluu, oikea, pituus 117 mm. Lp: Hauta 17.
- :138 Solisluu, oikea, pituus 144 mm.
Lp: Hauta 18.

- :139 Solisluu, oikea, pituus 120 mm.
Lp: Hauta 19.
- :140 Solisluu, oikea, pituus 127 mm.,
Lp: Hauta 20.
- :141 Solisluu, oikea, pituus 116 mm.
Lp: Hauta 22.
- :142 Solisluu, oikea, pituus 128 mm. Lp: Hauta 23
- :143 Solisluu, oikea, pituus 144 mm.
Lp: Hauta 25.
- :144 Solisluu, oikea, pituus 130 mm.
Lp: Hauta 26.
- :145 Solisluu, oikea, pituus 128 mm.
Lp: Hauta 27.
- :146 Solisluu, oikea, pituus 103 mm.
Lp: Hauta 29.
- :147 Solisluu, oikea, pituus 120 mm.
Lp: Hauta 30.
- :148 Solisluu, oikea, pituus 130 mm.
Lp: Hauta 31.
- :149 Solisluu, oikea tai vasen, pituus 133 mm.
Lp: Hauta 33.
- :150 Solisluu, vasen, pituus 41 mm.
Lp: Hauta 34.
- :151 Solisluu, oikea, pituus 41 mm.
Lp: Hauta 35.
- :152 Solisluu, oikea, pituus 42 mm.
Lp: Hauta 36.
- :153 Solisluu, oikea, pituus 95 mm.
Lp: Hauta 37.
- :154 Solisluu, oikea, pituus 127 mm.
Lp: Hauta 39.
- :155 Solisluu, oikea, pituus 142 mm.
Lp: Hauta 41.
- :156 Soilisluu, oikea, pituus 125 mm.
Lp: Hauta 43
- :157 Solisluu, oikea, pituus 115 mm.
Lo: Hauta 45.
- :158 Solisluu, oikea tai vasen, pituus 129 mm.
Lp: Hauta 46.

- :159 Solisluu,vasen, pituus 45 mm.
Lp: Hauta 47.
- :160 Solisluu, vasen, pituus 146 mm.
Lp: Hauta 51.
- :161 Solisluu, oikea, pituus 143 mm.
Lp: Hauta 56.
- :162 Solisluu, oikea, pituus 43 mm.
Lp: Hauta 57.
- :163 Solisluu, oikea, pituus 155 mm.
Lp: Hauta 58.
- :164 Solisluu , oikea, pituus 138 mm.
Lp: Hauta 59.
- :165 Solisluu: oikea, pituus 139 mm.
Lp: Hauta 60.
- :166 Solisluu, oikea, pituus 122 mm.
Lp: Hauta 63.

Kuvataulut 1-37 puuttuvat.

YLEISKUVA SALISTA KAIVAUSTYÖN LOPUTTUA KUV. URKULEHTERIN KESKIVAIHEILTA ITÄÄN

VALOK. PO. WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 38.

YLEISKUVA SALISTA KAIVAUSTYÖN LOPUTTUA. KUV. LANSIETEISEN KYNNYKSELTÄ ITÄÄN

VALOK. P.O. WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 39.

YLEISKUVA SALIN KESKIOSASTA KAIV.TYÖN LOPUTTUA, KUV. URKULEHTERIN KESKIVAIHEILTA ITÄÄN

VALOK. P.O. WELIN. 24.9-1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 40.

YLEISKUVA SALIN KESKI- JA ITÄOSASTA KAIVAUSTYÖN PÄÄTTYÄ. KUV. URKULEHTERIN POHJ. OSASTA ITÄKAAKKOON

VALOK. P.O. WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 41.

Kuvataulu 42 puuttuu.

VALOK. PO. WELIN. 24.9.1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

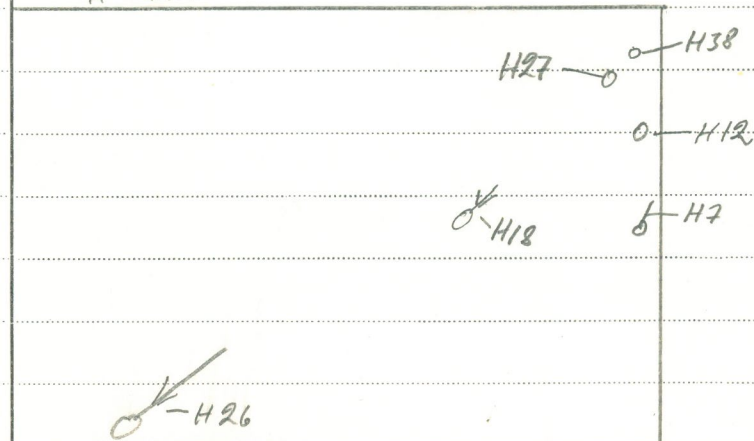
Kuvataulu n:o 43.

SALIN POHJOISOSAA, VAS. YLHÄÄLLÄ URKULEHTERIN KOILLISIN PILARI.

ETUALALLA HAUTA 26, SEN TAKANA HAUTA 18 SEKÄ HAUDAT 7, 12, 27.

JA 38

H = HAUTA

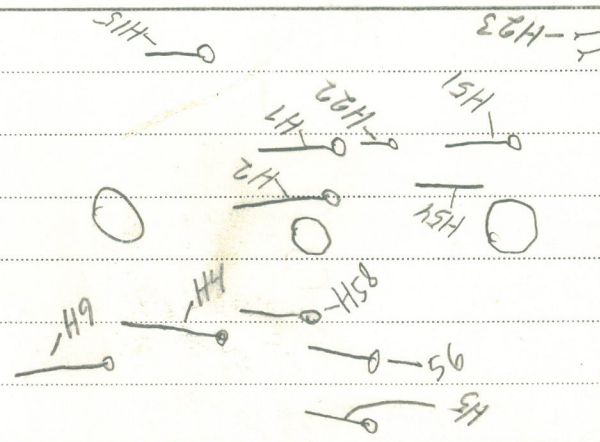
VALOK. P.O. WELIN 24.9-1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 44.

HAUTOJA ASEHUONEEN OVESTA JA ETELÄISESTÄ PILARINPERUSTUKSESTA POHJOI-
SEEN. ALINNA OIK. HAUDAN 23 JALKAOSA YLHÄÄLLÄ OIKEALLA HAUTA 15. VAS. YLHÄÄLLÄ

LÄ HAUTA 9 VAS. KESKELLÄ HAUTA 5.

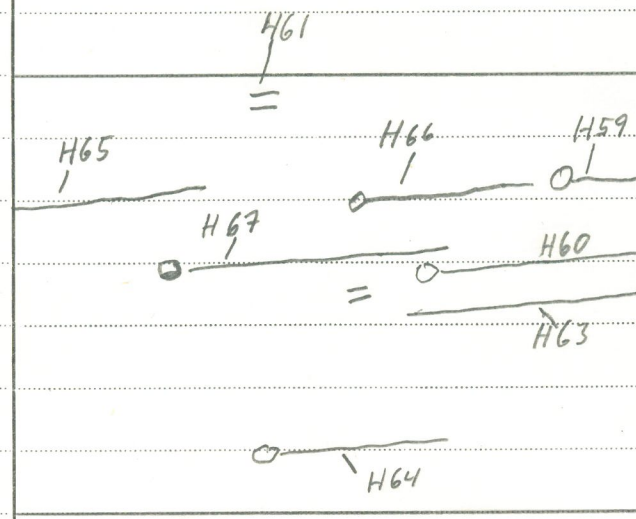

VALOK. P.O. WELIN. 24.9-1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 45.

HAUTOJA SALIN LÄNSIOSASSA KESKIKÄYTVÄN KOHDALLA URKULEHTERIN ALLA
KESKELLÄ ALHAALLA HAUTA 64 VASEMMALLA YLHÄÄLLÄ HAUTA 65, OIKEALLA
YLHÄÄLLÄ HAUTA 59. KUV. ETELÄSTÄ

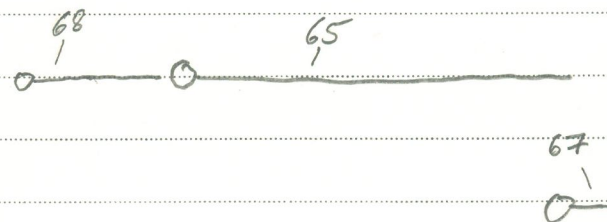
VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 46.

HAUDAT (VASEMMALTA LUKIEN) 68, 65, JA 67 SALIN LÄNSIOSASSA KES-

KIKÄYTÄVÄN KOHDALLA URKULEHTERIN ALLA, KUV. ETELÄSTÄ

Haudat (ylhäältä lukien) 63, 60, 66 ja 59 salin länsiosassa keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Kuvattu pohjoisesta. P.o.Welin 24. 9.1984. Neg.

VALOK. P.O. WELIN. 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 47.

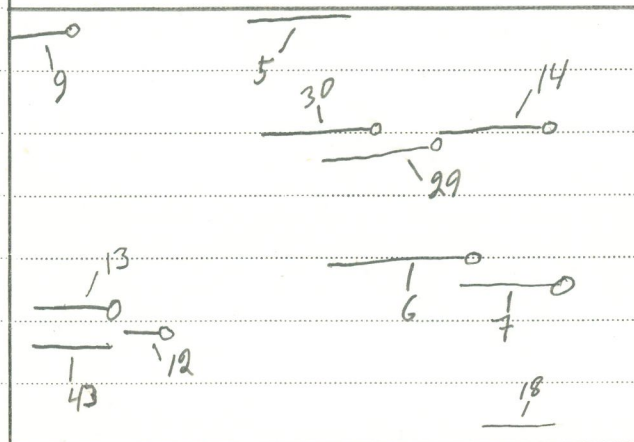

VALOK. P.O. WELIN 24.9.1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 48.

Hautoja salin keskiosassa lähellä pohjoisseinää. Vasemmalla alhaalla hauta 18, oikealla alhaalla hauta 14, oikealla keskellä hauta 5, oikealla ylhäällä hauta 9 ja vasemmalla ylhäällä hauta 43. Vasemmalla keskellä pohjoisen pilasterin perustusta. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itään. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

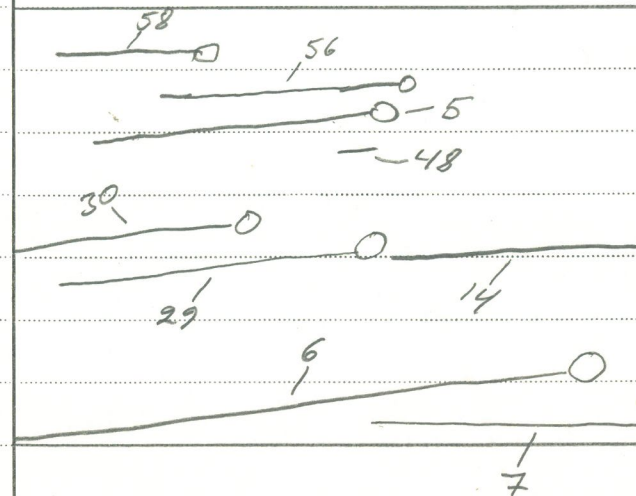

Hautoja salin keskiosassa. Ylhäältä lukien 58, 56, 5, 48 (lapsenhau-
dan jäännös), 30, 29, 14, 6 ja 7. Kuvattu pohjoisesta. P.o.Welin 24.
9.1984. Neg.

VALOK. P.O.WELIN. 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 49.

Salin eteläosaa. Oikealla edessä urkulehterin kaakkoisin pilari perustuksineen ja sen takana tiilinen kaminanperustus, asehuoneen oviaukko sekä eteläisen pilasterin perustus. Vasemmalla edessä hauta 41 ja sen takana hauta 23. Kuvattu lännestä. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

VALOK. P.O.WELIN. 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 50.

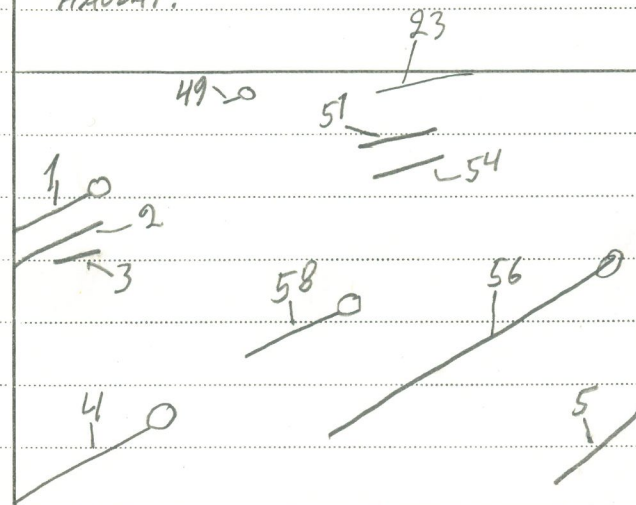
VALOK. P.O.WELIN. 24.9-1984

Hautoja eteläisen pilasterinperustuksen pohjoispuolella. Vasemmalla alhaalla hauta 4, oikealla alhaalla hauta 5, vasemmalla ylhäällä hauta 1. Vasemmassa yläkulmassa eteläisen pilasterinperustan luoteiskulma. Kuvattu koillisesta. P.o.Welin 24.9.1984. Neg.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 51.

HAUDAT:

Kuvataulu 52 puuttuu.

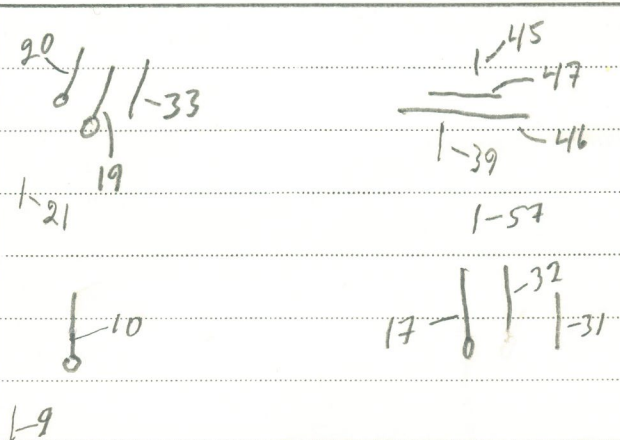
VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 53.

Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalla alhaalla hauta 9, oikealla alhaalla hauta 31, vasemmalla ylhäällä hauta 20. Oikeassa yläkulmassa kivien reunustama tyhjennetty luukuoppa. Kuvattu urkulehterin eteläosasta itään. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

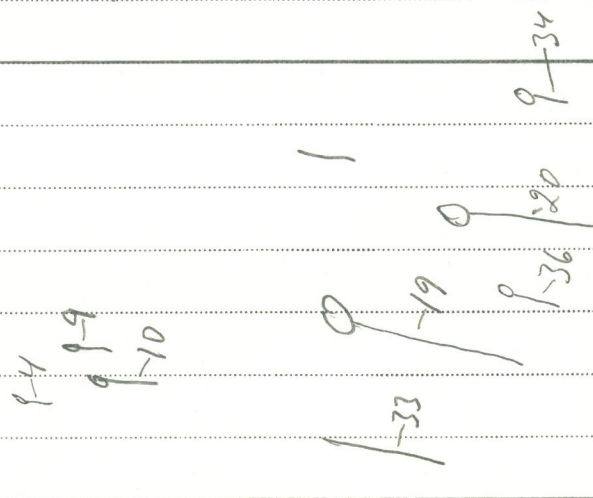
VALOK. P.O. WELIN. 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 54.

Hautoja kuorissa ja keskikäytävän kohdalla. Etualalla vasemmalta haudat 33, 19, 36 (lapsenhauta), 20 ja 34 (lapsenhauta). Kuvattu idästä. P.O. Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

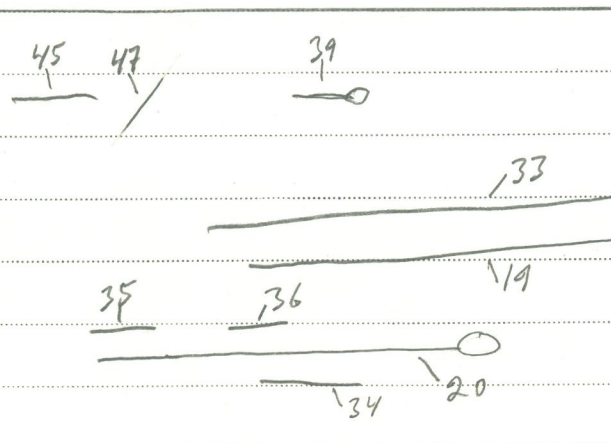
VALOK. P.O. WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 55.

Hautoja kuorin keski- ja eteläosassa. Etualalla haudat 34 (lapsenhauta) ja 20, vasemmalla ylhäällä hauta 45. Kuvattu pohjoisesta. P.O. Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

Kuvataulu 56 puuttuu.

Haudat (ylhäältä lukien) 19, 35, 36, 20 ja 34 kuorin keskiosassa (35, 36 ja 34 lapsenhäutoja). Kuvattu pohjoisesta. P.O.Welin 24.9.1984.
Neg.

VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 57.

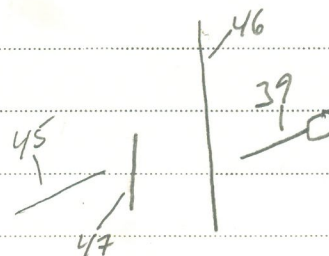
VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 58.

Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalta lukien haudat 45, 47, 46 ja 39. Taustalla tyhjennetty luukuoppa. Kuvattu alttaripöydän päältä koillisesta. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

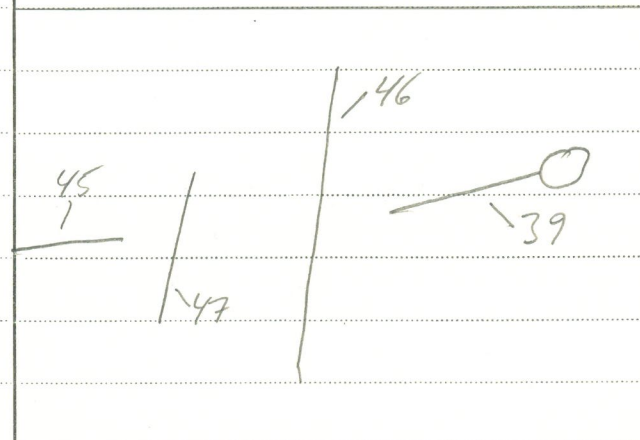
VALOK. P.O.WELIN. 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 59.

Hautoja kuorin eteläosassa. Vasemmalta lukien haudat 45, 47, 46 ja 39. Kuvattu alttaripöydän päältä koillisesta. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

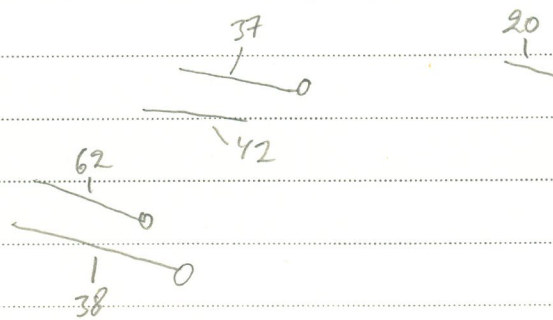
VALCK. POWELIN, 24.9.1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 60.

Hautoja kuorin koillisosassa. Ylhäältä lukien haudat 37, 42, 62 ja 38. Oikealla keskellä haudan 20 itäpäätä. Kuvattu luoteesta. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

HAUDAT:

Kuvataulu 61 puuttuu.

VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 62.

Hautoja asehuoneen ovesta pohjoiseen. Keskellä hauta 23, oikealla alhaalla hauta 49, oikealla ylhäällä hauta 51, vasemmalla keskellä hauta 41. Kuvattu pystysuoraan urkulehteriltä. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

VALOK. P.O.WELIN, 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 63.

Hauta 61 salin luoteisosassa (vas.alhaalla). Oikealla alhaalla irtokalloja. Oikealla ylhäällä lehteripilarin peruskivi. Kuvattu pohjoiskoillisesta. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

Haudan 58 länsiosa. Kuvattu pohjoiskoillisesta. P.O.Welin 24.9.1984.
Neg.

VALOK. P.O.WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 64.

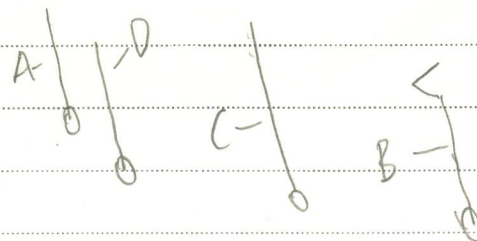

VALOK. P.O. WELIN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 65.

Asehuone kaivaustyön päätyttyä. Alhaalla ulos johtavan oven kynnys.
Vasemmalla ylhäällä saliin johtavan oviaukon alkuperäinen kynnyskivi.
Haudat ylhäältä lukien A, D, C ja B. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

VALOK. P.O.WELIN. 1984 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 66.

Asehuone kaivaustyön päätyttyä. Alhaalla ulos johtavan oven kynnys.
Vasemmalla ylhäällä saliin johtavan oviaukon alkuperäinen kynnyskivi.
Haudat ylhäältä lukien A, D, C ja B. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

Hauta B asehuoneessa. Kuvattu etelästä. P.O.Welin 24.9.1984. Neg.

VALOK. P.O. WELIN 1984, 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 67.

Kuvataulut 68-69 puuttuvat.

Kirkon koillisviiste ja sen perustus kaivauksen päätyttyä. Kuvattu pohjoisesta. P.o.Welin 24.9.1984. Neg.

VALOK. P.O. WELIN . 24.9-1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 70.

VALOK. P.O. WELIN 24.9-1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 71.

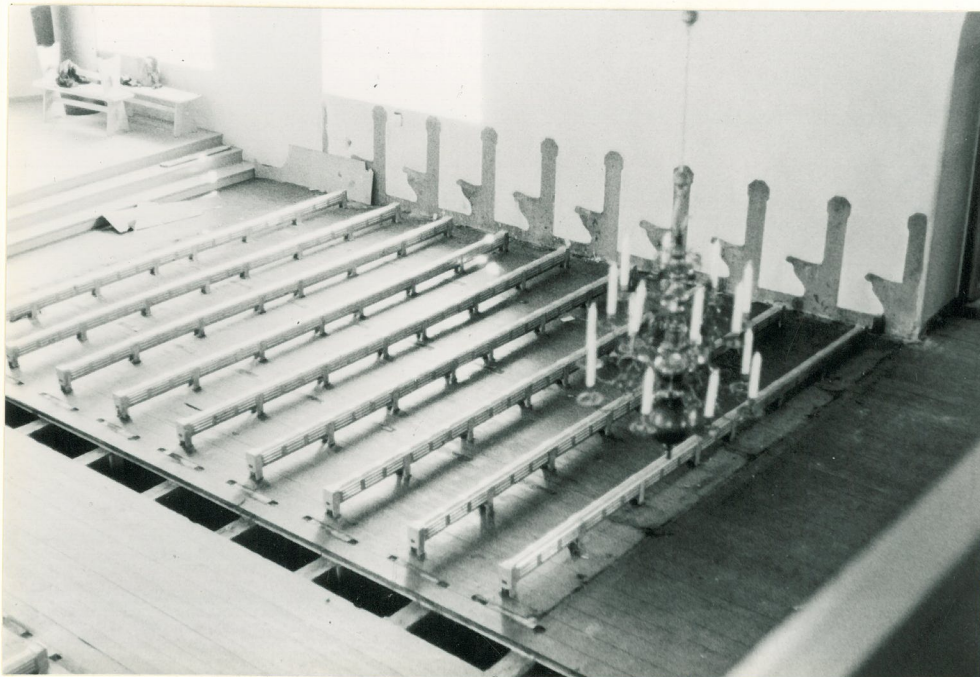
Kirkon luoteisviiste ja sen perustus kaivauksen päätyttyä. Viisteen keskellä näkyvä ulkonema on ilmanvaihtokopin perustus. Kuvattu länsilounaasta. P.o.Welin 24.9.1984. Neg.

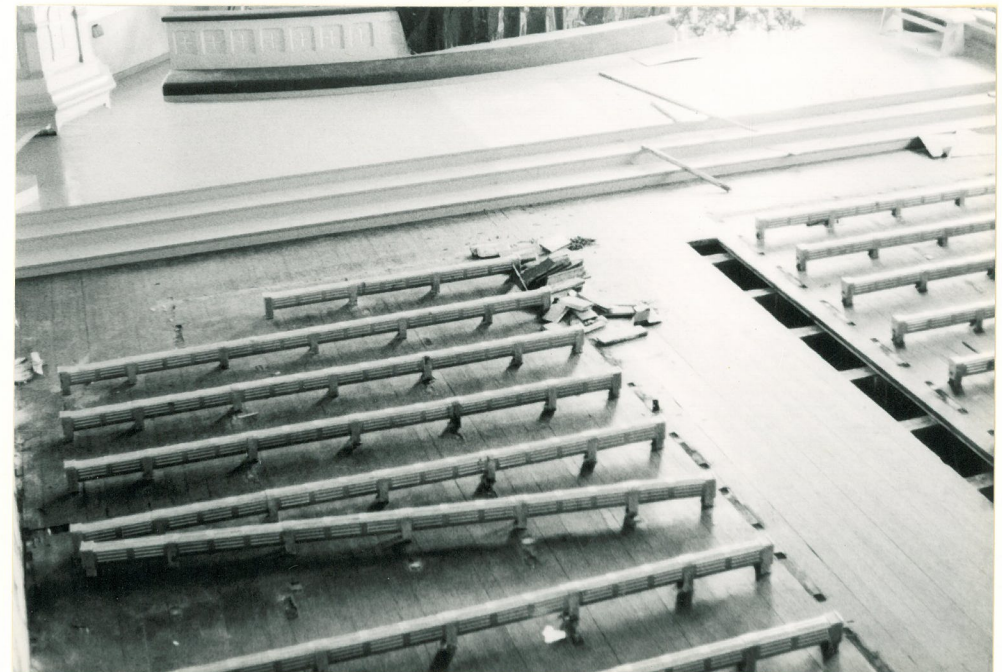
NEG. RHO. 62063

NEG. RHO. 62062.

NEG. RHO. 62068

NEG. RHO. 62058.

VALOK. M. HIEKKANEN . 1984

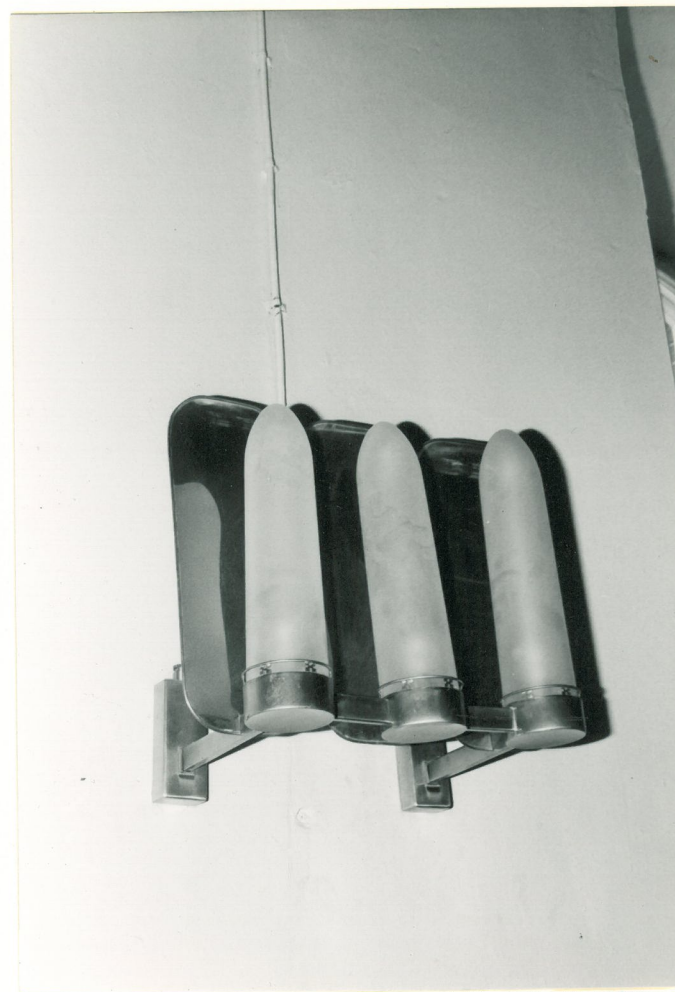
M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 72.

Sisustuksen purkutöitä. Penkit on poistettu, mutta penkilämmityslaitteet ovat vielä paikallaan. Alttaritaulua suojataan kovalevyllä.
:1 ja :2 kuvattu salin lounaisosasta kuoriin päin, :3 urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon, :4 urkulehterin pohjoisosasta itäkaakkoon.
M.Hiekkanen 9.7.1984. Neg. RHO 62063, 62062, 62068 ja 62058.

NEG. RHO. 62056

NEG. RHO. 62057

:1 Alttaritaulua suojataan kovalevyllä, :2 lampetti. M.Hiekkanen 9.7.
1984. Neg. RHO 62056, 62057.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

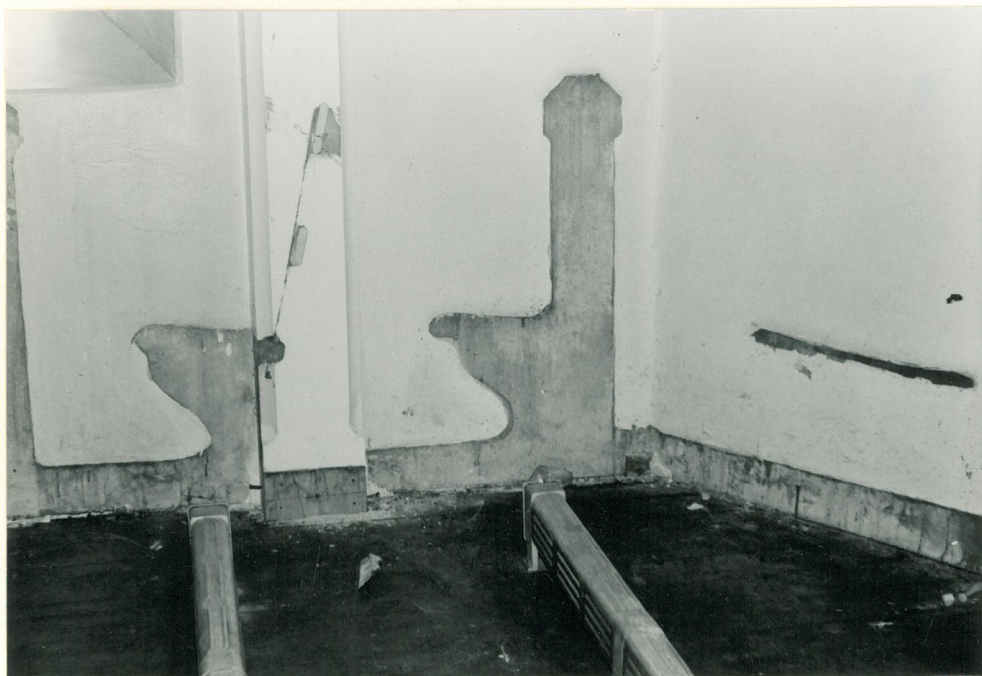
Kuvataulu n:o 73.

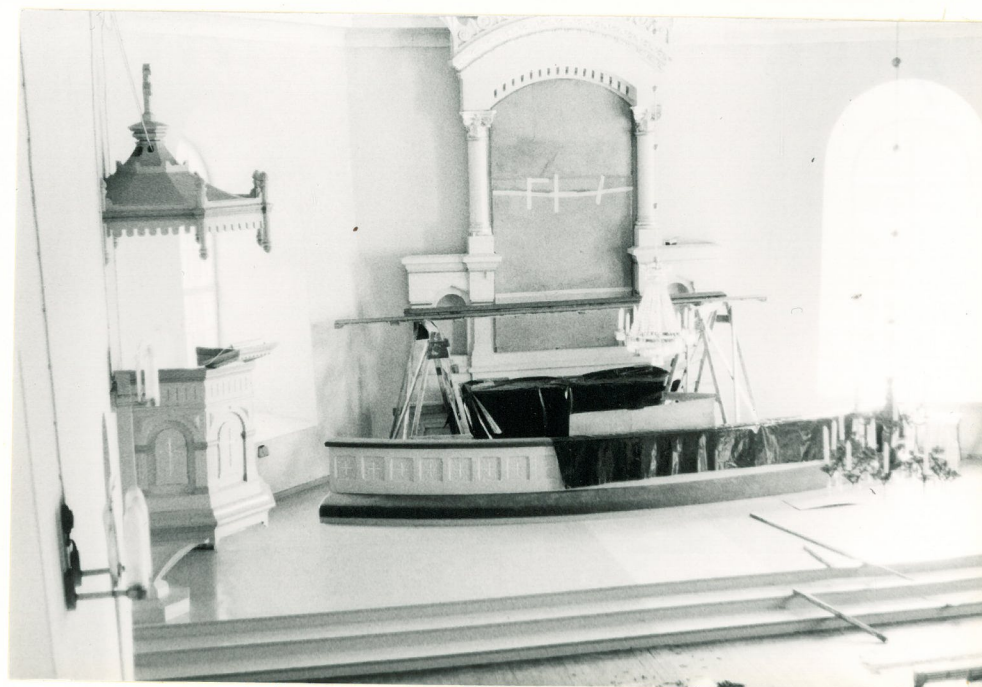
NEG. RHO. 62055

NEG. RHO. 62066

NEG. RHO. 62065

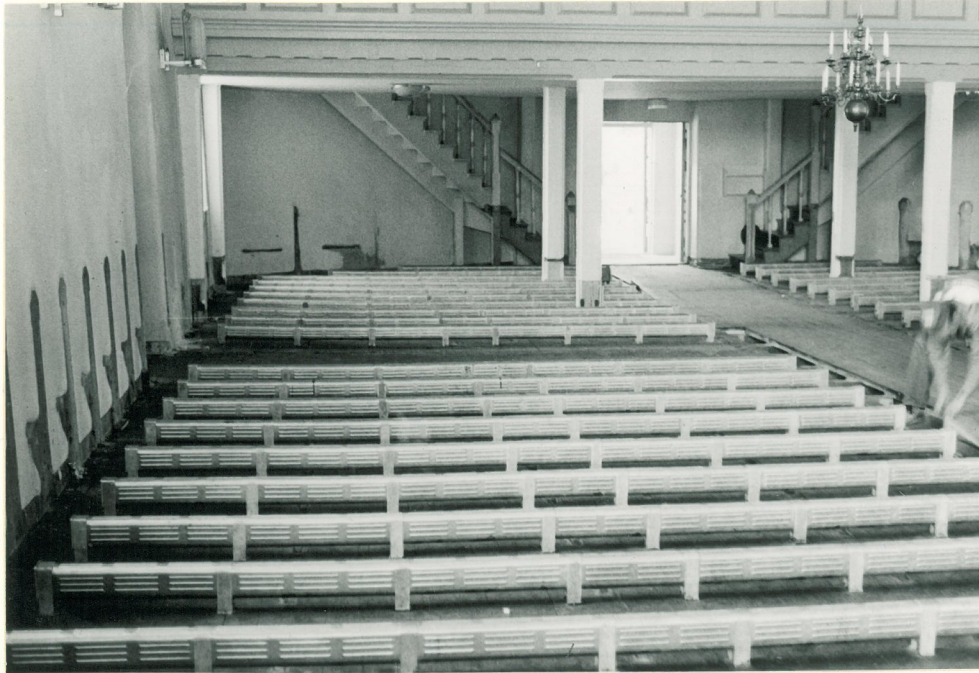
NEG. RHO. 62067

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 74.

:1 Sakariston ovenseutu salin puolelta. OVENSEUTU SALIN PUOLELTA
:2 Asehuoneen oven länsipuoleista seinää salin puolelta.
:3 Lounaisviisteen kaakkoisnurkka. PUOLEISTA SEINÄÄ SALIN PUOLELTA
:4 Kuori urkulehterin pohjoisosasta kuvattuna alttaritaulun suojaamis-
misen jälkeen. M.Hiekkanan 9.7.1984. Neg. RHO 62055, 62066, 62065
ja 62067.

NEG.RHO.62061.

NEG.RHO.62060

NEG.RHO.62059

NEG.RHO.62064.

Kirkkosali penkkien poistamisen jälkeen. ANNE KUIN ED. 211-3 KUV. KUORIN
:1 Kuorin kaakkoisosasta länteen. :2 ja :3 kuorin kaakkoisosasta luoteeseen, :4 salin luoteisosa etelästä. M.Hiekkänen 9.7.1984. Neg. KIRKASTA
RHO 62061, 62060, 62059 ja 62064.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 75.

NEG-RHO. 64613.

NEG-RHO. 64614.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 76.

Purkutöitä kirkossa. Penkilämmityslaitteet on poistettu ja lattialankutusta on alettu purkaa salin pohjoispuolella. :1 kuorin kaakoisosasta luoteeseen. :2 kuorin keskiosasta länteen. M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RHO 64619 ja 64614.

NEG. RH0. 64608.

NEG. RH0. 64615.

Purkutöitä kirkossa. Ks. ed.kuvataulu. M. Hiekkänen 12.7.1984. Neg.
RHO 64608, 64615 ja 64620.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 77.

NEG.RHO. 64620.

1.

NEG. RHO. 64612.

2.

NEG. RHO. 64611.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 78

Purkutöitä kirkossa. Lattialankutusta on alettu purkaa salin pohjoispuolella. :1 Salin lounaisosasta sakaristoon päin. Keskellä urkuleh-
terin kannatinpilari. :2 Lattialankutuksen alta paljastuneita vasioja
salin pohjoispuolella. Kuvattu idästä. :3 Sama kuin ed. Kuvattu län-
nestä. :4 Irrotettuja vasanosia. M. Hiekkanen 12.7.1984. Neg. RH0
64612, 64611, 64617 ja 64618.

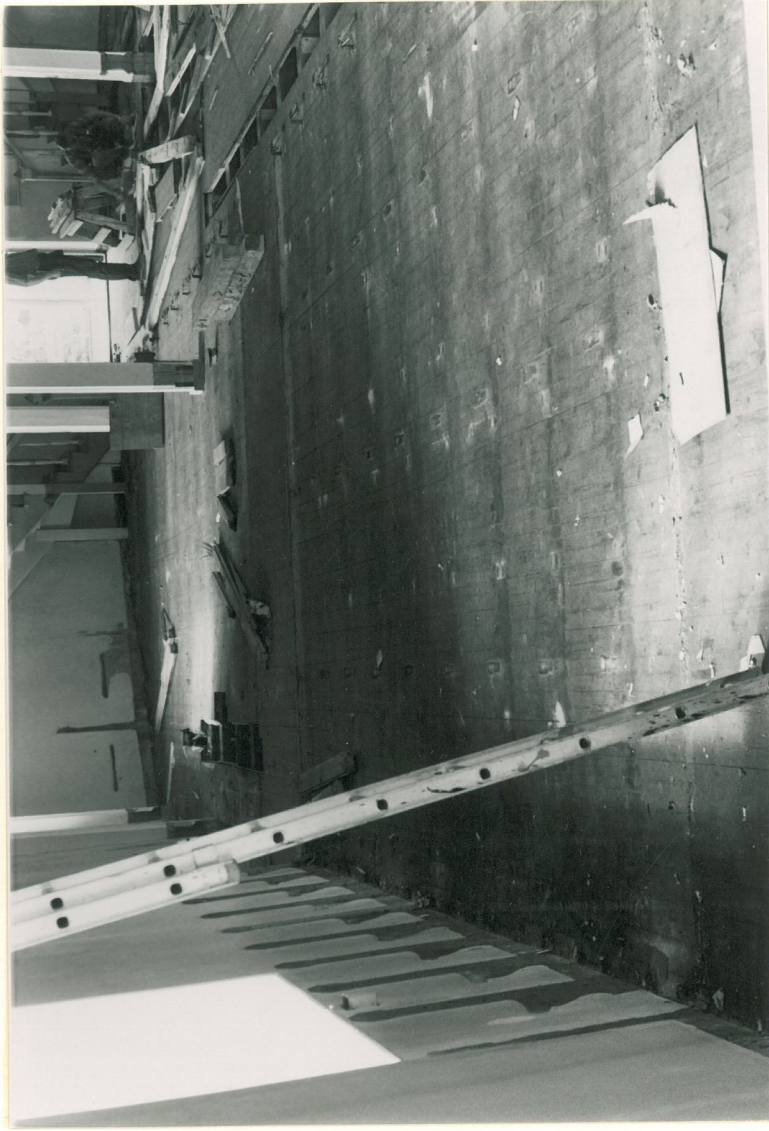
3.

NEG. RH0. 64617.

4

NEG. RH0. 64618.

NEG. RH0.64616.

1.

NEG. RH0.64607.

2.

Purkutöitä kirkossa. Lattialankutusta on alettu purkaa salin lounais-
osassa. :1 Kuori idästä, :2 kuvattu itäkoillisesta, :3 pohjoisesta.
M.Hiekkänen 12.7.1984. Neg. RHO 64616, 64607 ja 64613.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 79.

3.

NEG. RHO. 64613.

NEG. RH0. 64610.

1.

NEG. RH0. 64609.

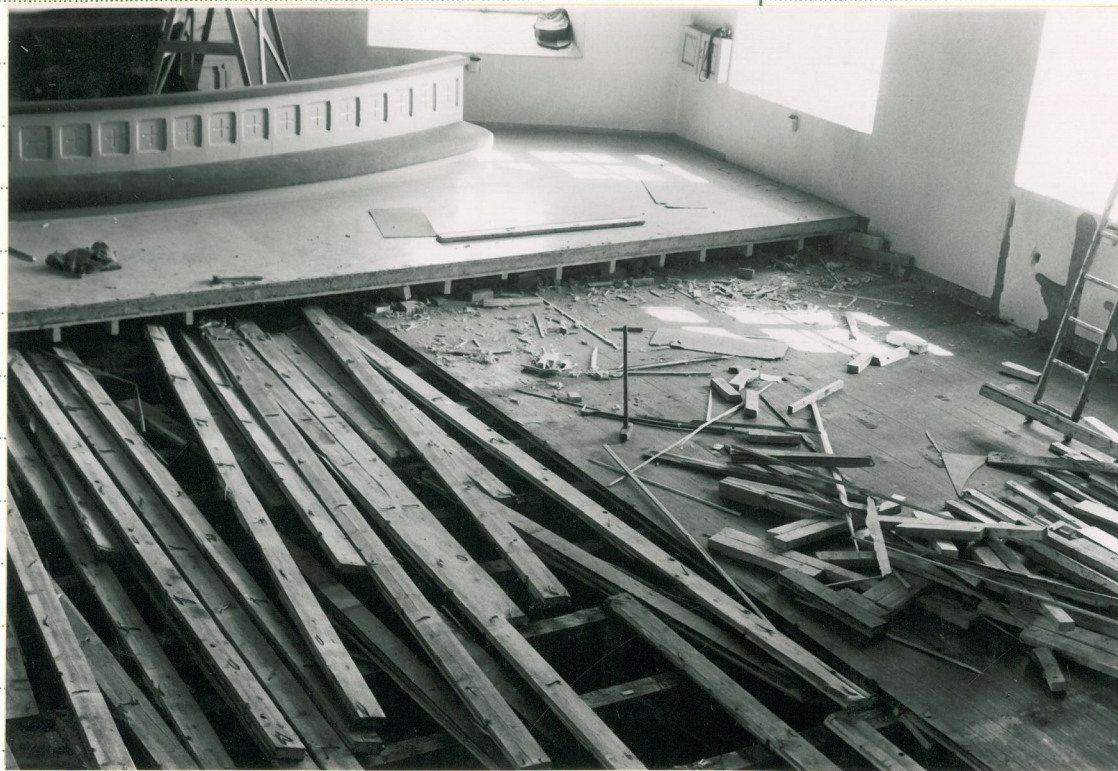
2.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 80.

Purkutöitä kirkossa. Salin pohjoisosassa on lankutus purettu keski-
käytävälle asti. :1 Kuorin eteläosasta länteen, :2 kuorin eteläosasta
luoteeseen, :3 urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon. M.Hiekkanen 16.7.
1984. Neg. RHO. 64610, 64609 ja 64624.

3.

NEG.RHO. 64624.

NEG. RHO. 64623.

1.

NEG. RHO. 64622.

2.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

kuvataulu n:o 81.

Purkutöitä kirkossa. Ks. ed.kuvataulu. :1 Urkulehterin eteläosasta koilliseen, :2 salin lounaisosasta koilliseen, :3 salin lounaisosasta itään. M. Hiekkanen 16.7.1984. Neg. RHO 64623, 64622 ja 64621.

3.

NEG. RHO. 64621.

NEG.RHO.64557.

NEG.RHO.64575

NEG.RHO.64552.

NEG.RHO.64564.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 82.

Purkutöitä ja kaivauksen alkuvaihetta. :1 Vasat ja osa pääkannattajista on purettu ja siirretty ulos. Kuvattu kuorin eteläosasta länteen. :2 Yksityiskohta etelänpuolisesta lahonneesta pääkannattajasta urkulehterin itäpuolella. Alinna tiilistä tuuletushormia. Mol. päällä sähkökaapeleiden suojakotelo. Vasemmalla ylhäällä vasa. Kuvattu eteläkaakosta. :3 Betonilaatan alta paljastunutta puulattiaa kuorin eteläosassa. Kuvattu idästä. :4 Pintaroskaa puhdistetaan salin kaakkoisosassa. Tom Arvela ja Erkki Hynninen istuvat kuorin lattialla, haravan varressa Johanna Lähteenkorva, Marika Stranden ja Mikko Salo. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon. M. Hiekkanen 18.7.1984. Neg. RHO 64557, 64575, 64552 ja 64564.

NEG. RH0. 64578.

NEG. RH0. 64567

NEG. RH0. 64577

NEG. RH0. 64576.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 83.

Yksityiskohtia lattian alusrakenteesta. :1 Lahoa ja lattiasientä etelänpuolisessa pääkannattajassa urkulehterin länsipuolella (vrt. kuva 82:2). Vasemmalla ylhäällä sähkökaapeleiden suojakotelo, taustalla tuuletushormia. Kuvattu pohjoisesta. :2 Pohjoispuolinen pääkannattaja sekä vasoja sienivaurioineen urkulehterin itäpuolella. Kuvattu koillisestä. :3 Pohjoispuolisen pääkannattajan ja vasan yhtymäkohta (ks. ed.kuva). Kuvattu itäkaakosta. :4 Vasoja ja etelänpuolinen pääkannattaja urkulehterin itäpuolella. Vasemmalla sähkökaapeleiden suojakotelo, taustalla asehuoneen ovi. Kuvattu pohjoisesta. M. Hiekkanen 18.7.1984. Neg. RH0 64578, 64567, 64577 ja 64576.

NEG.RHO.64547.

NEG.RHO.64563.

NEG.RHO.64570.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 84.

:1 Portaita puretaan asehuoneen oven edessä 24.7.1984. :2 Pintaroskia korjataan pois salin itäosassa 18.7.1874. Pääkannattajat vielä paikallaan. Vasemmalla alhaalla ja keskellä ylhäällä tuuletushormia. M. Salo ja J.Lähteenkorva haravoivat. T. Arvela istumassa. Kuvattu urkulehteriltä länteen. :3 Näkymä urkulehterin eteläosasta sakariston suuntaan 18.7.1984. Pääkannattajat ja tuuletushormi vielä paikallaan. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64547, 64563 ja 64570.

NEG. RHO. 64705

NEG. RHO. 64697

NEG. RHO. 64708.

NEG. RHO. 64699

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 85.

1. kerros on kaivettu loppuun. Irtokiviä halkaistaan ja siirretään pois. Kuorin betonivalu on purettu. :1 Näkymä kuoriin, jossa puretaan betonin alla ollutta puulattiaa. :2 Näkymä länsioven kynnykseltä itäkoilliseen. Martti Lehtosaari suunnittelee kiven halkaisemista. :3 Sama kuin ed., mutta itään. M. Lehtosaari ja T. Arvela halkaisevat kiveä. :4 Näkymä kuorin pohjoisosasta länsilounaaseen. 2.kerrosta on alettu kaivaa salin lounaisosassa. M. Hiekkanen 27.7.1984. Neg. RH0 64705, 64697, 64708 ja 64699.

NEG.RHO. 64571

NEG.RHO. 64565

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 86.

:1 Salin pohjoisosa 1. kerrosta kaivettaessa. Kuorin betonivalua puretaan. Kuvattu urkulehterin pohjoisosasta itään. :2 Salin eteläosa 1. kerroksen kaivamisen aikana. Oikealla asehuoneen oviaukko. Kuvattu urkulehterin eteläosasta itään. M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64571 ja 64565.

NEG. RH0. 64550.

NEG. RH0. 64549.

NEG. RH0. 64562.

NEG. RH0. 64556.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 87.

Salin 1. kerroksen kaivaus on käynnissä ja kuorin betonivalua puretaan. :1 urkulehterin eteläosasta koilliseen. :2 Urkulehterin eteläosasta itään. :3 Urkulehterin pohjoisosasta itään. :4 Urkulehterin pohjoisosasta itäkaakkoon. M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64550, 64549, 64562 ja 64556.

NEG. RHO. 64555.

NEG. RHO. 64558.

NEG. RHO. 64551

NEG. RHO. 64574.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 88.

Sama tilanne kuin edellisessä kuvataulussa. :1 Urkulehterin pohjoisosasta kaakkoon. :2 Kuorin eteläosasta länsiluoteeseen. :3 ja :4 Kuorin eteläosasta luoteeseen. M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RH0 64555, 64558, 64551 ja 64574.

NEG.RHO.64572.

NEG.RHO.64548.

NEG.RHO.64573.

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 89.

Sali 1. kerroksen kaivamisen aikana. :1 Kuorin eteläosasta länteen. Eteläinen pilasterinperusta on tullut esille. :2 Eteläinen pilasterinperusta ja asehuoneen oviaukko. Kuvattu urkulehterin eteläosasta itään. :3 Kuorin eteläosasta luoteeseen. M. Hiekkanen 24.7.1984. Neg. RHO 64572, 645⁴8 ja 64573.

NEG. RHO. 64695

NEG. RHO. 64701.

NEG. RHO. 64703.

NEG. RHO. 64702.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 90.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

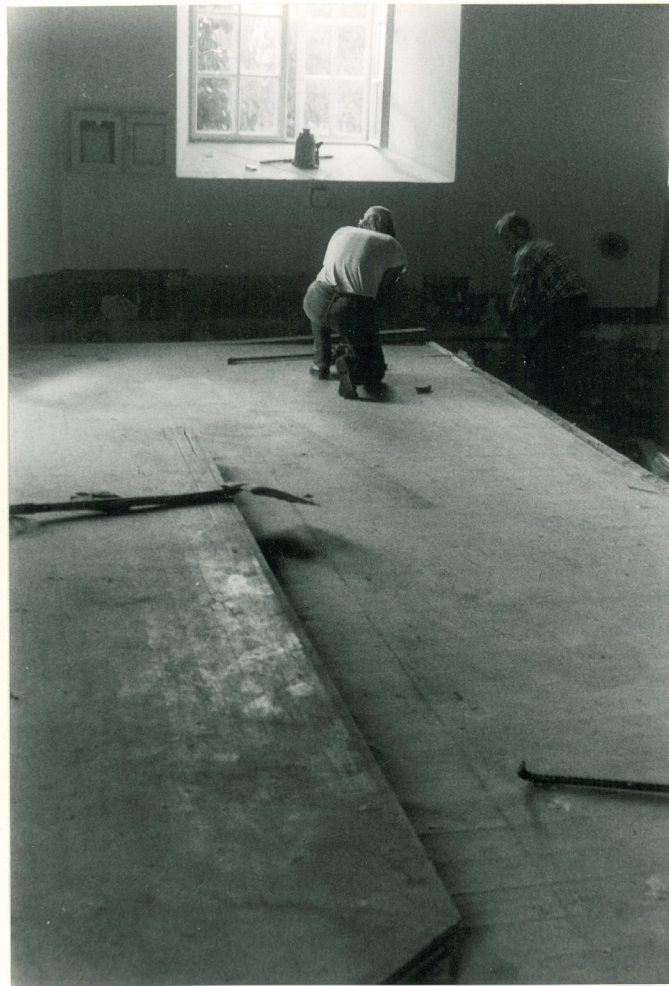

NEG. RHO 64706.

Kaivaustilanne 9.8.1984. 2.kerros on suurimmaksi osaksi kaivettu salissa. Kuorissa aloitetaan 1. kerrosta. :1 Länsioven kynnykseltä itään. Markku Mäkinen ja M. Niemi kaivavat hautoja. :2 Sama kuin ed. :3 Kuorin pohjoisosasta lounaaseen. :4 Kuorin eteläosasta luoteeseen. :5 Salin pohjoisosasta etelään kohti asehuonetta. M. Hiekkanen 7.8.1984. Neg. RHO 64695, 64701, 64703 ja 64702 JA 64706

NEG.RHO. 64704.

NEG.RHO. 64698.

NEG.RHO. 64712.

VALOK. M.HIEKKANEN. 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 91.

:1 ja :2 Kuorin betonilaatan alla ollutta puulattiaa puretaan 30.7.1984.
:1 etelästä, :2 pohjoisesta. :3 Pohjoisseinän ikkuna välittömästi
sakariston länsipuolella. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64704, 64698 ja 64712.

NEG. RHO. 64714

NEG. RHO. 64710.

NEG. RHO. 64713.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 92.

:1 Eteläseinän ikkuna asehuoneen länsipuolella. :2 Eteläseinän ikkuna välittömästi asehuoneen itäpuolella. :3 Luoteisviisteen tuuletushormi-kaappi ja seinän halkeama. M. Hiekkanen. Neg. RH0 64714, 64710 ja 64713.

NEG. RHO. 64711.

NEG. RHO. 64709.

NEG. RHO. 64696.

NEG. RHO. 64696.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 93.

:1 Asehuoneen itäseinää. :2 ja :3 kahta eriäikäistä rappausta runko-
huoneen itäpäädyssä. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64711, 64709 ja 64696.

NEG. RHO. 64715

NEG. 64716.

NEG. RHO. 64700.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

:1 ja :2 Asehuoneen portaali ja vanha ovenpieli. :3 Salin pohjoisosaa
1. kerroksen kaivamisen aikana. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64715, 64716
ja 64700.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 94.

NEG.RHO. 64693.

NEG.RHO. 64707

NEG.RHO. 64694.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 95.

:1 ja :3 Routasuojakuopan kaivamisen yhteydessä esille tullut mahd. kynnyskivi länsiportaalin eteläpuolella 7.8.1984. :1 lännestä :3 luoteesta. :2 Routasuojakuoppaa kaivetaan sakariston itäoven edessä. Kuvattu idästä. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64693, 64707 ja 64694.

NEG.RHO.64566

NEG.RHO.64559.

NEG.RHO.64560.

NEG.RHO.64561.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 96.

Kirkkomaan portin länsipylvästä irrotetaan ja porttiauukkoa laajennetaan länteen 24.7.1984. Kuvattu koillisesta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64566, 64559, 64560 ja 64561.

NEG. RHO. 64545

NEG. RHO. 64544.

NEG. RHO. 64543

NEG. RHO. 64546.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 97.

Yleiskuvia kirkkotyömaalta 27.7.1984. Portin pielessä siirtolava, jonne kannetaan paareilla irtokiviä kirkon sisältä. Vasemmalla seurlonta-asema siirtolavan päällä. Kuvattu etelälounaasta. M. Hiekkanen. NMeg. RHO 64545, 64544, 64543 ja 64546.

NEG. RH0.64553.

NEG. RH0.64554.

NEG. RH0.64568.

NEG. RH0. 64569.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 98.

:1 ja :2 Routasuojakuoppaa kaivetaan länsioiven purettujen portaiden kohdalla 7.8.1984. Kuvattu pohjoisluoteesta. :3 ja :4 Salin vasaa kannetaan Kirkkotien eteläpuolelle 18.7.1984. Kuvattu lännestä. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64553, 64554, 64568 ja 64569.

NEG. RHO. 64683

NEG. RHO. 64684

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 99.

Mahdollisen alkuperäisen suorakulmaisen runkorakennuksen perustusta etsitään luoteisviisteen kohdalla 14.9.1984. Kuvattu pohjoiskoillista. M. Hiekkasen. Neg. RHO 64683, 64684 ja 64685.

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984

NEG. RHO. 64685.

NEG. RHQ. 64660.

NEG. RHQ. 64668.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 100.

:1 Koillisviisteen perustusta tutkimuskuopan kaivamisen jälkeen 14.9.1984. Kuvattu idästä. :2 Pohjoisseinän ja koillisviisteen yhtymäkohta ja perustus tutkimuskuopan kaivamisen jälkeen 14.9.1984. Kuvattu pohjoisesta. :3 Haudan 17 reisiluuta mitataan 7.9.1984. Kuvattu kaakosta. M. Hiekkanen. Neg. RHO 64660, 64668 ja 64 677.

NEG.RHO.64677.

Kuvataulu 101 puuttuu.

M. HIEKKANEN ARVIOI KIRKON NO - KULMAN ALKUPERÄISTÄ SIJaintia

KUV. MAURI HALLA - AHO 9/1984.

Alkuperäisen koilliskulman sijaintia arvioidaan (lehtikuva). Kuvattu koillisesta. Mauri Halla-Aho. VALOK. RHO. 18085.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 102

NEG. RHO. 64642

NEG. RHO. 64637

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 103.

Hauta 4 2.kerroksen tultua kaivetuksi. :1 Pohjoisesta, :2 idästä.
M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RH0 64642 ja 64637.

NEG. RHO. 64625

NEG. RHO. 64647

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 104.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

:1 Vasemmalta oikealle haudat 5, 14, 30, 29 ja 6 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu idästä. :2 Etualalla hauta 5, vasemmalla ylhäällä hauta 14, taustalla haudat 6 ja 7 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelästä. :3 Haudat 29 (vasemmalla) ja 30 (oikealla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelälounaasta. M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64625, 64647 ja 64650.

NEG. RHO. 64650.

NEG. RHO. 64652

NEG. RHO. 64649

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 105.

Hauta 5 2.kerroksen tultua kaivetuksi. :1 pohjoiskoillisesta, :2 etelästä. M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64652 ja 64649.

NEG. RHO. 64653.

NEG. RHO. 64651.

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

:1 ja :2. Haudat 30 (vasemmalla) ja 29 (oikealla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisesta ja pohjoiskoillisesta. :3 Hauta 14 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu etelästä. M. Hiekkanen 17.8.1984. Neg. RHO 64653, 64651 ja 64648.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 106.

NEG. RHO. 64648

NEG. RHQ. 64654.

NEG. RHQ. 64641.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 107.

:1 Haudat 12 (oikealla) ja 13 (vasemmalla) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. :2 ja :3 Hauta 13 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kaikki kuvat pohjoisesta. M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64654. 64641 JA 64655

NEG. RHO. 64655

NEG. RHO. 64657.

NEG. RHO. 64656.
5

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

:1 Hauta 6 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Oikealla näkyvät kaudan
7 reisi- ja sääriluut. Kuvattu pohjoisesta. :2 Hauta 7 2.kerroksen
tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisluoteesta. :3 Haudat 6 (etualalla)
ja 7 (takana) 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu itäkaakosta.
M.Hiekkänen 16.8.1984. Neg. RHO 64657, 64646 ja 64656

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 108.

NEG.RHO.64646.

NEG. RH0. 64627.

NEG. RH0. 64626.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 109.

:1 Haudan 28 löytötaso 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Taustalla koillisviisteen perustusta, vasemmalla alhaalla haudan 34 pintaosaa. :2 Hauta 28 kuten ed.kuvassa mutta pohjoisluoteesta. Taustalla hautojen 20 ja 34 pintaosaa. :3 Hauta 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Taustalla oikealla eteläinen pilarinperustus, oikealla alhaalla haudan 1 itäosaa. Kuvattu pohjoiskoillisesta. M.Hiekkanen 17.8.1984 (:1 ja :2) ja 16.8.1984 (:3). Neg. RHO 64627, 64626 ja 64659.

NEG. RHO. 64659.

NEG.RHO. 64635

NEG.RHO. 64636

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 110.

:1 Hauta 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Oikealla eteläistä pilarinperustusta, vasemmalla haudan 1 itäosaa. Kuvattu länsilounaasta. :2 Haudat 2 ("sahattu pääkallo") ja 3 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Vasemmalla haudan 1 pohjoisosaa. Kuvattu idästä. :3 Haudat (ylhäältä lukien) 3, 2, 1 ja 15 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Etualalla eteläistä pilarinperustusta. Kuvattu etelästä. M.Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64635, 64636 ja 64634.

NEG. RHO. 64634.

NEG. RHO. 64633.

NEG. RHO. 64630.

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 111.

:1 Haudat (oikealta lukien) 17, 32 ja 31 2.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu luoteesta. :2 Eteläisen pilarinperustuksen eteläpuolella ollut rakennejäännös. Alhaalla haudan 15 itäosaa. Kuvattu pohjoisesta. :3 Eteläisen pilarinperustuksen itäpuolella ollut rakennejäännös. Vasemmalla ylhäällä haudan 15 itäosaa. Kuvattu länsilounaasta. M. Hiekkanan 14.8. (:1) ja 17.8.1984 (:2 ja :3). Neg. RHO 64633, 64630 ja 64629.

NEG-RHO.64629.

Kuvataulu 112 puuttuu.

NEG. RHO. 64638.

NEG. RHO. 64639.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 113.

:1 Asehuoneen ja runkokuoneen välinen alkuperäinen kynnyskivi 1.ker-
roksen tultua kaivetuksi. Kuvattu eteläkaakosta. :2 Sama kuin ed.
Kuvattu etelälounaasta. :3 Asehuoneen pohjoisosa 1.kerroksen tultua
kaivetuksi. Kuvattu etelästä. M. Hiekkanen 16.8.1984. Neg. RHO 64638,
64639 ja 64640.

NEG. RHO. 64640.

NEG. RHO. 64643

NEG. RHO. 64644

VALOK. M. HIEKKANEN

:1 Asehuoneen eteläosa 1.kerroksen tultua kaivetuksi. Kuvattu pohjoisesta. :2 Asehuoneen ulko-oven kynnystaso, länsiosa. Kuvattu koillisesta. :3 Asehuoneen ulko-oven kynnystaso, itäosa. Kuvattu luoteesta. :4 Luoteisviisteen puretun tuuletuskaapin jäännökset sekä umpeenmuurattu tuuletusaukko. Kuvattu luoteesta. M. Hiekkanen 16.8. (:1-3) ja 10.8.1984 (:4). Neg. RHO 64643, 64644, 64645 ja 64658.

NEG. RHO. 64645.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 114.

NEG. RHO. 64658.

NEG.RHO.6467D

NEG.RHO.6467D

↶ ↷ !

:1 ja :2 Asehuoneen hauta B kokonaan esille kaivettuna 7.9.1984. Kuvattu kaakosta ja idästä. :3 Asehuoneen kaudan C itäpää "suolapusseineen". Kuvattu itäkaakosta. M.Hiekkänen, Neg. RHO 64671, 64670 ja 64674.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 115.

NEG. RHO. 64674.

NEG. RHO. 64676.

NEG. RHO. 64669.

:1 Asehuoneen hauta C, vasemmalla hauta B. Kuvattu itäkoillisesta.
:2 Asehuoneen hauta C. Kuvattu idästä. :3 Sama kuin ed, itäpää. M.
Hiekkänen 7.9.1984. Neg. RHO 64676, 64669 ja 64675.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

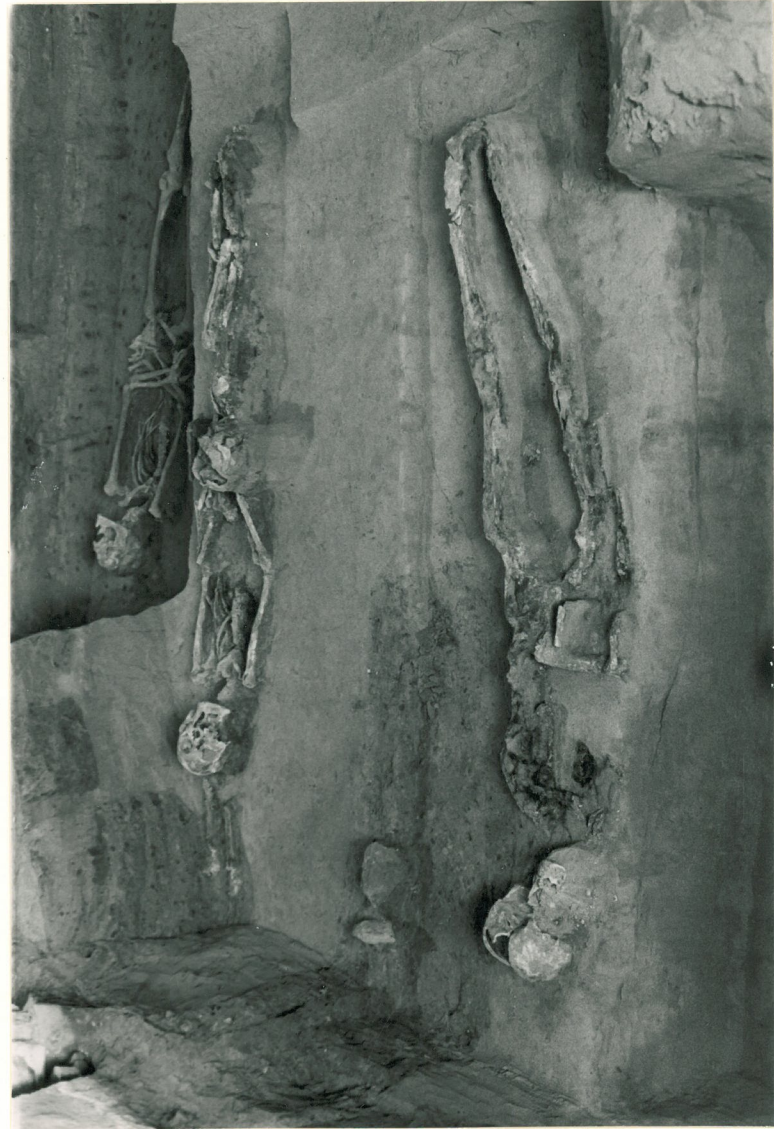
Kuvataulu n:o 116.

NEG. RHO. 64675.

NEG. RH0. 64673.

NEG. RH0. 64672.

:1 Olosuhteiden pakosta kaivamatta jäänyt kaksoishauta 44 alttarirakennelman alla. Kuvattu länsilounaasta. :2 Asehuoneen haudat (ylhäältä lukien) A, D ja C. Kuvattu etelästä. :3 Asehuoneen hauta A ylhäältä. M. Hiekkasen. Neg. RHO 64673, 64672 ja 64665.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 117.

NEG. RHO. 64665

NEG. RHO. 64687

NEG. RHO. 64686

:1 Asehuoneen hauta D, kuvattu idästä. :2 Asehuoneen hauta A kuvattu
kaakosta. :3 Asehuoneen hauta D kuvattu pohjoisesta. M. Hiekkänen.
Neg. RHO 64687, 64686 ja 64666.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 118.

NEG. RHO. 64666.

NEG. RHO. 64681.

NEG. RHO. 64692.

:1 ja :2 Haudat (ylhäältä lukien) 17, 32 ja 31 kokonaan esille kaivet-
tuina. Kuvattu etelästä ikkunalaudalta. :3 Hauta 57 kuvattu lounaasta.
M. Hiekkänen 7.9.1984. Neg. RHO 64681, 64692 ja 64682.

VALOK. M.HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 119.

NEG.RHO. 64682.

NEG. RHO. 64680

NEG. RHO. 64691.

:1 Haudat 39 (oikealla) ja 46 (vasemmalla) kokonaan esille kaivettui-
na. Kuvattu pohjoisesta. :2 Haudan 46 eteläpää ylhäältä. :3 Hauta
47 kuvattu lännestä. M. Hiekkänen. Neg. RHO 64680, 64691 ja 64689.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 120.

NEG. RHO. 64689.

NEG. RHO. 64679.

NEG. RHO. 64690

:1 Haudat 39, 46, 47 ja 45 lounaasta. :2 Sama kuin ed. mutta lännestä.
:3 Haudat (ylhäältä lukien) 46, 47 ja 45 koillisesta. M. Hiekkänen.
Neg. RHO 64679, 64690 ja 64688.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 121.

NEG. RHO. 64688.

NEG.RHO. 64593.

NEG.RHO. 64601.

:1 Hauta 64 etelälounaasta. Ylhäällä oikealla hauta 63. :2 Haudat
(vasemmalta lukien) 64, 67, 63, 66 ja 60. Kuvattu kaakosta. :3 Haudat
68 (vasemmalla) ja 65. Kuvattu etelälounaasta. M. Hiekkänen 22.9.1984.
Neg. RH0 64593, 64601 ja 64606.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 122.

NEG. RH0. 64606.

NEG. RH0. 64587.

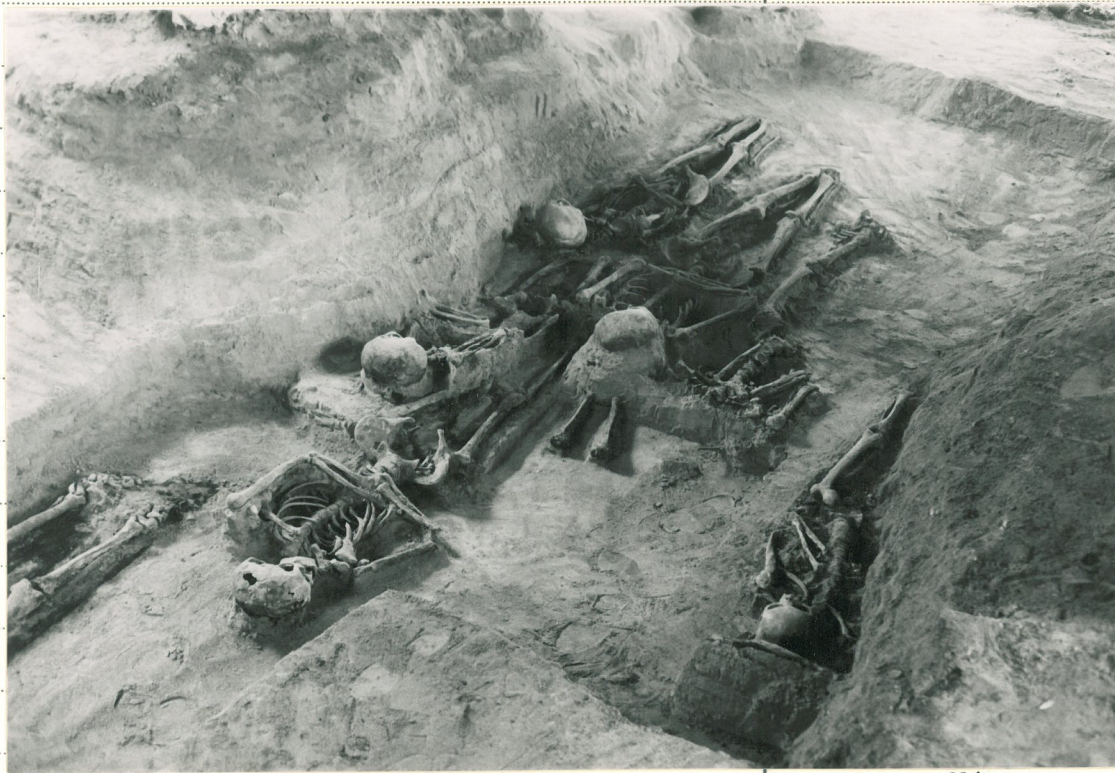
NEG. RH0. 64600.

3JA:1 Yleiskuva hautaryhmästä keskikäytävällä lehterin alla. Kuvattu
länneestä. :2 Haudat (vasemmalta lukien) 68, 65, 67 ja 66. Kuvattu
kaakosta. M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RH0 64587 ja 64600. JA 64591

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 123

NEG. RH0. 64591.

NEG. RHO. 64592.

NEG. RHO. 64594.

:1-3 Hautoja keskikäytävän kohdalla urkulehterin alla. Kuvattu etelästä. M. Hiekkasen 22.9.1984. Neg. RHO 64592, 64594 ja 64599.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 124.

NEG. RHO. 64599.

NEG. RHO. 64586.

NEG. RHO. 64603

:1 Hauta 35 kokonaan esille kaivettuna. Kuvattu ylhäältä. :2 Haudan
19 länsipää. Kuvattu pohjoisesta. :3 Haudat (ylhäältä lukien) 38,
62, 42 ja 37. Kuvattu etelästä. M. Hiekkänen. Neg. RHO 64586, 64603
ja 64585.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 125.

NEG. RHO. 64585

NEG. RHO. 64595.

NEG. RHO. 64590.

:1 Hautoja salin keskiosassa. Kuvattu lehteriltä. :2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä. :3 Hautoja salin itäosassa ja kuorrissa. Kuvattu lehterin eteläosasta. M. Hiekkänen 24.9.1984. Neg. RHO 64595, 64590 ja 64581.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 126.

NEG. RHO. 64581.

NEG. RHO. 64602.

NEG. RHO. 64582.

:1 Haudat 59 ja 60 sekä 63. Kuvattu etelästä. :2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä. :3 Hautoja salin itäosassa ja kuorissa. Kuvattu lehteriltä. M. Hiekkänen 22.9.1984. Neg. RHO 64602, 64582 ja 64588.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 127.

NEG-RHO.64588.

NEG. RHO. 64588.

NEG. RHO. 64589.

:1 Haudat 23 ja 51. Kuvattu lehteriltä. :2 Hautoja salin pohjoisosassa. Kuvattu lehteriltä. :3 Hautoja salin itäosassa. Kuvattu lehteriltä. M. Hiekkänen 24.9.1984. Neg. RHO 64598 64589 ja 64588. 64583

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 128.

NEG RHO.64583

NEG. RHO. 64596.

NEG. RHO. 64579.

:1 Hautoja asehuoneen ovesta pohjoiseen. Kuvattu lehteriltä. :2 Hautoja salin eteläosassa. Kuvattu lehteriltä. :3 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu lehteriltä. M. Hiekkasen 22.9.1984. Neg. RHO 64596 ja 64579.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 129.

NEG. RHO 64597

NEG. RHO. 64604.

NEG. RHO. 64580.

VALOK. M. HIEKKANEN. 1984.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 130.

:1 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu koillisesta. :2 Eteläseinän pilasterinperustus. Kuvattu lehteriltä. M. Hiekkanen 24.9.1984. Neg. RHO 64604 ja 64580.

NEG. RHO. 64584.

NEG. RHO. 64605.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

:1 Sakariston ovi ja osittain esiin hakattu entinen kellarin ovi.
Kuvattu etelästä. :2 Maija Kairamo ja Marja Terttu Knapas tarkastamas-
sa koillisviisteen ulkopuolelle tehtyä kaivantoa 17.9.1984. M. Hiek-
kanen. Neg. RHO 64584 ja 64605.

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

Kuvataulu n:o 131.

NEG. RHO. 64661.

NEG. RHO. 64667.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

:1 Luoteisviisteen ulkopuolelle tehty kaivanto. Kuvattu länsilounaasta.
:2 Koillisviisteen perustusta. Kuvattu pohjoisesta. :3 Sama kuin
kuvassa :1 mutta lännestä. M. Hiekkanen 17.9.1984. Neg. RHO 64661
ja 64667. JA 64662

M. Hiekkasen tutkimuskertomus 1985.

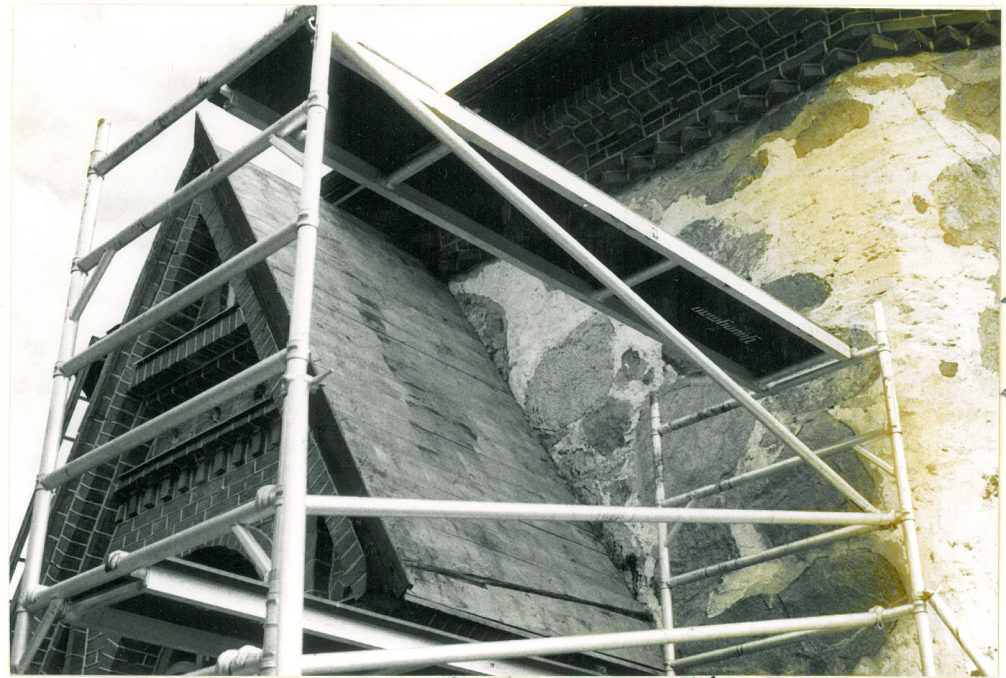
Kuvataulu n:o 132.

NEG. RHO. 64662.

1.

NEG.RHO.68173.

2.

NEG.RHO.68172

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

3

NEG. RH0.68157

1. W-PÄÄDYN TUULIKAAPIN KATON N-LAPETTA PAAVUT POISTETTUINA ^{3.9.1984}

NUOLET OS. IKKUNAKAARTA

W-PÄÄDYN TUULIKAAPIN KATON S-LAPE PAAVUT POISTETTUINA 3.9-84 NUOLET

2. OSOITTAVAT IKKUNA-KAARTA KATON S-LAPE

3. KATON S-^{PERSTÄTUNEEET} LAPPEEN PERUSTUKSET PAAVUT POISTETAAN ELOK. 1984

1.

NEG.RHO.68171.

2.

NEG.RHO.68170

3.

NEG.RHO.68169

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

4.

NEG. RHG. 68/58

1. KATON W-LAPPEESTA ON POISTETTU LAHOT JA PERSTEENTUNEET PAANUT 30.8-84

HUOM. KORISTETOURELLI

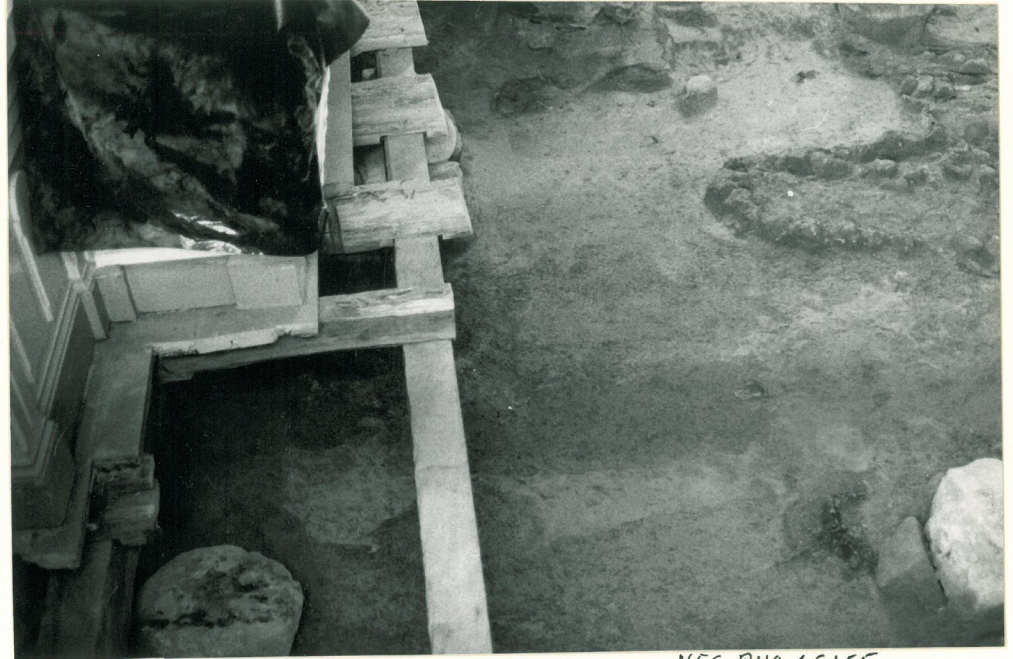
2-:3 KATON W-LAPETTA PAANUTETAAN 31.8-1986

4. KATON SE-LAPPEEN PERSTAANTUNEET PAANUJA POISTETAAN ELOK. 1986

1.

NEG. RHO. 68185.

2.

NEG. RHO. 68155

3.

NEG. RHO. 68156

4.

NEG. RHO. 68177.

VALOK. M. HIEKKANEN 1984.

5.

NEG.RHO.68159

6.

NEG.RHO.68164

1. KUORIN HAUTAKUVIOITA KOILLISESTA

2. ALTARIRAKENNELMAN ALAOSA JA HAUTAKUVIOITA POHJOISESTA

3. KUORIN HAUTAKUVIOITA LÄNSILUOTEESTA

4. -"- JA ALTARIRAKENNELMA

5. -"-

6. -"- LOUNAASTA

1.

NEG. RHO. 68153

2.

NEG. RHO. 68154

3.

NEG. RHO. 68181

4.

NEG. RHO. 68180

1. YLEISNÄKYMÄ LÖUNAASEEN

2. " LÄNSILOUNAASEEN

3 JA 4 HAUTA 26

5 JA 6 " IDÄSTÄ

NEG. RHO. 68178

NEG. RHO. 68179

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

1.

NEG.RHO.68162.

2.

NEG.RHO.68163

3.

NEG.RHO.68167

4.

NEG.RHO.68168

VALOK. M.HIEKKANEN 1984

1. SO-^EVIISTEEN LUUKUOPPA LUOTEESTA

2. -"- LÄNNESTÄ

3. HAUDAT 25 JA 27 IDÄSTÄ

4. HAUTA 27 POHJOISESTA

1.

NEG.RHO.68182

2.

NEG.RHO.68176

3.

NEG.RHO.68174.

4.

NEG.RHO.68184

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

5.

NEG. RHO. 68175

1. HAUDAT 29 JA 30 ETELÄSTÄ

2. HAUTA 30 POHJOISESTA

3. HAUTA 14 KAAKOSTA

4. HAUDAT 29, 30 JA 5 LÄNSILOUNASTA

5. HAUDAT 14 JA 29 IDÄSTÄ

1.

NEG. RHO. 68165.

2.

NEG. RHO. 68166.

3.

NEG. RHO. 68160

4.

NEG. RHO. 68161

VALOK. M. HIEKKANEN 1984

1 JA 2. RAKENNUSJÄÄNNÖS S-SEINÄN VIERESSÄ JA HAUDAN 50 KUV. LÄNN.

3 JA 4 ASEHUONEEN HAUTOJEN AJA D KUV. LÖUNASTA